

คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคของทันตภิบาล
ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี

นางอินทร์ธิา จันรัตนวิวัฒน์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาสาธารณสุขศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2553

**Manual of Dental Health Promotion and Oral Health Prevention of Dental Nurse
in Tambon Health Promoting Hospital, Suphan Buri Province**

Mrs. Ainthiwa Janrattanawiwat

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Public Health in Public Health Administration

School of Health Science

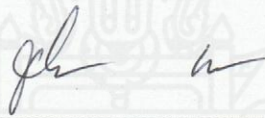
Sukhothai Thammathirat Open University

2010

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคของ
ทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี
ชื่อและนามสกุล นางอินทพัริชา จันรัตนาวีวัฒน์
แขนงวิชา สาธารณสุขศาสตร์
สาขาวิชา วิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. ช่อทิพย์ บรมชนรัตน์

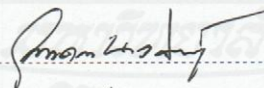
การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2554

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

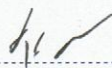
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. ช่อทิพย์ บรมชนรัตน์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรางคณา ผลประเสริฐ)

(รองศาสตราจารย์ ดร. จักรกฤษณ์ สีวะเดชาเทพ)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ กลุ่มปฏิบัติการงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคของทันตภิบาลในโรงพยาบาล
ส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้ศึกษา นางอินทพิชชา จันรัตนาวินันท์ **รหัสนักศึกษา** 2525000028 **ปริญญา** สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
(บริหารสาธารณสุข) **อาจารย์ที่ปรึกษา** อาจารย์ ดร. ช่อทิพย์ บรมชนรัตน์ **ปีการศึกษา** 2553

บทคัดย่อ

จังหวัดสุพรรณบุรีได้ยกระดับสถานอนามัยเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่งในปี พ.ศ. 2554 งานบริการสุขภาพช่องปากเป็นงานบริการหลักด้านหนึ่งในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีเพื่อให้การดำเนินการพัฒนาระบบบริการสุขภาพช่องปากมีการพัฒนาที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพเชื่อมโยงกับการทำงานส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคร่วมกับท้องถิ่น ผู้ศึกษาจึงได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาล ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรีขึ้น

วัตถุประสงค์ในการจัดทำคู่มือครั้งนี้เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจในการใช้คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีการศึกษา ทำโดยการศึกษาข้อมูล ผลการดำเนินงานทันตสาธารณสุข เอกสารรายงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในงานทันตสาธารณสุข ข้อมูลงานทันตสาธารณสุข ของจังหวัดสุพรรณบุรี จัดทำโครงร่างของคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรค มีการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ นำคู่มือไปทดลองใช้และประเมินผลเพื่อปรับปรุงคู่มือให้มีคุณภาพมากขึ้น

เนื้อหาในคู่มือประกอบไป 1) การวิเคราะห์สถานะทันตสุขภาพ ผลการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งเป้าหมายการปฏิบัติงานตามดัชนีตัวชี้วัดทางด้านทันตสุขภาพจังหวัดสุพรรณบุรี 2) แบ่งเนื้อหาของคู่มือออกเป็น 7 หมวด คือ การส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ ในคลินิกเด็กดี ในผู้สูงอายุ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในโรงเรียนปฐมศึกษา/มัธยมศึกษา ในชุมชน และการจัดบริการทันตกรรม และ 3) การประเมินความพึงพอใจของคู่มือในด้านเนื้อหา ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และรูปแบบการนำเสนอข้อมูล มีระดับพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04, 4.00 และ 3.99 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรีเล่มนี้ อาจใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในแหล่งอื่นได้ แต่ควรมีการปรับวิธีการปฏิบัติงานในแต่ละแห่งให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละพื้นที่

คำสำคัญ งานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรค ทันตภิบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการควบคุมการศึกษาอย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร. ช่อทิพย์ บรมชนรัตน์ ประธานกรรมการ การศึกษาค้นคว้าอิสระ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา ผลประเสริฐ กรรมการ การศึกษาค้นคว้าอิสระ วิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำและข้อเสนอแนะ อันเป็นประโยชน์ในการศึกษา ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ ทพ. ศศิธร บุญมี หัวหน้าฝ่ายทันตกรรมสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สุพรรณบุรี คุณอนงค์ อ่ำสกุล นักวิเคราะห์นโยบายและแผนงานชำนาญการพิเศษ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสุพรรณบุรี ทพ.วิดา ล้อมทอง หัวหน้าฝ่ายทันตกรรม โรงพยาบาลสามชุกและคุณมัลลิกา สงเคราะห์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ให้คำแนะนำและ ตรวจสอบแก้ไขเนื้อหาและการประมวลผลข้อมูลของกลุ่มให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณนายแพทย์สุรินทร์ ประสิทธิ์หิรัญ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสาธารณสุขอำเภอทุกอำเภอในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้กรุณาอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณ เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขของทุกอำเภอ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บ ข้อมูลและตอบแบบสอบถาม และขอขอบพระคุณเพื่อนนักศึกษาทุกท่าน ที่ให้กำลังใจมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ หากคุณความดีและผลประโยชน์อื่นใด จะบังเกิดขึ้นจากการศึกษาครั้งนี้ ขอมอบ แก่ผู้มีพระคุณ ผู้มีส่วนช่วยเหลือทั้งที่เอ่ยนามและมิได้เอ่ยนามข้างต้น

อินทพัธวิภา จันรัตนาวีวัฒน์

พฤษภาคม 2554

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
จากผลการดำเนินงานทันตสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรีที่ผ่านมา	2
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
ขอบเขตการศึกษา	4
นิยามศัพท์	4
ประโยชน์ที่ได้รับ	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	7
บทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข/ทันตภิบาล	7
บทบาทเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี	10
แนวทางการจัดบริการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี	13
เป้าหมายการดำเนินงานทันตสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขในปี 2563	32
บทที่ 3 กรอบแนวคิดการพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรค ในช่องปาก	34
จัดเตรียมเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องในงานทันตสาธารณสุข	35
วิเคราะห์ข้อมูล ผลการดำเนินงานทันตสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มงาน ทันตกรรมของ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี	36
ทบทวนวรรณกรรม โดยการศึกษาตำราเอกสารรายงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการ ปฏิบัติงานงานทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก ให้มีความครอบคลุม ทุกกลุ่มงานทันตสาธารณสุขทุกบริบท	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
จัดทำโครงร่างของกลุ่มการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรค ในช่องปากของทันตภิบาล ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ...	37
ตรวจสอบคุณภาพของกลุ่ม โดยปริกษาผู้เชี่ยวชาญทางด้านทันตสาธารณสุข ทุกกลุ่มงาน.....	38
บทที่ 4 กลุ่มการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกัน โรคในช่องปาก ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี.....	40
บทนำ.....	40
นโยบายการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกัน โรคในช่องปาก.....	42
แนวทางการดำเนินงาน และตัวชี้วัดการปฏิบัติงานทันตสุขภาพและการป้องกัน โรค ในช่องปาก ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	43
กระบวนการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกัน โรคใน โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล.....	44
แบบบันทึกกิจกรรมงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกัน โรคใน โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล	45
บทที่ 5 การนำคู่มือไปใช้และการประเมินความพึงพอใจต่อการ ใช้คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริม ทันตสุขภาพและการป้องกัน โรคในช่องปาก.....	78
ข้อมูลทั่วไป.....	79
สัดส่วนของงานในหน้าที่รับผิดชอบงานรักษาทางทันตกรรม งานส่งเสริมและ ป้องกันงานอื่น ๆ.....	80
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกัน โรค ในช่องปากของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยความพึงพอใจด้านเนื้อหา ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน ด้านรูปแบบ การนำเสนอข้อมูล ะ	80
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	83
บทที่ 6 สรุป และข้อเสนอแนะ.....	86

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก	91
ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคู่มือ	92
ข แบบสอบถาม	94
ค แบบรายงานประจำปีงานทันตสาธารณสุข	104
ประวัติผู้ศึกษา	132

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงผลการดำเนินงานระหว่างปี 2551-2553 และตัวชี้วัดในปี 2554 และปี 2563	36
ตารางที่ 5.1 สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่งงาน และการปฏิบัติงาน	79
ตารางที่ 5.2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือปฏิบัติงาน	81

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1	ผังแสดงความเชื่อมโยงหน่วยงานภายใน และภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม ทันตสุขภาพประชาชนในความรับผิดชอบของรพ.สต. ชุมชน	10
ภาพที่ 2.2	ผังแสดงการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากและป้องกัน โรคในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ ...	18
ภาพที่ 2.3	ผังแสดงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกัน โรคในกลุ่มเด็ก	20
ภาพที่ 2.4	ผังแสดงการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากและป้องกัน โรคในเด็กก่อนวัยเรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	22
ภาพที่ 2.5	ผังแสดงการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากและป้องกัน โรคใน โรงเรียน ประถมศึกษา	25
ภาพที่ 2.6	ผังแสดงการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากและป้องกัน โรคในประชาชนทั่วไป ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยเรื้อรัง	27
ภาพที่ 2.7	ผังการจัดบริการทันตกรรมและในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล	29
ภาพที่ 3.1	กรอบแนวคิดในการจัดทำคู่มือ	34
ภาพที่ 4.1	การตรวจฟันหญิงตั้งครรภ์	46
ภาพที่ 4.2	กิจกรรมการให้ทันตสุขภาพและการสอนแปรงฟันในหญิงตั้งครรภ์	46
ภาพที่ 4.3	การตรวจฟันในคลินิก	49
ภาพที่ 4.4	กิจกรรมการให้ทันตสุขภาพและการสอนแปรงฟันแบบขยับปิดให้ปกครอง ช่วยแปรงให้เด็ก	49
ภาพที่ 4.5	ผู้ปกครองสอนแปรงฟันอย่างถูกวิธี	50
ภาพที่ 4.6	การเยี่ยมบ้านและการตรวจฟันในผู้สูงอายุ	52
ภาพที่ 4.7	การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุกับทีมสหวิชาชีพ	53
ภาพที่ 4.8	การรวมกลุ่มการแปรงฟันของผู้สูงอายุ	53
ภาพที่ 4.9	กิจกรรมการตรวจสุขภาพช่องปากในศูนย์เด็กเล็ก	56
ภาพที่ 4.10	การทาฟลูออไรด์วานิชป้องกัน โรคฟันผุในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	56
ภาพที่ 4.11	การสอนแปรงฟันแบบดูไปมาในศูนย์เด็กเล็ก	56
ภาพที่ 4.12	การเก็บอุปกรณ์แปรงฟันที่ถูกสุขลักษณะ	57
ภาพที่ 4.13	การนั่งรอการตรวจฟันของเด็ก	59
ภาพที่ 4.14	การตรวจฟันในเด็กประถมศึกษา	59

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.15 กิจกรรมการสอนแปรงฟันแบบขยับปิดและการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ของนักเรียน โดยมีการแปรงฟันพร้อมกันทั้งโรงเรียน	60
ภาพที่ 4.16 การนัดนักเรียนที่มีปัญหาโรคในช่องปากมารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบล	60
ภาพที่ 4.17 การตรวจฟันเด็กชั้น ม. 1	63
ภาพที่ 4.18 การแปรงฟันนักเรียนชั้น ม. 1	64
ภาพที่ 4.19 การเชื่อมบ้านกับทีมสหวิชาชีพ พร้อมด้วยอาสาสมัครสาธารณสุข	65
ภาพที่ 4.20 ยูนิตทันตกรรมและชุดตรวจฟันที่อยู่ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	68
ภาพที่ 4.21 การรับบริการทันตกรรมในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	68

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่กระทรวงสาธารณสุข มีนโยบายให้ขยายการบริการทันตกรรมสู่หน่วยบริการปฐมภูมิ สอดคล้องกับเกณฑ์การกำหนดมาตรฐานบริการทันตกรรม ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติที่กำหนดให้ทุก 10,000 ของประชากรควรมีคลินิกบริการทันตกรรมอย่างน้อย 1 แห่ง เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทันตกรรมพื้นฐานโดยสะดวก และทันเวลา ลดความแออัดในโรงพยาบาลแม่ข่ายส่งผลให้โรงพยาบาลแม่ข่าย สามารถพัฒนาเพิ่มศักยภาพในการให้บริการที่ยุ่ยากซับซ้อนได้สูงขึ้น การจัดบริการทันตกรรม รวมทั้งงานบริการส่งเสริมทันตสุขภาพ ในหน่วยบริการปฐมภูมิ จึงเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งที่ต้องอาศัยความมุ่งมั่นในการทำงานของทันตภิบาลที่อยู่ประจำ และการสนับสนุน ซึ่งเน้นให้คำปรึกษาช่วยเหลือจากหัวหน้าหน่วยบริการปฐมภูมิและทีมงานสาธารณสุขในพื้นที่ รวมทั้งการสนับสนุน และนิเทศติดตามประเมินผลจากโรงพยาบาลแม่ข่าย และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ

สำหรับประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและเป็นประเทศหนึ่ง ที่มีสถานะอนามัยช่องปากที่ค่อนข้างไม่ดี ในทางทันตระบาดวิทยา โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับโรคฟันผุกลุ่มอายุ 12 ปี ถือเป็นกลุ่มที่บ่งชี้สถานะและสภาพความรุนแรงของการเป็นโรคฟันผุในชุมชนใด ชุมชนหนึ่ง เนื่องจากอายุนี้อายุจะมีฟันถาวรขึ้นเต็มทุกซี่ (ยกเว้นฟันกรามซี่ที่ 3) และนับว่าเป็นช่วงอายุแรกที่ฟันถาวรทั้งหมดทำหน้าที่พร้อมกันทั้งปาก ถ้าอัตราวัยละของผู้เป็นโรคฟันผุและค่าเฉลี่ย ฟันผุ ถอน อุด ในช่วงนี้อยู่ในเกณฑ์ใดก็ตามก็จะสามารถคาดแนวโน้มอัตราการเป็นโรคฟันผุและการสูญเสียฟันของประชากรกลุ่มนี้ในอนาคตหรือเมื่อสูงอายุได้ (วารุณี, 2547)

กระบวนการส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปาก เพื่อบรรลุเป้าหมายของชาติปี 2563 ในอีก 10 ปี ข้างหน้านั้น จะสำเร็จได้โดยการดูแลทันตสุขภาพตั้งแต่เด็กยังไม่เกิด นั่นคือกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ ให้มีความรู้ ทักษะที่ดีและมีพฤติกรรมทันตสุขภาพที่ดี เพื่อจะได้ดูแลตนเองและลูกที่จะเกิดมา รวมทั้งบุคคลในครอบครัวและเมื่อเด็กเติบโต เข้าสู่ระบบการศึกษาที่ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถมศึกษา จะต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง เมื่อเข้าสู่วัยทำงาน ก็จะเข้าสู่ระบบประกันสังคมหรือระบบ UC ซึ่งมีชุดสิทธิประโยชน์คุ้มครอง สุขท้ายเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ บุคคลเหล่านี้ก็จะมีฟันคงเหลือมากเพียงพอต่อการใช้งาน มีสุขภาพดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ (กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2553)

1. จากผลการดำเนินงานทันตสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรีที่ผ่านมา

ในปี 2551 เด็กอายุ 3 ปี ปราศจากโรคฟันผุร้อยละ 28.08 เด็กอายุ 12 ปี ปราศจากฟันผุ ร้อยละ 31.06 ในปี 2552 เด็กอายุ 3 ปี ปราศจากโรคฟันผุร้อยละ 34.02 เด็กอายุ 12 ปี ปราศจากฟันผุ ร้อยละ 36.01 ในปี 2553 เด็ก 3 ปีปราศจากโรคฟันผุร้อยละ 38.39 จะเห็นได้ว่าผลการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในจังหวัดสุพรรณบุรี ระหว่างปี 2551-2553 ถึงแม้ว่าจะมีภาวะสุขภาพช่องปาก ปราศจากโรคฟันผุดีขึ้น แต่โรคฟันผุยังคงเป็นปัญหาของสภาวะโรคในช่องปากในจังหวัดสุพรรณบุรีอยู่ การดำเนินงานทันตสาธารณสุขยังต้องมีการดำเนินการที่ต่อเนื่องด้วย กระทรวงสาธารณสุขสาธารณสุข มีนโยบายการดำเนินงานเชิงรุกในการให้บริการสุขภาพแก่ประชาชน เพื่อพัฒนาระบบบริการสุขภาพช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยให้ดำเนินเพิ่มคุณภาพบริการสุขภาพแบบเชิงรุก (เข้าถึง – ต่อเนื่อง – ต่อเนื่อง - องค์กรร่วมประสานบริการ) (กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2553)

ดังนั้น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี จึงได้ดำเนินการเพื่อตอบสนองนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข และกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข โดยได้นำข้อมูลเป้าหมายในปี ทันตสุขภาพแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2563 สถานะทันตสุขภาพปี พ.ศ. 2554 มาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ดังนี้

ในปี พ.ศ. 2554 ผลการดำเนินงานทันตสาธารณสุขผลงาน ร้อยละของเด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันผุ คิดเป็นร้อยละ 40% ร้อยละของเด็กอายุ 12 ปีปราศจากฟันผุร้อยละ 45% ร้อยละของเด็กมีฟันผุครบทุกซี่ร้อยละ 61% ส่วนในปี พ.ศ. 2563 ผลการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ผลงานต้องมีการดำเนินงานในเรื่องการส่งเสริมป้องกันสภาวะในช่องปากให้ได้เป้าหมายที่สูงขึ้น คือ ร้อยละของเด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันผุ คิดเป็นร้อยละ 50% ร้อยละของเด็กอายุ 12 ปีปราศจากฟันผุ ยังไม่มีการตั้งเป้าหมายไว้ ส่วนร้อยละของเด็กมีฟันผุครบทุกซี่ร้อยละ 100%

จากข้อมูลดังกล่าว กลุ่มอายุของจังหวัดสุพรรณบุรี ยังมีปัญหาโรคในช่องปากสูงมาก ทีมงานทันตสาธารณสุข จะต้องร่วมมือกัน พัฒนาระบบบริการทันตสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเป้าหมายนั้นถือว่าสูงสุดเหล่านี้ หัวใจสำคัญในการดำเนินงานส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี จึงเป็นภาระอันยิ่งใหญ่ที่ทุกคนจะต้องดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายต่อไป

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ซึ่งเป็นหน่วยที่อยู่ใกล้ชิดประชาชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน และชุมชนมากที่สุด ซึ่งสามารถจัดบริการขั้นพื้นฐานให้แก่กลุ่มเป้าหมายและติดตามผลได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการบริหารจัดการที่ดี จัดทำแผนการทำงาน กำหนดระยะเวลาทำงานรวมทั้งบูรณาการให้เหมาะสมกับแต่ละงานต่อไป

ในการดำเนินงานทันตสาธารณสุขและป้องกันโรคในช่องปากในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้มีการทำงานในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก เนื่องจากผู้ป่วยที่มารับบริการทันตกรรม คาดหวังในการรักษาสูง คิดว่าทันตภิบาล คือ ทันตแพทย์ที่สามารถรักษาทางทันตกรรมได้สูงสุด ทำให้เป็นปัญหาระหว่างผู้ป่วยกับทันตภิบาลเป็นอย่างมาก ฝ่ายทันตสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี เห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาทางด้านทันตสุขภาพ จึงมีนโยบายให้ทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี ปฏิบัติงานในการส่งเสริมและป้องกันทางด้านทันตสุขภาพมากกว่าการรักษาผู้ป่วยทางทันตกรรมทั่วไป

จากข้อมูลจะเห็นได้จังหวัดสุพรรณบุรีจะต้องดำเนินการในเรื่องการส่งเสริมป้องกันทางด้านทันตสุขภาพ ให้ได้ตามเป้าหมายของกระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ.2563 ต่อไป ผู้ศึกษาเป็นทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จึงได้มีความสนใจที่จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาล ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรีขึ้น เพื่อให้ทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ได้ใช้คู่มือนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานตามกระบวนการในด้านการส่งเสริมทันตสุขภาพสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากแบบองค์รวม ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรีอย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป และสามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตนเอง รวมทั้งให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบบทบาทในการสนับสนุนติดตามประเมินผล หรือให้การดำเนินงานทันตสุขภาพให้บรรลุเป้าหมายของจังหวัด ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรีมีสภาวะทันตสุขภาพที่ดีต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

2.2 เพื่อจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

2.3 เพื่อประเมินความพึงพอใจในการใช้คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

3. ขอบเขตการศึกษา

ในการจัดทำคู่มือผู้จัดทำได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลที่สำคัญและดำเนินการจัดทำโครงร่างคู่มือโดยมีเนื้อหา ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของทันตภิบาล แนวทางการจัดบริการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตัวชี้วัดการดำเนินงานทันตสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของเนื้อหาของคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีการประเมินความพึงพอใจโดยทันตภิบาลที่ปฏิบัติงาน ในความรับผิดชอบงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 10 อำเภอ 174 แห่ง ที่เป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแต่ที่มีทันตภิบาลปฏิบัติงานทั้งหมด 28 แห่ง โดยการสำรวจความพึงพอใจและนำผลของการสำรวจมาทำการปรับปรุงเนื้อหาของคู่มือปฏิบัติงาน จึงจัดทำคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคเพื่อเป็นการดำเนินงานแบบองค์รวมอย่างมีประสิทธิภาพ รพ.สต.ในจังหวัดสุพรรณบุรี

4. นิยามศัพท์

4.1 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี หมายถึง หน่วยบริการปฐมภูมิทางการแพทย์และสาธารณสุข ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดบริการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกิจกรรมด้านสุขภาพในลักษณะองค์รวมผสมผสานประชาชนเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวกและมีระบบการให้คำปรึกษาและส่งต่อ ทั้งนี้เพื่อการสร้าง

สุขภาพ การสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน เพื่อป้องกันหรือลดปัญหาที่ป้องกันได้ทั้งทางกาย จิตสังคมโดยประชาชนมีส่วนร่วม

4.2 ทันทสุขภาพ หมายถึง สภาวะที่สมบูรณ์แข็งแรง ความสามารถของฟันและ ส่วนต่าง ๆ ของฟันตลอดจนอวัยวะอื่น ๆ ในช่องปากที่ปราศจากการเป็นโรค

4.3 งานส่งเสริมทันตสุขภาพ หมายถึง การดำเนินการส่งเสริมและป้องกันโรค ในช่องปากเพื่อประชาชน มีสภาวะที่ปราศจากโรคฟันผุ และโรคเหงือกอักเสบ โดยการควบคุม ป้องกันและส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม ตอบสนองประชาชนในด้านทันตสุขภาพได้ครอบคลุม

4.4 การป้องกันโรคในช่องปาก หมายถึง การดำเนินการป้องกันและการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมทันตสุขภาพ ได้แก่ การแปรงฟันที่ถูวิธี การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และช่องปาก โดยมีการทำงานบูรณาการร่วมกับงานส่งเสริมป้องกันสุขภาพทั้งเชิงรับที่หน่วยบริการ และเชิงรุกในชุมชน ในโรงเรียนและในศูนย์เด็กเล็ก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัด สุพรรณบุรี

4.5 คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก หมายถึง การจัดทำคู่มือ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา นโยบายหลักของกระทรวงสาธารณสุขตัวชี้วัดทางด้าน ทันตสุขภาพ กิจกรรมในการดำเนินงานในเรื่องทันตสุขภาพ เป้าหมายเรื่องทันตสุขภาพของจังหวัด สุพรรณบุรี ในการดำเนินงานในด้านทันตสุขภาพ เพื่อให้ทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทันตสุขภาพให้บรรลุตามเป้าหมายของ จังหวัดสุพรรณบุรี

4.6 ทันตภิบาล หมายถึง เจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในด้านการส่งเสริม และป้องกัน โรคทางทันตสุขภาพ และสามารถให้บริการทางด้านทันตกรรมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแล ของทันตแพทย์ผู้ประกอบทางเวชกรรมการรักษาโรคในช่องปาก

4.7 ความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือ หมายถึง ความพึงพอใจของเจ้าพนักงานทันต สาธารณสุขในการใช้คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกัน โรคในช่องปาก ของ ทันตภิบาล ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านกระบวนการดำเนินงานทันตสุขภาพ และ ด้านรูปแบบการนำเสนอ

4.7.1 ด้านเนื้อหา คือ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการดำเนินการส่งเสริมและป้องกัน เนื้อหาตรงกับความต้องการ หัวข้อมีความชัดเจน การเรียงลำดับหัวข้อเรื่องมีความเหมาะสม ความ สมบูรณ์

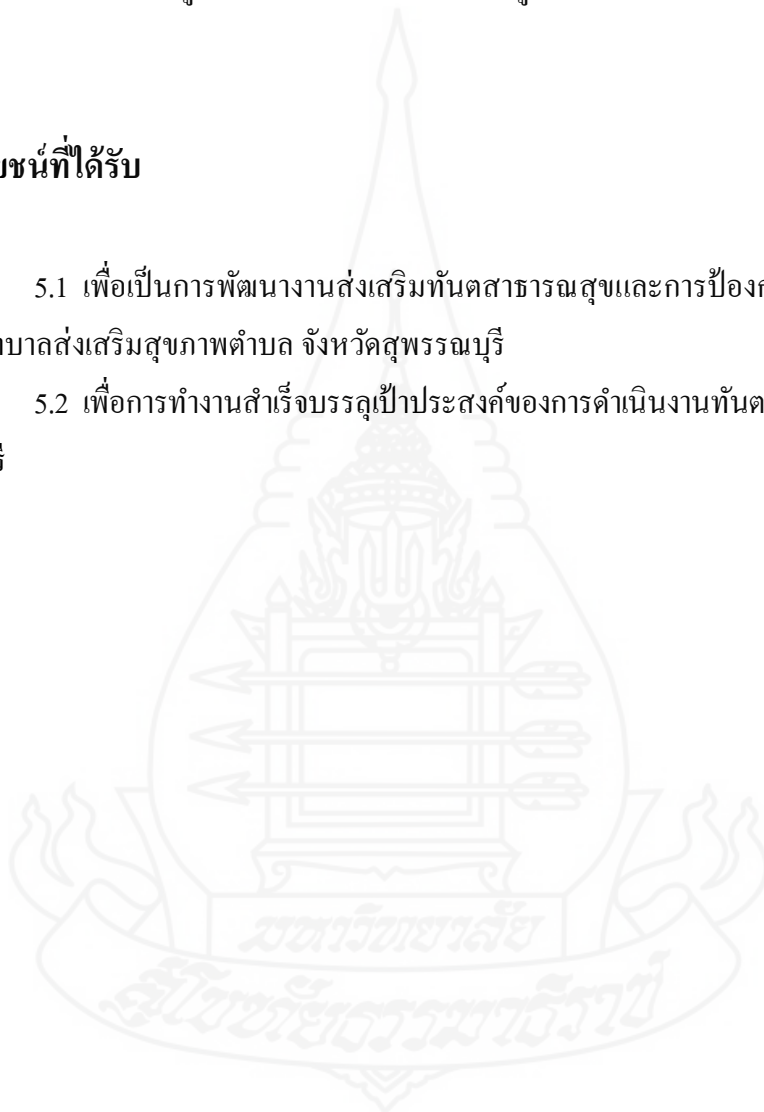
4.7.2 ด้านกระบวนการดำเนินงาน คือ มีความชัดเจนในเนื้อหา มีความชัดเจนในการอธิบายขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ตามกระบวนการดำเนินงานของงานทันตสุขภาพ และสามารถดำเนินงานได้ง่ายตามขั้นตอนต่างๆ ในคู่มือ

4.7.3 ด้านรูปแบบการนำเสนอ คือ ขนาดตัวอักษรที่ใช้มีความเหมาะสม มีความเหมาะสม การจัดหมวดหมู่เนื้อหาที่มีความเหมาะสมของกลุ่มมือเพียงพอต่อการใช้งาน และใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

5.1 เพื่อเป็นการพัฒนางานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

5.2 เพื่อการทำงานสำเร็จบรรลุเป้าประสงค์ของการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ในจังหวัดสุพรรณบุรี

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีความจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลด้านทันตสาธารณสุขมา เพื่อสนับสนุนในการดำเนินงาน ทันตสาธารณสุขในจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานด้านทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี โดยได้ทบทวนรายละเอียด ดังหัวข้อ ต่อไปนี้

1. บทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข/ทันตภิบาล
2. บทบาทเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี
3. แนวทางการจัดบริการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี
4. เป้าหมายการดำเนินงานทันตสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขในปี 2563

1. บทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข/ทันตภิบาล

บทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข / ทันตภิบาลหน้าที่ความรับผิดชอบของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

1.1 งานป้องกันและส่งเสริมทันตสุขภาพ

1.1.1 ให้บริการส่งเสริมทันตสุขภาพในหญิงตั้งครรภ์ เป็นการให้บริการป้องกันและส่งเสริมทันตสุขภาพในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ในคลินิกฝากครรภ์ โดยการทำงานผสมผสานไปพร้อม ๆ กับงานส่งเสริมสุขภาพอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยกิจกรรมที่ทำ เช่น การตรวจสุขภาพช่องปาก การฝึกควบคุมคราบจุลินทรีย์ในหญิงตั้งครรภ์ เป็นต้น รวมทั้งการดำเนินงานเชิงรุกนอกสถานบริการ เช่น การออกเยี่ยมบ้านเพื่อให้การป้องกันและส่งเสริมทันตสุขภาพในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์และมารดา เป็นต้น

1.1.2 ให้บริการส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กวัยก่อนเรียนที่คลินิกเด็กดี (Well Baby Clinic) และบริการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กวัยก่อนเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาล เป็นการให้บริการป้องกันและส่งเสริมทันตสุขภาพในกลุ่มเด็กปฐมวัย ทั้งในคลินิกเด็กดี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียนอนุบาล กิจกรรมที่ทำการครอบคลุมการตรวจสุขภาพช่องปาก การฝึกและส่งเสริมการแปรงฟัน การควบคุมพฤติกรรมกรับริโภคที่เหมาะสม และการให้ฟลูออไรด์ ป้องกันฟันผุ เป็นต้น รวมทั้งการดำเนินงานเชิงรุกนอกสถานบริการ เช่น การออกเยี่ยมบ้านเพื่อให้บริการป้องกันและส่งเสริมทันตสุขภาพในกลุ่มเด็กปฐมวัย การร่วมกับครูผู้ดูแลเด็ก จัดกิจกรรมทางทันตสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

1.1.3 ให้บริการส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กประถมศึกษาและเด็กมัธยมศึกษา เป็นการให้บริการป้องกันและส่งเสริมทันตสุขภาพในกลุ่มเด็กประถมศึกษาและเด็กมัธยมศึกษา โดยเน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ทั้งในด้านกิจกรรมการตรวจสุขภาพช่องปาก การส่งเสริมการแปรงฟัน การควบคุมพฤติกรรมกรับริโภคอาหารที่เหมาะสม เป็นต้น รวมทั้งการจัดบริการรองรับการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน เช่น การบริการเคลือบหลุมร่องฟัน การให้ฟลูออไรด์ตามความเหมาะสม การอุดฟัน ขูดหินปูน เป็นต้น

1.1.4 ให้บริการส่งเสริมทันตสุขภาพแก่ประชาชนวัยทำงานและกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นการให้บริการป้องกันและส่งเสริมทันตสุขภาพในกลุ่มประชาชนวัยทำงานและกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวสามารถดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองได้ กิจกรรมที่อาจเป็นการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ การดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพผ่านชมรม หรือเครือข่ายสุขภาพต่างๆในชุมชน เป็นต้น

1.2 งานบริการทางทันตกรรม

การบริการทางทันตกรรมจะต้องเป็นการจัดบริการทางทันตกรรมที่ทันตภิบาล ดำเนินการภายใต้ความควบคุมของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมเท่านั้น โดยสามารถให้บริการได้ ดังนี้

1.2.1 ทันตกรรมป้องกัน

- ใช้สารฟลูออไรด์เพื่อป้องกันโรคฟันผุ
- ใช้สารเคลือบหลุมร่องฟันเพื่อป้องกันโรคฟันผุ
- ขูดหินปูนและทำความสะอาดฟันเพื่อป้องกันโรคเหงือกอักเสบ

1.2.2 ทันตกรรมบำบัด

- ตรวจวินิจฉัยและคัดแยกโรคภายในช่องปาก
- อุดฟันชนิดไม่ซับซ้อนด้วยวัสดุอุดฟัน
- ถอนฟันที่ขึ้นปกติซึ่งไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้ และไม่มีภาวะแทรกซ้อน
- รักษาโรคเหงือกอักเสบโดยการขูดหินปูน

1.2.3 ทันตกรรมบำบัดฉุกเฉิน

- บำบัดฉุกเฉินทางทันตกรรมเบื้องต้นเพื่อลดความเจ็บปวด เช่น การจ่ายยาแก้ปวด ยาปฏิชีวนะ
- การช่วยเหลือฉุกเฉินเบื้องต้นเนื่องจากการรักษาทางทันตกรรม ทั้งในช่วงก่อนระหว่างและหลังการรักษา เช่น ภาวะเลือดออกมาก หมดสติ เป็นต้น
- การส่งต่อทางทันตกรรม

1.3 งานทันตสาธารณสุขในชุมชน

เน้นการสนับสนุนตามหลักสาธารณสุขมูลฐาน โดยผสมผสานไปกับงานสาธารณสุขอื่นๆ โดย

1.3.1 ร่วมวางแผนปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบ

1.3.2 ประชุมหรืออบรม อสม. ให้มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก และการดำเนินงานทันตสาธารณสุขในหมู่บ้าน

1.3.3 สนับสนุนให้ชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพ โดยมี อสม. และผู้นำชุมชนเป็นผู้ดำเนินการหลัก

กล่าวโดยสรุป งานในหน้าที่หลักของทันตภิบาลจะแบ่งงานออกเป็น 3 หัวข้อ คือ

1. งานป้องกันและส่งเสริมทันตสุขภาพ

ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ทันตภิบาล ทุกคนจะต้องปฏิบัติงานในการส่งเสริมทันตสุขภาพ

2. งานบริการทางทันตกรรม

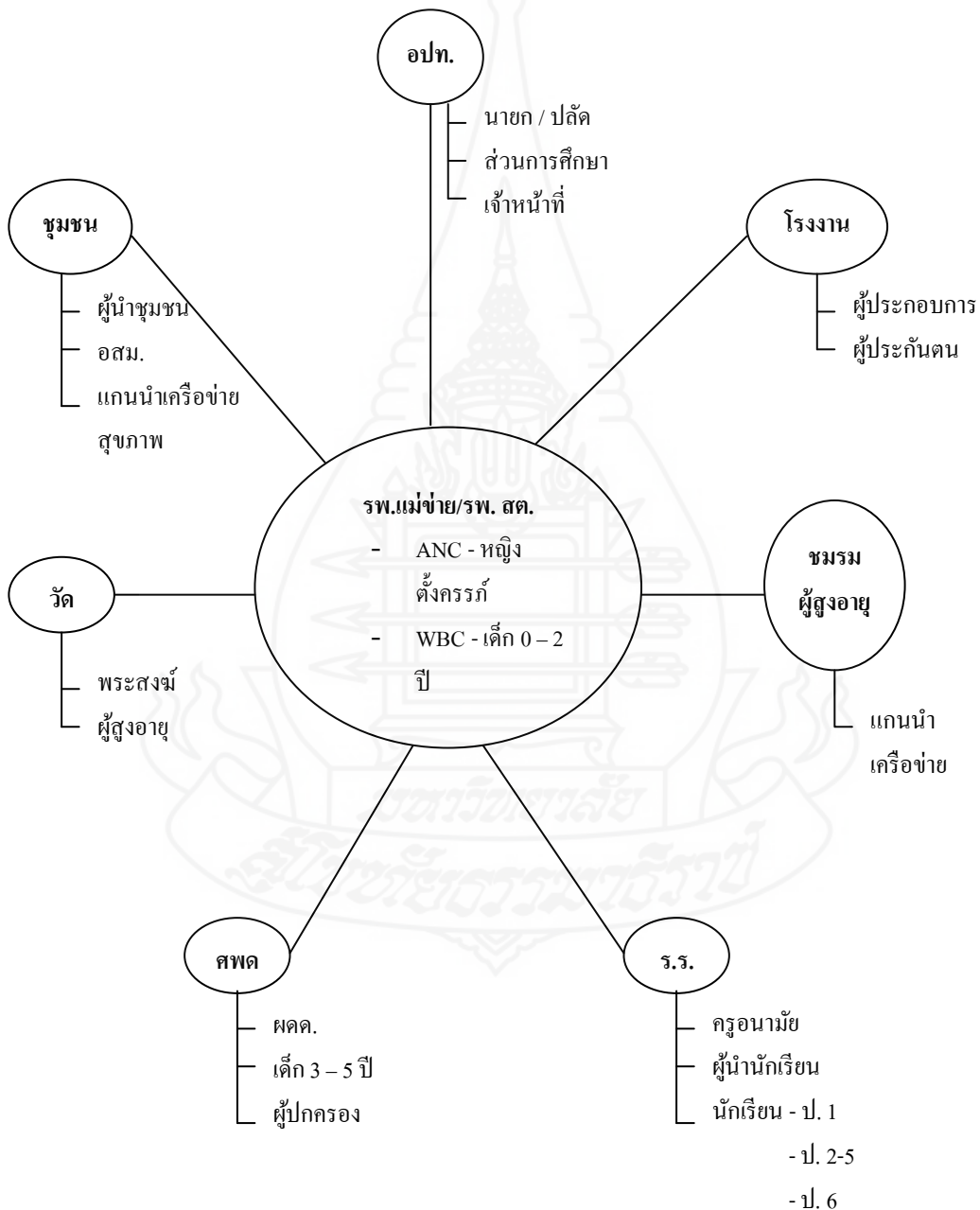
เป็นงานบริการทันตกรรม ซึ่งภายใต้กำกับดูแลของผู้ประกอบ จะต้องเป็นการจัดบริการทางทันตกรรมที่ทันตภิบาลดำเนินการภายใต้ความควบคุมของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมเท่านั้น

3. งานทันตสาธารณสุขในชุมชน

เน้นการสนับสนุนตามหลักสาธารณสุขมูลฐาน โดยผสมผสานไปกับงานสาธารณสุขอื่น ๆ โดย กลุ่มสหวิชาชีพที่ต้องดำเนินการ ส่งเสริม ป้องกัน รักษาพยาบาล ฟันฟู

2. บทบาทเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี

ในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก ของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้ศึกษาได้มีแนวคิดและปัจจัยสำคัญในความเชื่อมโยงขององค์กรทุกภาคส่วนมีความเกี่ยวข้องกันดังนี้ คือ

ภาพที่ 2.1 ผังแสดงความเชื่อมโยงหน่วยงานภายใน และภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมทันตสุขภาพประชาชนในความรับผิดชอบของรพ.สต. ชุมชน กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2552 หน้า 9

ภาพที่ 2.1 แสดงเชื่อมโยงหน่วยงานภายใน และภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมทันตสุขภาพประชาชนในความรับผิดชอบของ รพ.สต. จะเห็นได้ว่า ปัจจัยหลักที่สามารถจะพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานทันตกรรมนั้นเป็นเรื่องที่จะต้องนำข้อมูลปัจจัยหลายอย่างมาประกอบในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อที่จะได้ข้อมูลเหล่านั้นนำมาพัฒนาเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงพัฒนางานทันตกรรมให้มีความก้าวหน้าและสามารถลดอัตราของโรคในช่องปากได้จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าปัจจัยหลักที่จะทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนที่สำคัญคือนโยบายของผู้นำหรือ ผู้อำนวยการส่งเสริมสุขภาพตำบลจะต้องมีส่วนในการกำหนดบทบาทในส่วนของภาวะผู้นำเพื่อที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

2.1 บทบาทผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

2.1.1 สนับสนุนการดำเนินงานทันตสาธารณสุขระดับปฐมภูมิ โดย

- ประสาน CUP board จัดทำงบลงทุนด้านครุภัณฑ์ทันตกรรม
- จัดเตรียมงบดำเนินการด้วยเงินบำรุง หรือจาก CUP หรือท้องถิ่นตามความเหมาะสม เพื่อจัดเตรียมห้องทันตกรรมซึ่งประกอบด้วย ตู้เก็บเครื่องมือ วัสดุ และเอกสาร โต๊ะทำงาน ตู้เคลื่อนที่สำหรับวางวัสดุ เครื่องดูดอากาศ ตู้เย็นเพื่อเก็บวัสดุทันตกรรม เครื่องปรับอากาศ (เพื่อการควบคุมป้องกันการติดเชื้อ)
- กรณีมีเงินบำรุงมากเพียงพอ ต้องพิจารณาสนับสนุนลูกจ้างช่วยงานข้างเก้าอี้ ซึ่งจะช่วยให้ประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น และเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้รับบริการ

2.1.2 ให้คำปรึกษา ชี้แนะวิธีการทำงานบูรณาการกับงาน กับผู้ร่วมงานในหน่วยงาน และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายก อบต. ปลัด อบต. หัวหน้าส่วนการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน เจ้าอาวาส ผู้ดูแลเด็ก และผู้นำชุมชนอื่นๆ

2.1.3 การควบคุมกำกับ

ติดตามดูแลการดำเนินงานตามแผน ให้บรรลุเป้าหมาย และตัวชี้วัดให้ทันเวลา รวมทั้งการจัดเก็บข้อมูล และการรายงานผลการปฏิบัติงาน

2.1.4 สร้างขวัญและกำลังใจแก่ทันตภิบาล โดยพิจารณาสนับสนุนให้ทันตภิบาลได้รับการพัฒนาศักยภาพ อบรมและศึกษาต่อเนื่อง และความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

2.2 บทบาทของโรงพยาบาลแม่ข่าย (CUP)

2.2.1 มอบหมายให้ทันตแพทย์หรือทันตภิบาลอาวุโสทำหน้าที่ดูแล สนับสนุน ให้คำปรึกษาติดตามควบคุมกำกับกรดำเนินงานของทันตภิบาลใน รพ. สต.

2.2.2 ให้คำปรึกษาทันตภิบาลในการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลทันตสุขภาพผลการดำเนินงานข้อเสนอเพื่อการพัฒนางานบริการส่งเสริมทันตสุขภาพ เพื่อนำเสนอต่อ CUP board ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารโรงเรียน เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ประธาน อสม. ให้ทราบข้อมูล และนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมทันตสุขภาพต่อไป

2.2.3 สนับสนุนงบประมาณรายหัวประชากร ให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการจัดจ้าง ผู้ช่วยเหลือคนไข้ ในกรณีเงินบำรุงของ รพ. สต. ไม่เพียงพอ แต่มีผลงานบริการส่งเสริมทันตสุขภาพและบริการทันตกรรมสูง

2.2.4 ทำแผนสนับสนุนวัสดุ เครื่องมือ เวชภัณฑ์ทันตกรรมให้ อย่างเพียงพอ

2.2.5 จัดสัมมนาเครือข่ายทันตภิบาลใน รพ.สต. เพื่อจัดทำแผน สรุปผลงานร่วมกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.2.6 จัดระบบรองรับการส่งต่อทางทันตกรรม หรือส่งทันตแพทย์ออกไปจัดบริการ ที่ยุ่งยากซับซ้อนที่ รพ.สต.

2. 2.7 ให้คำปรึกษาในการจัดทำเอกสารวิชาการเพื่อความก้าวหน้าของทันตภิบาล

2. 2.8 ร่วมกับ สสอ. นิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือแก่ รพ.สต. อย่างต่อเนื่อง (ควรรทุก 3, 6, 12 เดือน)

2.2.9 ประเมินผลการดำเนินงานของ รพ.สต. เครือข่าย

2.3 บทบาท สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี

2.3.1 นำนโยบายส่วนกลาง ข้อมูลปัญหาทันตสุขภาพในจังหวัด ทรัพยากรมา วิเคราะห์กำหนดเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดตัวชี้วัด

2.3.2 ส่งมอบกรอบแนวทางการดำเนินงาน และตัวชี้วัดให้แก่ รพ.สต.จัดทำแผน

2.3.3 วิเคราะห์แผน CUP /รพ.สต. เสนอ นพ.สจ. อนุมัติ

2.3.4 สนับสนุนการดำเนินงานของ CUP / รพ.สต.

- สื่อ / สิ่งพิมพ์ / เอกสารวิชาการ

- วัสดุเพื่อการสาธิต / การฝึกทักษะ

2.3.5 พัฒนาองค์ความรู้แก่ ทันตภิบาล

2.3.6 ติดตามนิเทศ วิเคราะห์ผล นำเสนอผู้บริหาร

การดำเนินงานทันตสาธารณสุขใน รพ. สต. จะสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้ ต้องอาศัยพลังความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของทันตภิบาลในการรวบรวมข้อมูลทุกๆด้านที่เกี่ยวข้องในชุมชน การศึกษาค้นคว้า เรียนรู้รูปแบบ ถอดบทเรียน และวิธีการกำหนดของเครือข่ายทันตสาธารณสุข ในจังหวัด และเครือข่ายอื่นที่ได้พัฒนาระบบการทำงานได้ดีแล้ว นอกจากนั้นผู้ปฏิบัติจะต้องมีเจตคติที่ดีในการทำงาน เพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชน และต้องสามารถบริหารเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด ในการลำดับความสำคัญของงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด ภายใต้การสนับสนุนของ ทีมงานสาธารณสุข ผู้อำนวยการ รพ. สต. เครือข่ายทันตสาธารณสุข เครือข่ายส่งเสริมสุขภาพ และผู้นำในชุมชน

3. แนวทางการจัดบริการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

3.1 ความหมายของการส่งเสริมทันตสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข

ความหมายของการส่งเสริมสุขภาพ (กระทรวงสาธารณสุข กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ :2546) หมายถึง กระบวนการเพิ่มความสามารถของปัจเจกบุคคล และหรือ กลุ่มบุคคลที่จะเรียนรู้ เข้าใจปัญหาสุขภาพ สามารถจะดูแลตนเองหรือ แสวงหาบริการ หรือดำเนินการ เพื่อการมีสุขภาพดี นั่นคือ มีภาวะที่สมบูรณ์ ทางกาย จิต และสังคม ไม่เพียงแต่ปราศจากโรค และความพิการ การทำงานส่งเสริมสุขภาพ จึงเป็นการทำงานที่ต้องบริการแบบองค์รวมมองทั้งระบบ และทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ รวมทั้งประสานเครือข่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ดังนั้น กลยุทธ์ที่สำคัญคือ การชี้แนะและชี้ชวนให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการ “สร้าง” นำ “ซ่อม” การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและการสร้างพลังความเชื่อมั่นให้ปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคล ทำเป็น และทำได้ รวมถึงการประสานประโยชน์ทั้งภาครัฐ องค์กร และประชาชน

การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากเป็นการสร้างความรับรู้ และตระหนักถึงศักยภาพของประชาชนในการดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อที่จะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายและดำเนินกลวิธีร่วมกัน โดยมีคุณภาพที่พอดีระหว่างการพึ่งพาบริการและการพึ่งพาตนเอง ในส่วนของบริการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ได้แก่การตรวจ สุขภาพช่องปาก การแนะนำด้านสุขภาพช่องปาก และการให้ฟลูออไรด์ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อโรคฟันผุ (กระทรวงสาธารณสุข กองทันตสาธารณสุข : 2547) dental.anamai.moph.go.th/oralth/.../dhealth012.html

การให้การปรึกษา และส่งเสริมสุขภาพช่องปาก หมายถึง การให้ความรู้ การให้คำปรึกษาเพื่อการปรับพฤติกรรม ตลอดจนการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่นการเตรียมสถานที่สำหรับ

การทำควมสะอาดฟัน สำหรับการจัดบอร์ด์ นิทรรศการ การรณรงค์เป็นครั้งคราว ฯลฯ การจัดการ ปัจจัยเสี่ยง เช่น ขนมหที่ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ

ทันตกรรมป้องกัน หมายถึง การจัดบริการเพื่อป้องกันโรคในช่องปาก ได้แก่ การเคลือบหลุมร่องฟัน การใช้ฟลูออไรด์รูปแบบต่างๆ การปรับพฤติกรรม การทำความสะอาดฟัน การปรับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

ทันตกรรมบำบัด หมายถึง อดฟันเพื่อการบูรณะฟันไม่ใช่เพื่อความสวยงาม การ ชูดหินปูน เฉพาะกรณีที่ไม่มีการทำลายของเยื่อปริทันต์ และกระดูกรองรับรากฟัน ถอนฟันเฉพาะ กรณีฟันแท้หรือฟันน้ำนมที่ขึ้นลักษณะปกติ ให้บริการเฉพาะผู้ป่วยที่ไม่มีโรคทางระบบหรือมีแต่ ควบคุมได้

การติดตามปัญหาช่องปากที่พบบ่อยอย่างเป็นระบบ หมายถึง การประเมิน สภาวะ ช่องปากและ การแก้ปัญหา อาจดำเนินการโดยการสำรวจสภาวะช่องปาก การศึกษาเพิ่ม ชุมชน และเพิ่มข้อมูล และการใช้ข้อมูลมาจัดทำโครงการ ควบคุม ป้องกันและส่งเสริมให้ ประชาชน มีสุขภาพช่องปากที่ดีเบื้องต้น และสามารถดูแลสุขภาพช่องปากได้ด้วยตนเอง

จากการสำรวจของกระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ. 2552 พบว่าสถานีอนามัย / ศูนย์สุขภาพชุมชนซึ่งเป็นหน่วยบริการปฐมภูมิระดับตำบล จำนวน 9,970 แห่ง มีบุคลากรเฉลี่ย แห่งละ 2.9 คน ในจำนวนนี้มีทันตภิบาลประจำ 1,500 แห่ง (สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2553)

จากนโยบายการพัฒนาาระบบบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิให้ได้มาตรฐาน โดย ยกระดับสถานีอนามัยเป็น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่งในปี 2554 งานบริการสุขภาพ ช่องปากถือเป็นงานหลัก ด้านหนึ่งในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อให้การดำเนินการ พัฒนาบริการสุขภาพช่องปากมีการพัฒนาที่ต่อเนื่องอย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการ ประสานงาน เชื่อมโยงกับการทำงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกัน โรคร่วมกับท้องถิ่น สำนักทันต สาธารณสุข ร่วมกับ ทีมงานทันตบุคลากรในจังหวัดนำร่อง โครงการการจัดบริการนำร่องสุขภาพ ช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้ศึกษาเห็นว่า การปฏิบัติงานทางทันตสุขภาพเป็นส่วนสำคัญในจังหวัด สุพรรณบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่นำร่องในเรื่องทันตสุขภาพอยู่แล้ว จึงได้ศึกษา ค้นคว้า จากแนวทางของคู่มือ การจัดบริการสุขภาพช่องปากใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อ นำมาเป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกัน โรคในช่องปากของ ทันตภิบาลที่ปฏิบัติอยู่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี (สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2553)

แนวทางการจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคทางด้านทันตสุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยรายละเอียดแบ่งได้เป็น 6 ด้านดังนี้

4.1 งานด้านบริหารจัดการ

การจัดทำแผนปฏิบัติงานทันตสาธารณสุข เป็นกิจกรรมสำคัญที่ผู้ปฏิบัติงานต้องกำหนดวิธีการทำงานไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำเอาข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่มาวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่จะปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ทรัพยากรที่ต้องใช้ รวมทั้งให้เป็นไปตามกรอบแนวทางการดำเนินงานและตัวชี้วัดของจังหวัดและตามสภาพปัญหาโรคในช่องปากของชุมชนเขตพื้นที่รับผิดชอบ โดยมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้ กระบวนการจัดทำแผนงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เมื่อแผนได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการแล้ว ต้องจัดทำตารางการปฏิบัติการรายปี รายเดือนเพื่อบริหารเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัดประมาณ 220 วันทำงาน ให้มีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่างในภาคผนวก

4.2 การประสานงานกับหน่วยงาน

ต้องประสานกับทีมงานในหน่วยบริการซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบงานแม่และเด็ก งานอนามัยโรงเรียน งานโรคไม่ติดต่อ เพื่อบูรณาการงานในกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน รวมทั้งหน่วยงานภายนอกได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เครือข่ายชมรมสร้างสุขภาพต่างๆ

4.3 การบริหารงานวัสดุทันตกรรมและการบำรุงรักษาครุภัณฑ์ทันตกรรม

4.3.1 จัดทำข้อมูลประมาณการ / ชนิด / ปริมาณวัสดุและเวชภัณฑ์ทันตกรรม ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดบริการส่งเสริมป้องกัน สุขภาพช่องปาก และบริการทันตกรรมให้เพียงพอและพร้อมใช้งาน เสนอ CUP

4.3.2 จัดทำบัญชีควบคุม วัสดุทันตกรรม

4.3.3 ดำเนินการบำรุงรักษาครุภัณฑ์ทันตกรรม ตามมาตรฐานวิชาชีพ

4.3.4 จัดทำทะเบียน บันทึกข้อมูลการซ่อมบำรุงครุภัณฑ์ทันตกรรม

4.3.5 จัดทำข้อมูลขอครุภัณฑ์ทันตกรรมใหม่หรือทดแทน ในกรณีครุภัณฑ์มีอายุการใช้งานนาน ซ่อมบ่อย โดยผ่านผู้อำนวยการ รพ.สต. เพื่อนำเสนอ CUP BOARD พิจารณาจัดสรรงบประมาณ หรือการสนับสนุนจาก CUP โดยตรง

4.4 การควบคุมป้องกันการติดเชื้อทางทันตกรรม

ดำเนินการจัดเตรียมครุภัณฑ์และเครื่องมือทันตกรรมให้ปราศจากเชื้อ พร้อมใช้งาน รวมทั้ง ตะหนักในการป้องกันตนเอง โดยใส่อุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อตามข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด ตามแนวทางการควบคุมป้องกันการติดเชื้อของจังหวัด (เอกสารภาคผนวก)

4.5 การจัดระบบข้อมูลข่าวสารทันตสาธารณสุข

4.5.1 จัดทำบันทึกผลและจัดเก็บข้อมูลการบริการส่งเสริมทันตสุขภาพและบริการทันตกรรมและรวบรวมส่งรายงานตามกำหนด

4.5.2 จัดเก็บข้อมูลปริมาณสารฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคนในโรงเรียน สพด. การจำหน่ายขนม เครื่องดื่ม ในร้านค้าชุมชน โรงเรียน

4.5.3 รวบรวมข้อมูลสถานะทันตสุขภาพ กลุ่มเป้าหมายสำคัญต่างๆ ทั้งในส่วนที่จัดเก็บได้ด้วยตนเองและข้อมูลข้างเคียงจากจังหวัด ประเทศ หรือเอกสารทางวิชาการ

4.5.4 วิเคราะห์ เชื่อมโยงให้ชุมชนเห็นปัญหาและระดมความคิดเห็น เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา

4.5.5 ข้อมูลไปใช้เพื่อการประเมินผล โดย วิเคราะห์เปรียบเทียบ ทุก 3 , 5 , 10 ปี เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของดำเนินงานในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำเสนอให้ผู้บังคับบัญชา ชุมชน โรงเรียน เห็นประโยชน์และผลสำเร็จของการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆ

4.6 งานส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

การส่งเสริมทันตสุขภาพ และป้องกันโรคในช่องปาก มุ่งเน้นที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอนามัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมกรทำความสะอาดช่องปาก การบริโภคอาหารทันตสุขภาพ และการเข้ารับบริการตรวจรักษาให้ทันเวลา โดยการบูรณาการร่วมกับงานส่งเสริมสุขภาพกลุ่มเป้าหมายสำคัญทั้งเชิงรับที่หน่วยบริการและเชิงรุกในชุมชน โดยแบ่งกลุ่มงานออกเป็น 8 หมวดดังต่อไปนี้ คือ

หมวดที่ 1 กิจกรรมการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์

ประกอบด้วยกิจกรรม ตัวอย่าง (ฝั่งแสดงการปฏิบัติงาน 2.2)

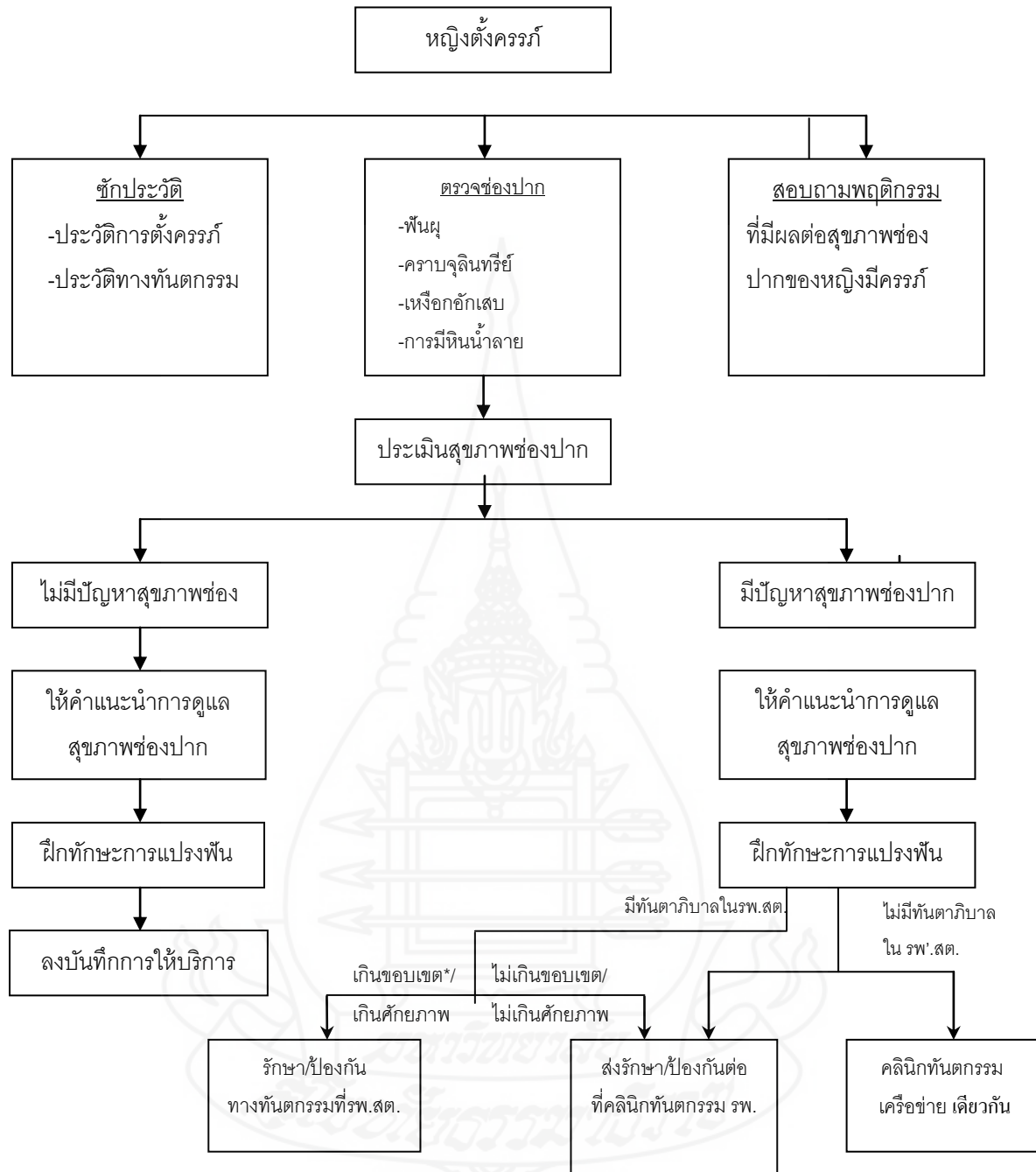
1. ตรวจสุขภาพช่องปาก ให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพช่องปากและฝึกทักษะการแปรงฟัน แก่หญิงมีครรภ์ ที่มาฝากครรภ์ในสถานบริการ และในชุมชน

2. นัดหมายหญิงตั้งครรภ์ที่พบปัญหาโรคในช่องปากมารับบริการแก้ไขปัญหาในระยะครรภ์ที่ปลอดภัย (4-6 เดือน) เนื่องจากในช่วง 4 เดือนแรก หญิงตั้งครรภ์มักมีอาการแพ้ท้อง และอยู่ระหว่างการปรับตัวจากภาวะฮอร์โมนที่เปลี่ยนแปลงไป แต่หากกรณีหญิง

ตั้งครรภ์ แข็งแรงดีและมีความพร้อมก็สามารถรับบริการทันตกรรมที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนได้ เช่น การอุดฟัน การขูดหินน้ำลาย เป็นต้น .

กรณีที่ รพ.สต. มีคลินิกทันตกรรมและมีทันตภิบาลประจำการ ต้องจัดช่องทางพิเศษให้หญิงตั้งครรภ์สามารถเข้ารับบริการสะดวก สำหรับกรณีที่ไม่มีคลินิกทันตกรรม เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานอนามัยแม่และเด็ก ที่ผ่านการอบรมเพิ่มศักยภาพด้านทันตสาธารณสุขแล้ว เป็นผู้ตรวจให้ทันตสุขศึกษาฝึกทักษะการแปรงฟัน และประสานส่งต่อไปรับบริการทันตกรรมที่ CUP หรือ รพ.สต. ที่มีคลินิกทันตกรรมในเครือข่ายเดียวกันต่อไป

ภาพที่ 2.2 แสดงการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในกลุ่มหญิงตั้งครรรภ์
ที่มา : แนวทางการดำเนินงานทันตบุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและศูนย์สุขภาพ
ชุมชนกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2552 หน้า11

หมวดที่ 2 กิจกรรมการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในกลุ่มเด็ก 0-2 ปี
ในคลินิกเด็กดี (WBC) ประกอบด้วยกิจกรรม ตัวอย่าง (ฝั่งแสดงการปฏิบัติงาน 2.3)

กลุ่มเด็ก 0-2 ปี ในคลินิกเด็กดี (WBC)

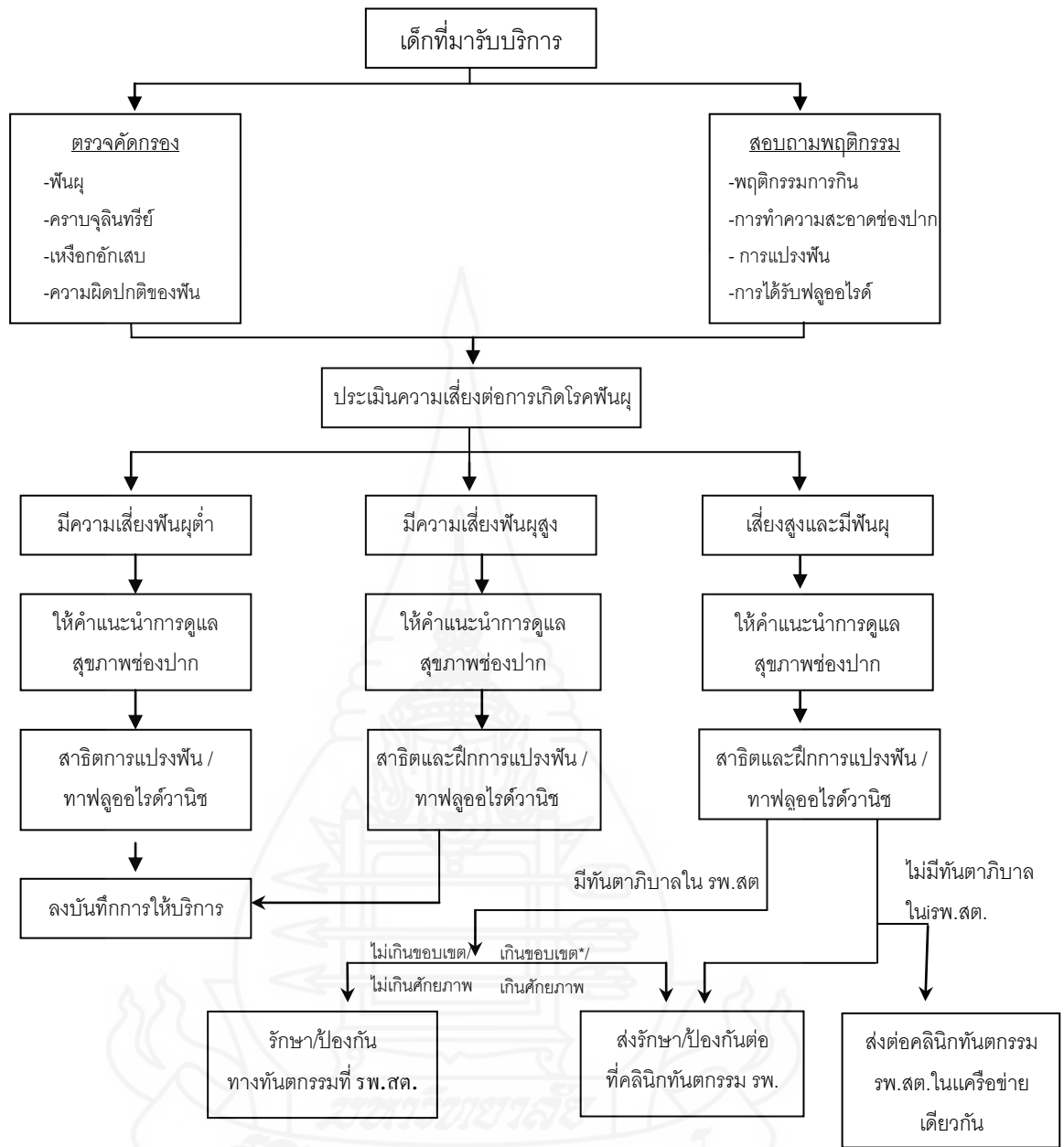
1. ตรวจสอบสุขภาพช่องปาก, ทาฟลูออไรด์วานิชให้แก่เด็กอายุ 9 เดือน – 2 ปี และให้คำแนะนำ ผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กที่มารับวัคซีนที่คลินิกเด็กดี

2. มอบแปรงสีฟันและฝึกการแปรงฟันให้ลูกแก่ผู้ปกครองเด็กกลุ่มอายุ 9 เดือน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ปกครองแปรงฟันให้เด็ก

กรณีของรพ.สต. ที่มีทันตภิบาล ทันตภิบาลจะเข้าไปร่วมดำเนินงานในส่วนของคุณภาพช่องปากที่คลินิกสุขภาพเด็กดี ของสถานีนอนามัยนั้นหรือในหน่วยบริการเชิงรุก

กรณีของ รพ.สต. ที่ไม่มีทันตภิบาล เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานอนามัยแม่และเด็ก (ที่ผ่านการอบรมเพิ่มศักยภาพด้านทันตสาธารณสุขแล้ว ตรวจสอบช่องปาก การใช้ฟลูออไรด์วานิช การให้ทันตสุขศึกษา เป็นต้น) ใน รพ.สต. จะต้องดำเนินการเอง

ภาพที่ 2.3 ผังแสดงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในกลุ่มเด็ก

ที่มา : แนวทางการดำเนินงานทันตบุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

และศูนย์สุขภาพชุมชนกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2552 หน้า 12

หมวดที่ 3 กิจกรรมการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในกลุ่มเด็ก 0-2 ปี
 ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วยกิจกรรม ตัวอย่าง (ผังแสดงการปฏิบัติงาน 2.4)

กลุ่มอายุ 3-5 ปี (ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน)

1. ตรวจคัดกรองสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนตรวจฟัน ให้ทันตสุขภาพ
 ศึกษา แก้ปัญหาโรคที่พบในช่องปากร่วมกับครูพี่เลี้ยงเด็กและผู้ปกครอง

2. ประสานงานโรงพยาบาลแม่ข่ายในการจัดการฝึกอบรมครูพี่เลี้ยง
 และผู้ดูแลเด็ก ให้มีความรู้ ทักษะที่ดี และมีทักษะในการจัดบริการส่งเสริมทันตสุขภาพอย่าง
 มีประสิทธิภาพ

3. สนับสนุนให้ครูพี่เลี้ยงเด็กจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อน
 วัยเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นกิจกรรม

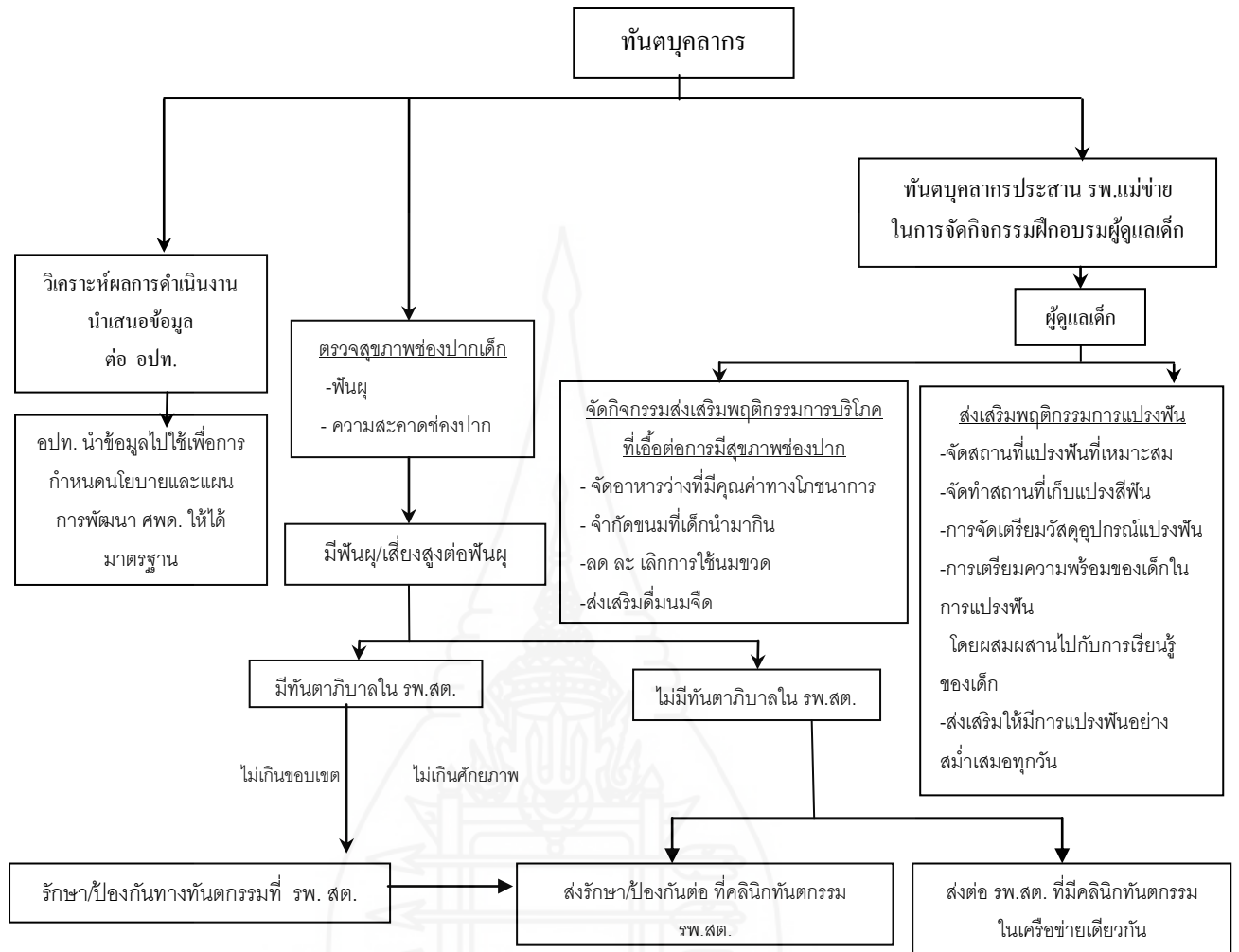
3.1 จัดเมนูอาหารและจัดอาหารว่างที่ดีต่อสุขภาพเหมาะสมต่อเด็ก
 รวมทั้งดื่มนมจึงงดการใช้ขวดนม

3.2 จัดสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เอื้อต่อการมี
 ทันตสุขภาพที่ดี

4. การจัดกิจกรรมเคลือบฟลูออไรด์วานิชป้องกันฟันผุ

5. ประเมินสภาพแวดล้อมศูนย์เด็กเล็ก

6. สรุปวิเคราะห์ผลการตรวจข้อ 2.3.1 และ 2.3.5 สรุปนำเสนอองค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการพิจารณาตัดสินใจจัดทำแผนพัฒนาสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่ายู่ และ
 ตามเกณฑ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสิ่งสนับสนุนกิจกรรมเสริมสร้างทันตสุขภาพ ได้แก่
 อุปกรณ์ การแปรงฟัน อาหารส่งเสริมทันตสุขภาพ เป็นต้น

ภาพที่ 2.4 ฟังแสดงการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในเด็กก่อนวัยเรียน
ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ที่มา : แนวทางการดำเนินงานทันตบุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและศูนย์สุขภาพ
ชุมชน กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2552 หน้า 13

หมวดที่ 4 กิจกรรมการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในโรงเรียนประถมศึกษา

ประกอบด้วยกิจกรรม ตัวอย่าง (ฝั่งแสดงการปฏิบัติงาน 2.5)

การส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในโรงเรียน

ประถมศึกษา

1. จัดทำฐานข้อมูลนักเรียน ครู ผู้นำนักเรียน / สภาพแวดล้อมในโรงเรียน วิเคราะห์ผลเพื่อนำเสนอผู้บริหารโรงเรียนในเขตรับผิดชอบของ รพ.สต. ในเขตรับผิดชอบของ รพ.สต. ที่ไม่มีคลินิกทันตกรรมในเครือข่ายเดียวกัน ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการทันตสุขภาพระดับอำเภอในการจัดบริการทันตกรรมรองรับการส่งต่อ

2. ประสานโรงพยาบาลแม่ข่ายเพื่อประสานผู้บริหารโรงเรียนจัดอบรม / ประชุมครูอนามัย หรือผู้นำ นักเรียนตามความจำเป็นและเหมาะสม

3. ตรวจสอบสุขภาพช่องปากนักเรียน ป.1 , ป.3 และ ป.6 รวมทั้งนักเรียน ชั้นที่เหลือ เพื่อวางแผนการจัดบริการเคลื่อนหูลุ่มร่องฟัน อุดฟันถาวร ชูดหินน้ำลาย และถอนฟันตามความจำเป็น

4. บริการเคลื่อนหูลุ่มร่องฟันกรามถาวรซี่ที่ 1 นักเรียน ป.1 กลุ่มเสี่ยงสูงต่อโรคฟันผุทุกคน (จากข้อมูลทางวิชาการพบว่า ประมาณร้อยละ 50 ของนักเรียน ป.1)

5. ติดตามตรวจสอบการติดตามของสารเคลื่อนหูลุ่มร่องฟัน พร้อมทั้งดำเนินการแก้ไข

6. บริการอุดฟันกรามถาวรซี่ที่ 1 ทุกซี่ทุกคนที่ผุ (จากข้อมูลระดับชาติของกองทันตสาธารณสุข พบว่าประมาณร้อยละ 25 ของนักเรียน ป.1-ป.6 มีฟันถาวรผุอย่างน้อย 1 ซี่)

7. บริการเคลื่อนหูลุ่มร่องฟันกรามซี่ที่ 2 นักเรียนชั้น ป.6 ทุกคนที่มีความเสี่ยงสูงต่อโรคฟันผุ

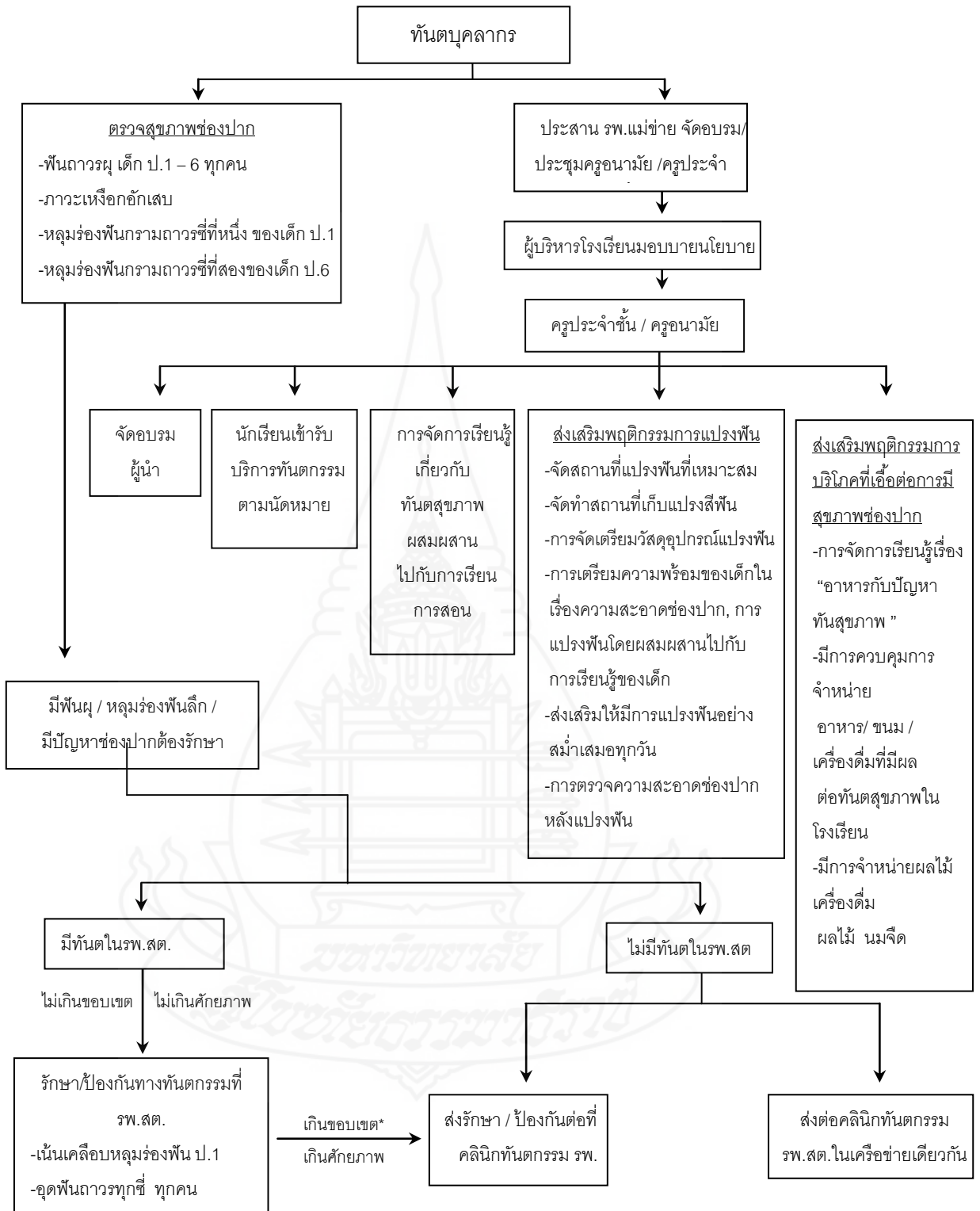
8. สนับสนุนและร่วมดำเนินการ(เป็นวิทยากรพิเศษ) ให้โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียนเป็นไปตามหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

9. กระตุ้นให้โรงเรียนจัดการสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพช่องปากที่ดีได้แก่ การมีนโยบายสาธารณะที่ควบคุมมิให้จำหน่ายอาหาร ขนมน ที่มีผลเสียต่อสุขภาพช่องปาก สนับสนุนให้มีการจำหน่ายขนมไทย ผลไม้ เป็นต้น (ผอ. รพ.สต. ต้องช่วยเหลือ ในการประสานงาน)

4.10 สนับสนุนครูอนามัยฝึกผู้นำนักเรียน เพื่อช่วยจัดกิจกรรมส่งเสริม
ทันตสุขภาพในโรงเรียนเช่น การตรวจฟัน การควบคุมการแปรงฟัน ตรวจสอบความสะอาดช่องปาก
ภายหลังการแปรงฟัน

4.11 จัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนตามโอกาส
เหมาะสม เช่น บูรณาการกับงานวิชาการ งานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ฯลฯ หรืองานทันตสุขภาพ
โดยจัดเป็นและฝึกฐานความรู้ทักษะการแปรงฟัน

ภาพที่ 2.5 แสดงการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในโรงเรียนประถมศึกษา

ที่มา : แนวทางการดำเนินงานทันตบุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลศูนย์สุขภาพ

หมวดที่ 5 การส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในกลุ่มเด็กมัธยมศึกษา

ประกอบด้วยกิจกรรม ดังตัวอย่างใน (ผังแสดง 2.6) จะมีส่วนที่ไม่เหมือนกันตรงที่ตรวจฟันในชั้นมัธยมศึกษาปีละ 1 ครั้ง ด้วยการรับบริการในเด็กที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากจะเหมือนกัน

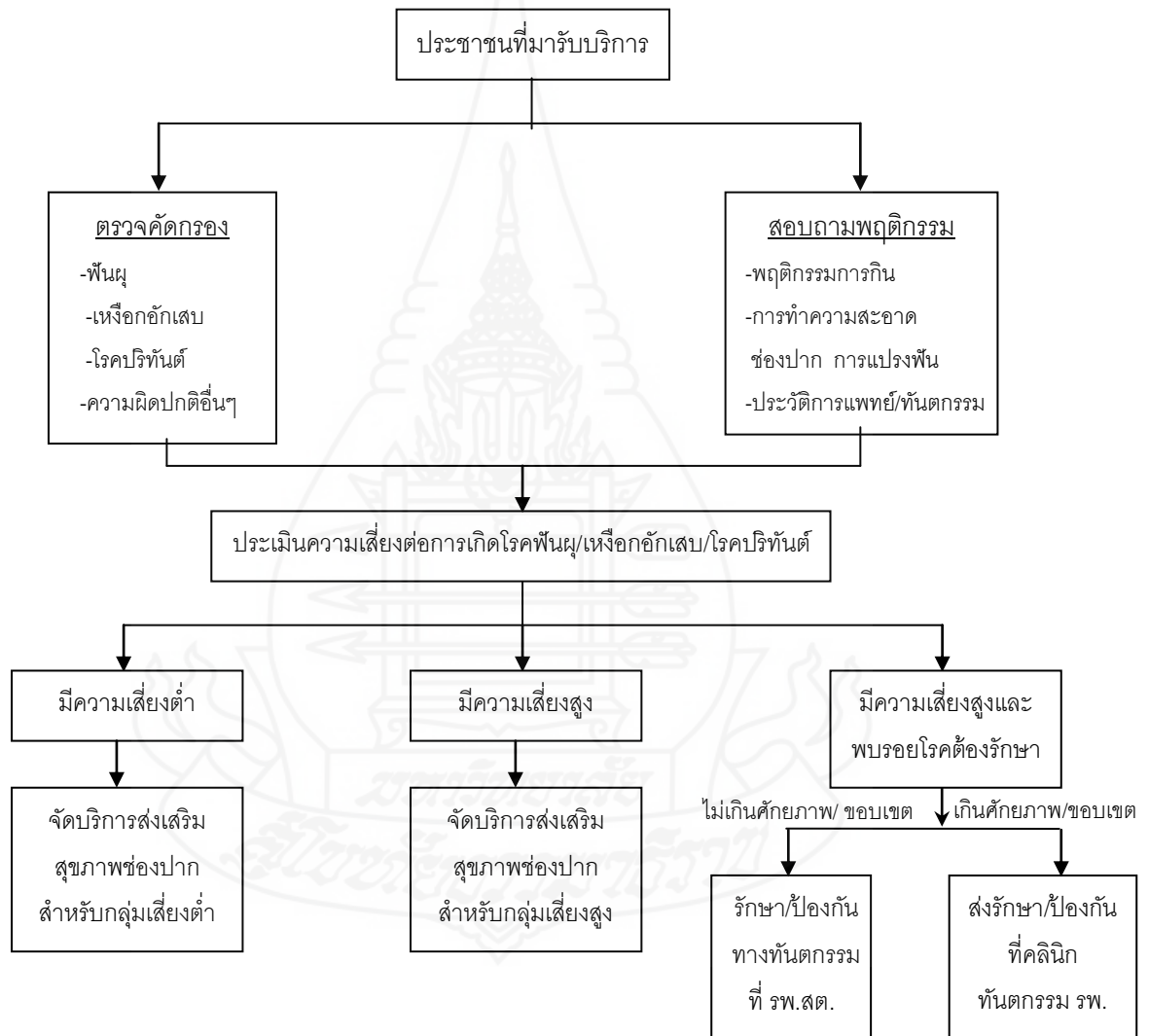
การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา

1. จัดทำฐานข้อมูลนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา
2. ประสานงาน สื่อสารข้อมูลด้านทันตสุขภาพนักเรียนกับครู / ผู้บริหาร โรงเรียนให้สนับสนุน การส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน
3. สนับสนุนครูอนามัยในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพ ในโรงเรียน รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี เช่น การกระตุ้นให้มีการใช้สมุดบันทึกสุขภาพด้วยตนเอง การตรวจฟันนักเรียน ควบคุมการจำหน่ายอาหาร/เครื่องดื่มที่มีโทษต่อฟัน การตรวจปริมาณฟลูออไรด์ในน้ำ สร้างนโยบายส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน ฯลฯ
4. สนับสนุนให้มีกิจกรรมการรวมกลุ่มของนักเรียนและเยาวชน ในรูปแบบของชมรมต่าง ๆ ตามแนวทางของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง และมีการปลูกฝังและสร้างกระแสสุขภาพในกลุ่มเยาวชน
5. บูรณาการงานทันตสุขภาพกับงานส่งเสริมสุขภาพ กับงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีกิจกรรมดังต่อไปนี้
 - 5.1 ตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียนทุกคนปีละ 1 ครั้ง
 - 5.2 ส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาทันตสุขภาพหรือเป็นกลุ่มเสี่ยง ไปรับการรักษาทางทันตกรรม
 - 5.3 ให้คำปรึกษาครูอนามัย ให้สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน
6. สนับสนุนให้ครูอนามัยจัดอบรมนักเรียนแกนนำ
7. จัดบริการอุดฟันถาวรนักเรียนมัธยมศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ให้ความสำคัญกับนักเรียน ม.1 เป็นหลัก

การส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มประชาชนทั่วไป

ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยเรื้อรัง

1. ตรวจสอบสุขภาพช่องปาก ให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพช่องปาก ผู้ป่วยเรื้อรังที่คลินิกเบาหวาน ความดัน หรือคลินิกวัยทอง ผู้สูงอายุในสถานบริการในชมรมผู้สูงอายุ และการเยี่ยมบ้าน
2. จัดอบรมให้ความรู้ทางทันตสุขภาพแก่แกนนำผู้สูงอายุ

ภาพที่ 2.6 ผังแสดงการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากและป้องกัน โรคในประชาชนทั่วไป
ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยเรื้อรัง

ที่มา : แนวทางการดำเนินงานทันตบุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และศูนย์สุขภาพ
ชุมชนกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2552 หน้า 15

หมวดที่ 6 การจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในการ จัดบริการทันตกรรม

ประกอบไปด้วย กิจกรรม (ผังแสดง 2.7)

การจัดบริการทันตกรรม

การจัดบริการทันตกรรมของทันตภิบาล ให้เป็นไปตามข้อกำหนดโดย
ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขที่ดีด้วยบุคคลซึ่งกระทรวง ทบวง กรม กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นหรือสภาวิชาชีพไทย มอบหมายให้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม
ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. 2539 ดังหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ด้านทันตกรรมป้องกัน

- 1.1 ใช้สารฟลูออไรด์เพื่อป้องกัน โรคฟันผุ
- 1.2 ใช้สารเคลือบหลุมร่องฟัน เพื่อป้องกัน โรคฟันผุ
- 1.3 ชูดหินน้ำลายและทำความสะอาดฟัน เพื่อป้องกัน โรคเหงือก

อักเสบ

2. ด้านทันตกรรมบำบัดฉุกเฉิน

- 2.1 บำบัดฉุกเฉินด้านทันตกรรมเบื้องต้น เพื่อลดความเจ็บปวด
การกรอฟัน เพื่อระบายหนอง
- 2.2 ช่วยเหลือผู้ป่วยฉุกเฉินเบื้องต้นก่อน ระหว่างและหลังการรักษา
ทางทันตกรรม เช่น ภาวะเลือดออกมาก
- 2.3 คัดแยกโรคและส่งต่อผู้ป่วยด้านทันตกรรม เช่น ผู้ป่วยที่มีโรค
ทางระบบ (SYSTEMIC DISEASE)

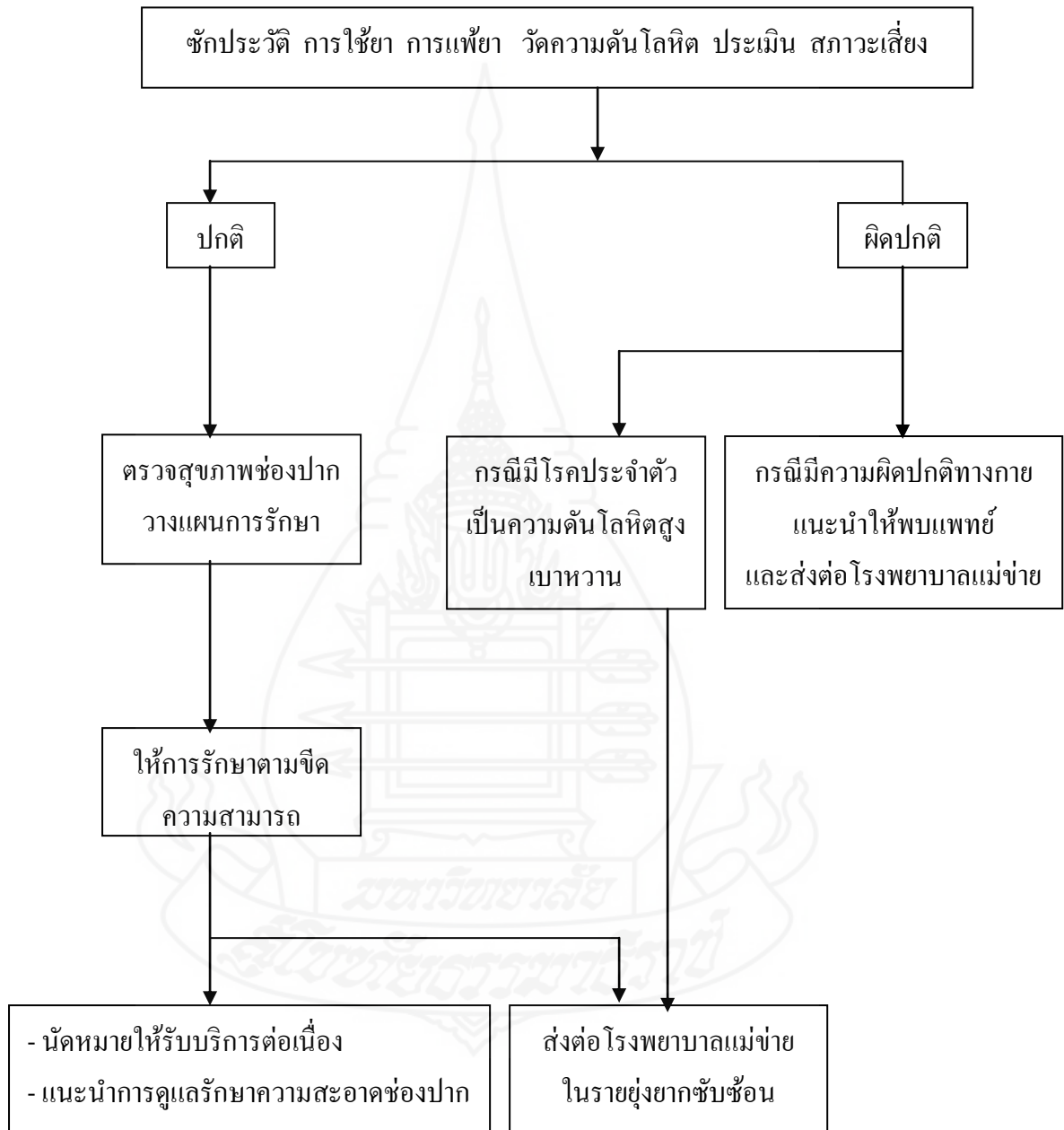
3. ด้านทันตกรรมบำบัด

- 3.1 ตรวจวินิจฉัยและคัดแยกโรคภายในช่องปาก
- 3.2 อุดฟันชนิดไม่ซับซ้อนด้วยวัสดุอุดฟัน
- 3.3 ถอนฟันที่ขึ้นปกติที่ไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้ และไม่มีภาวะ
แทรกซ้อน

รักษาโรคเหงือกอักเสบโดยการชูดหินน้ำลาย

โดยการให้บริการต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบสุขภาพช่องปากวิเคราะห์
วางแผนการให้บริการตามขีดความสามารถ นัดหมายผู้ป่วยให้กลับมารับบริการต่อเนื่อง รวมทั้งให้
คำแนะนำการเข้ารับการรักษาที่เกินขีดความสามารถ และส่งต่อไปยังโรงพยาบาลแม่ข่าย
สำหรับ รพ.สต. ที่ไม่มีคลินิก

ทันตกรรมให้ดำเนินการคิปปายประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ทราบว่าไปรับบริการทันตกรรมได้ที่
โรงพยาบาล และ รพ.สต. ในเครือข่ายที่ใดในวัน และเวลาใดให้ชัดเจน

ภาพที่ 2.7 ผังการจัดบริการทันตกรรมและในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล
ที่มา : แนวทางการดำเนินงานทันตบุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และศูนย์สุขภาพ
ชุมชนกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2552 หน้า 18

นอกจากแนวทางการปฏิบัติงานทางด้านทันตสาธารณสุข ทั้ง 6 ด้านที่กล่าวมาแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการดำเนินงานร่วมกับชุมชนและการให้ทันตสุขศึกษาอีก 2 ด้าน ดังต่อไปนี้ คือ

7. งานสนับสนุนชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพช่องปากของประชาชน

7.1 ขอคำปรึกษา ผอ.รพ.สต.และประสานทีมงานใน รพ.สต. ซึ่งรับผิดชอบงานเครือข่ายในชุมชน เพื่อบูรณาการงานร่วมกัน

7.2 รวบรวม สรุป วิเคราะห์ ปัญหาสุขภาพช่องปากของประชาชนกลุ่มต่างๆ เปรียบเทียบกับข้อมูลของจังหวัด เขต และประเทศ

7.3 นำเสนอข้อมูลต่อผู้นำชุมชน อปท. เจ้าอาวาส อสม. ประธานเครือข่ายชมรมสุขภาพต่างๆ เพื่อให้เกิดความตระหนักและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะและหาแนวทางการสนับสนุนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาทันตสุขภาพ

7.4 ประสานโรงพยาบาลแม่ข่าย จัดการอบรมให้ความรู้แกนนำเครือข่ายสุขภาพต่างๆ อสม. ให้มีส่วนร่วมในการค้นหากลุ่มเสี่ยง และจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพ กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ตามความเหมาะสม

7.5 กรณีที่การจัดบริการส่งเสริมทันตสุขภาพ และบริการทันตกรรม ได้ดำเนินงานจนปรากฏผลงานเชิงประจักษ์เป็นที่ยอมรับของชุมชนแล้ว ทันตภิบาลควรสรุปผลงาน ข้อมูลปัญหาทันตสุขภาพข้อจำกัดต่างๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับทราบ เพื่อเป็นข้อมูลนำเข้าในการตัดสินใจดำเนินการสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพ ตัวอย่างเช่น อาหารสุขภาพสำหรับเด็กใน ศพด./ร.ร. การจัดสร้างโรงอาหารสุขภาพ อ่างล้างมือแปรงฟันเชิงสาธิต การให้ทุนการศึกษาแก่ทันตภิบาล การจ้างทันตภิบาล หรือการสนับสนุนครุภัณฑ์ทันตกรรม เป็นต้น

8. งานบริการทันตสุขศึกษา และประชาสัมพันธ์

8.1 จัดทำบอร์ดทันตสุขศึกษาในหน่วยบริการเรื่องโรคในช่องปาก การป้องกัน และรักษา

8.2 การดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกต้อง

8.3 ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนแต่ละกลุ่มทราบสิทธิประโยชน์ของตนเอง เช่น กลุ่มผู้ประกันตน

8.4 ประชาสัมพันธ์หน่วยบริการทันตกรรมที่มีศักยภาพสูง มีขีดความสามารถในการจัดบริการเฉพาะทางให้ประชาชนทราบ

8.5 จัดทำเอกสารแผ่นพับคำแนะนำ การดูแลสุขภาพช่องปากแก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ

8.6 จัดทำสารสนเทศนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดูแลสุขภาพช่องปาก ซึ่งกันและกัน ที่คลินิก ANC คลินิกเด็กดี คลินิกโรคเรื้อรัง (เบาหวาน/ความดัน) คลินิกผู้สูงอายุ

8.7 จัดทีมหรือร่วมบูรณาการเผยแพร่ความรู้ และฝึกทักษะ การดูแลสุขภาพช่องปากในโรงเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชนเครือข่ายสุขภาพต่างๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมรณรงค์ตามความเหมาะสม

กล่าวโดยสรุป

การปฏิบัติงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรค ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรีจะประกอบไปด้วยระบบงานที่ครอบคลุมทั้ง 8 กลุ่มงาน คือ

1. งานด้านบริหารจัดการ โดยนำเอาข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ มาวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่จะปฏิบัติต่อกลุ่มเป้าหมายสำคัญ ทรัพยากรที่ต้องใช้ รวมทั้งให้เป็นไปตามกรอบแนวทางการดำเนินงานและตัวชี้วัดของจังหวัดสุพรรณบุรี

2. การประสานงานกับหน่วยงาน มุ่งเน้นที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอนามัยร่วมกับงานส่งเสริมสุขภาพกลุ่มเป้าหมายสำคัญทั้งเชิงรับที่หน่วยบริการและเชิงรุกในชุมชนดังกล่าว

3. การบริหารงานพัสดุทันตกรรมและการบำรุงรักษาครุภัณฑ์ทันตกรรม เพื่อเป็นการจัดทำข้อมูลที่เป็นต้องใช้ในการจัดการส่งเสริมป้องกัน สุขภาพช่องปากและบริการทันตกรรมให้เพียงพอและพร้อมใช้งาน

4. การควบคุมป้องกันการติดเชื้อทางทันตกรรม เป็นการดำเนินการจัดเตรียมครุภัณฑ์ให้ปราศจากเชื้อ พร้อมใช้งานและตระหนักในการป้องกัน

5. การจัดระบบข้อมูลข่าวสารทันตสาธารณสุข จัดบันทึกข้อมูลและรวบรวมรายงานทั้งหมด ให้มีคุณภาพ สามารถนำข้อมูลเพื่อการประเมินผลในทุกกลุ่มงานได้

6. งานส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นหัวใจสำคัญในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาล ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี

7. งานสนับสนุนชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพช่องปากของประชาชน เสริมสร้างความเชื่อมั่นใน การเข้าถึงการบริการเชิงรุกในชุมชนเฝ้าระวังและติดตามการส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากครอบคลุมทุกกลุ่มอายุ

8. งานบริการทันตสุขภาพศึกษา และประชาสัมพันธ์ การบริการข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ สาระความรู้ที่เป็นสุขภาวะช่องปาก

4. เป้าหมายการดำเนินงานทันตสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขในปี 2563

ตัวชี้วัดพฤติกรรมสุขภาพและการได้รับบริการทันตสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุขสำนักทันตสาธารณสุขขอนแก่น กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข, 2553

ร้อยละ 85 ของหญิงตั้งครรภ์ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและได้รับคำแนะนำ

ร้อยละ 80 ของผู้ปกครองเด็กอายุ 9 -12 เดือน ได้รับการฝึกแปรงฟัน

ร้อยละ 70 ของเด็ก 1-3 ปี ได้รับการแปรงฟันก่อนนอนทุกวัน

ร้อยละ 80 ของเด็ก 9 - 2 ปี ได้รับการทาฟลูออไรด์วาร์นิชป้องกันฟันผุ

ร้อยละ 100 ของนักเรียนป.1, ป.3, ป.6 ได้รับการตรวจคัดกรอง

ร้อยละ 50 ของนักเรียน ป.1 ได้รับการเคลือบหลุมร่องฟันกรมการชี้ที่หนึ่ง

ร้อยละ 20 ของนักเรียนป.6 ได้รับการเคลือบหลุมร่องฟันกรมการชี้ที่สอง

ร้อยละ 25 ของนักเรียนชั้นป.1 - 6 ได้รับการอุดฟันถาวร (จังหวัด)

ร้อยละ 98 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน แปรงฟัน
ทุกวัน

ร้อยละ 80 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดผลไม้เป็นอาหารว่างให้เด็กอย่างน้อย 3 วัน/
สัปดาห์

ร้อยละ 100 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดให้เด็กดื่มนมจืด

ร้อยละ 100 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก งดใช้ขวดนม

ร้อยละ 90 ของโรงเรียนประถมศึกษาจัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน

ร้อยละ 83 ของโรงเรียนประถมศึกษาไม่มีการจำหน่ายหรือจัดน้ำอัดลมให้นักเรียน

จำนวนโรงเรียนคู่หู โรงเรียนส่งเสริมทันตสุขภาพ CUP ละ 1 คู่ (3 หมวด)

จำนวนผู้สูงอายุได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและบริการตามชุดสิทธิประโยชน์
50 ราย/ทก. 1 คน

ผู้สูงอายุ มีการแปรงฟันก่อนนอน ร้อยละ 75

ชมรมผู้สูงอายุอย่างน้อย 1 แห่ง/CUP มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพ (ส่วนกลาง
ให้จังหวัดละ 1)

จำนวนผู้สูงอายุ ได้รับการบริการใส่ฟันเทียมพระราชทาน

จำนวนพระสงฆ์ ได้รับการตรวจคัดกรองและดูแลสุขภาพช่องปากในวัดส่งเสริมสุขภาพ
เพื่อให้การดำเนินงานบริการทันตสาธารณสุขมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายและตัวชี้วัด ภารกิจของ
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี

สรุป ตัวชี้วัดของกระทรวงที่ครอบคลุมทุกกลุ่มในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
ในปี พ.ศ. 2563 เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานทันตสาธารณสุข เพื่อการปฏิบัติงานบรรลุ
วัตถุประสงค์อย่างมีเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ (สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวง
สาธารณสุข, 2553)

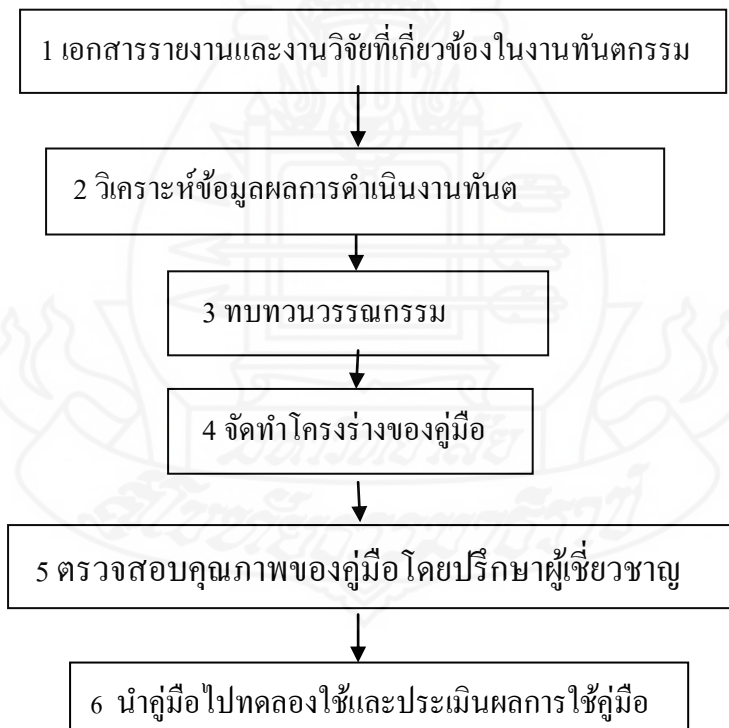

บทที่ 3

กรอบแนวคิดการพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงาน ส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก

แนวทางการพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก ของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรีคือ จะต้องตอบสนองปัญหาในพื้นที่ จึงต้องมีการประเมินสภาวะช่องปากของประชาชน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาความสามารถของประชาชน ครอบครัว ชุมชน ในการจัดการวิถีชีวิต และปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพช่องปากที่ดีได้ มีขั้นตอนในการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานมีขั้นตอน ดังนี้

กรอบคิดพัฒนาคู่มือปฏิบัติงานการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการจัดทำคู่มือ

กรอบแนวคิดในการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพของจังหวัดสุพรรณบุรี มีขั้นตอนในการดำเนินงานทั้งหมด 6 ข้อดังต่อไปนี้คือ

1. จัดเตรียมเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องในงานทันตสาธารณสุข
2. ศึกษาข้อมูลผลการดำเนินงานทันตสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรีในกลุ่มงานทันตสาธารณสุข ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี มีการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปาก
3. ทบทวนวรรณกรรมโดยศึกษาจากตำรา เอกสารรายงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก ให้มีความครอบคลุมทุกกลุ่มงานทันตสาธารณสุขทุกบริบท
4. จัดทำโครงร่างของคู่มือคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกัน
5. ตรวจสอบคุณภาพของคู่มือโดยปรีกษาผู้เชี่ยวชาญทางด้านทันตสาธารณสุข
6. นำคู่มือไปทดลองใช้และประเมินผลการใช้คู่มือ

1. จัดเตรียมเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องในงานทันตสาธารณสุข

- 1.1 แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขสำหรับทันตบุคลากรในเครือข่ายบริการสุขภาพ ระดับปฐมภูมิ (cup) กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานหลักประกันสุขภาพ
- 1.2 แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขสำหรับทันตบุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและศูนย์สุขภาพชุมชน กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานหลักประกันสุขภาพ
- 1.3 คู่มือการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.)
- 1.4 แนวทางการจัดบริการสุขภาพช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สำนักงานทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

2. วิเคราะห์ข้อมูล ผลการดำเนินงานทันตสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มงานทันตกรรมของ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี

โดยได้ทำการศึกษาข้อมูลตัวชี้วัดทางด้านทันตสาธารณสุขในกลุ่มงานทันตกรรมของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้

1. วิเคราะห์ตัวชี้วัดสถานะทันตสุขภาพของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี

ตารางที่ 3.1 แสดงผลการดำเนินงานระหว่างปี 2551-2553และตัวชี้วัดในปี 2554และปี 2563

ผลการดำเนินงานทันตสาธารณสุขผลงาน	2551	2552	2553	2554	2563
ร้อยละของเด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันผุ	28.05	34.02	38.39	40	50
ร้อยละของเด็กอายุ 12 ปี ปราศจากฟันผุ	31.06	36.01	49.41	45	-
ร้อยละของเด็กอายุ 12 ปี มีฟันถาวรครบทุกซี่	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	61	100
	ข้อมูล	ข้อมูล	ข้อมูล		
ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีฟันเคี้ยวอาหารที่เหมาะสม	-	-	-	-	80
มีฟันถาวรใช้งานได้อย่างน้อย 20 ซี่	-	11.34	21.08	35	ไม่มี
					ข้อมูล

จากข้อมูลในตารางที่ 3.1 จะเห็นได้ว่า การทำงานในเชิงส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากในจังหวัดสุพรรณบุรี ต้องมีการพัฒนาคุณภาพของการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ว่าสุขภาพดีถ้วนหน้าในปี 2563 ต่อไป

2. ศึกษาข้อมูลในการรายงานผลของแบบรายงานประจำปี ของทันตภิบาลทำงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนางานทันตสุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก)

3. ทบทวนวรรณกรรม โดยการศึกษาตำรา เอกสารรายงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานงานทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก ให้มีความครอบคลุมทุกกลุ่มงานทันตสาธารณสุขทุกบริบท

3.1 ศึกษารายละเอียดงานทันตสาธารณสุขในทุกกลุ่มงาน

3.2 ทบทวนแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

3.3 ศึกษาเนื้อหา ตำรา ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการจัดทำคู่มือ

3.4 ศึกษารายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก

4. จัดทำโครงร่างของคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาล ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.4 นิยามศัพท์

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ

ส่วนที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม

2.1 บทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข/ทันตภิบาล

2.2 บทบาทเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี

2.3 แนวทางการจัดบริการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

2.4 ตัวชี้วัดดำเนินงานทันตสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข

ส่วนที่ 3 กรอบแนวคิดการพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก

- 3.1 ศึกษาค้นหาหาข้อมูลจากตำราอื่นๆและรวบรวมข้อมูล
- 3.2 จัดทำโครงร่างของคู่มือ พร้อมกำหนดเนื้อหา
- 3.3 ตรวจสอบคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ
- 3.4 ทดลองใช้คู่มือการ โดยการประเมินตนเอง และโดยสำรวจความพึงพอใจของทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจำนวน 10 อำเภอๆ ที่มีทันตภิบาลปฏิบัติงานอยู่ทั้งหมด 28 แห่ง
- 3.5 ปรับปรุงคู่มือ จากปัญหาและข้อเสนอแนะ
- 3.6 สรุปเป็นคู่มือการเป็นคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรีฉบับสมบูรณ์

ส่วนที่ 4 คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก

- ส่วนที่ 4.1 บทนำ
- ส่วนที่ 4.2 นโยบายการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคของกระทรวงสาธารณสุข
- ส่วนที่ 4.3 ตัวชี้วัดการปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในจังหวัดสุพรรณบุรี
- ส่วนที่ 4.4 กระบวนการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรค
- ส่วนที่ 4.5 แบบบันทึกกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในการประเมินตนเอง
- ส่วนที่ 4.6 การประเมินผลตนเองในส่วนของการทำงาน 7 หมวด
- ส่วนที่ 5 การประเมินผลความพึงพอใจในการใช้คู่มือ
- ส่วนที่ 6 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5. ตรวจสอบคุณภาพของคู่มือโดยปรีกษาผู้เชี่ยวชาญทางด้านทันตสาธารณสุขทุกกลุ่มงาน

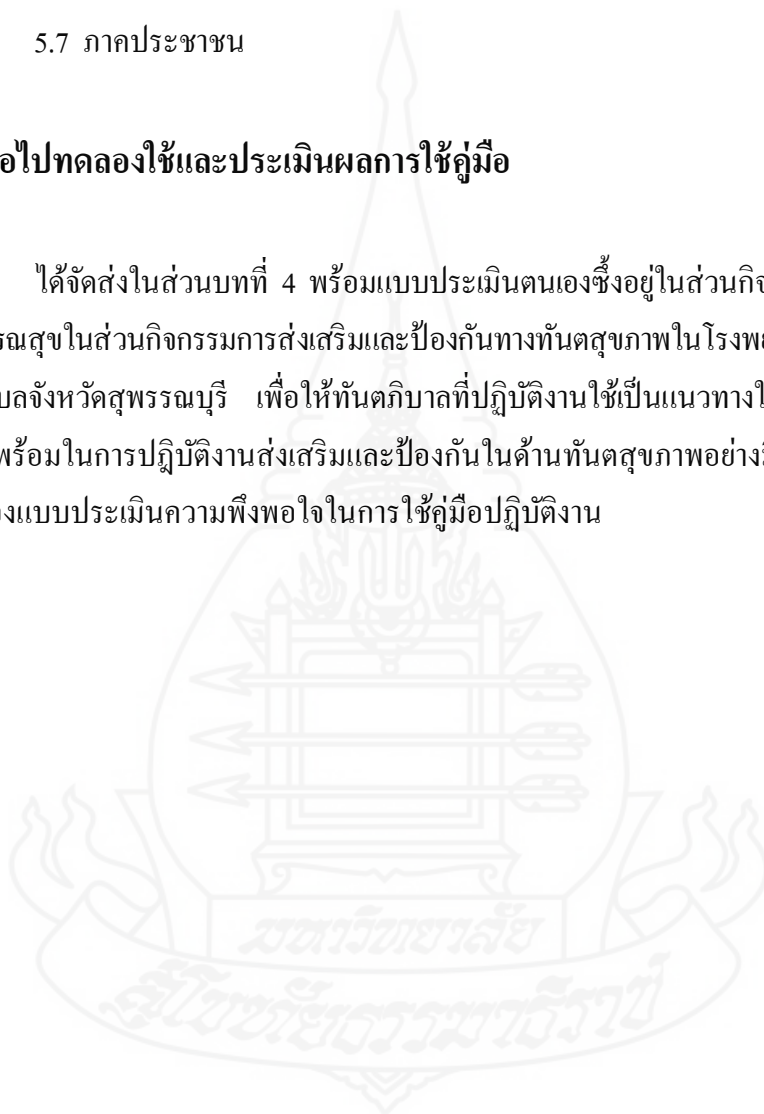
- การตรวจสอบคุณภาพของคู่มือ โดยปรีกษาผู้เชี่ยวชาญทางด้านทันตสาธารณสุข
- 5.1 ปรีกษาผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายทันตกรรมของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
 - 5.2 ปรีกษาผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายทันตกรรมของโรงพยาบาลสามชุก
 - 5.3 ปรีกษาผู้เชี่ยวชาญนักวิเคราะห์แผนนโยบายและแผนชำนาญการพิเศษสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จากการศึกษาและขั้นตอนการรวมรายละเอียดทั้งหมด เพื่อเป็นการพัฒนาคู่มือ

ปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีหลักในการทำงานดังนี้คือ

- 5.4 การบูรณาการกับงานส่งเสริมสุขภาพ
- 5.5 การพัฒนางานการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน
- 5.6 ภาคิเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
- 5.7 ภาคประชาชน

6. นำคู่มือไปทดลองใช้และประเมินผลการใช้คู่มือ

ได้จัดส่งในส่วนบทที่ 4 พร้อมแบบประเมินตนเองซึ่งอยู่ในส่วนกิจกรรมการปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในส่วนกิจกรรมการส่งเสริมและป้องกันทางทันตสุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้ทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานใช้เป็นแนวทางในการประเมินตนเองและความพร้อมในการปฏิบัติงานส่งเสริมและป้องกันในด้านทันตสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ และในส่วนองแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้คู่มือปฏิบัติงาน

บทที่ 4

คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

ผู้ศึกษาได้นำมาทบทวนในทุกส่วนของงานทันตสาธารณสุข เพื่อจัดทำคู่มือปฏิบัติงานทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล จังหวัดสุพรรณบุรีผู้ศึกษามีหลักการในการจัดทำคู่มือให้ครบทุกกิจกรรมที่อยู่ในงานศึกษา ได้แบ่งรายละเอียดของคู่มือออกเป็น 6 ส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 บทนำความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ส่วนที่ 2 นโยบายการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก

ส่วนที่ 3 แนวทางการดำเนินงาน และตัวชี้วัดการปฏิบัติงานทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ส่วนที่ 4 กระบวนการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ส่วนที่ 5 แบบบันทึกกิจกรรมการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ส่วนที่ 6 การประเมินตนเองในส่วนกิจกรรมการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของงานทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก เพื่อพัฒนาระบบบริการสุขภาพช่องปากใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปาก มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดบริการสุขภาพช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หมายถึง การดูแลสุขภาพช่องปากให้กับประชาชนทั้งในมิติส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค รักษาพยาบาลและฟื้นฟู โดยยึดหลักการของเวชศาสตร์ครอบครัวมีการดูแลแบบองค์รวม ตั้งแต่การประเมินสภาพ (Assessment) รอบด้าน ครอบคลุมทั้งกาย จิต สังคม และสิ่งแวดล้อม

จากการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพครั้งที่ 6 พ.ศ. 2550 ของกองทันตสาธารณสุข การสำรวจสภาวะโรคฟันผุในฟันแท้ในกลุ่มอายุ 12 ปี พบว่าร้อยละ 56.9 ของเด็กมีประสบการณ์การเป็นโรคฟันผุ

ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด (DMFT) เท่ากับ 1.6 ซึ่ง/คน ทั้งนี้ฟันที่เป็นโรคส่วนใหญ่จะยังไม่ได้รับการรักษาคิดเป็น ร้อยละ 54.2 ของฟันที่มีประสบการณ์การเป็น โรค พบเด็กที่มีฟันผุยังไม่ได้รับการรักษาถึง ร้อยละ 39.1 นอกจากนี้ยังพบว่าอัตราการเกิดโรคของเด็กในเขตชนบทจะสูงกว่าเด็กในเขตเมือง แต่สัดส่วนของฟันที่ได้รับการรักษาของเด็กชนบทสูงกว่าเด็กในเขตเมืองโดยภาพรวม ภาคกลางเป็นภาคที่เด็กอายุ 12 ปี มีประสบการณ์การเป็น โรคฟันผุสูงกว่าภาคอื่นๆ โดยค่าเฉลี่ย DMFT สูงถึง 1.9 ซึ่ง/คน โดยมีความชุกร้อยละ 64.4

จังหวัดสุพรรณบุรี ได้มีการสำรวจสถานะทันตสุขภาพ ของประชาชน พบว่า กลุ่มอายุ 12 ปี มีค่าเฉลี่ย ฟุ ถอน อุด (dmft) เท่ากับ 1.8 ซึ่ง ต่อคน มีฟันแท้ผุ ร้อยละ 64.7 จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าอัตราโรคฟันผุในส่วนของระดับชาติและระดับจังหวัดมีค่าใกล้เคียงกัน จากปัญหาโรคฟันผุนำไปสู่การแก้ปัญหาและหาถึงสาเหตุของปัญหาพบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนเป็นปัญหาที่นำไปสู่การเกิดโรคฟันผุของนักเรียน (ชัยญารัตน์, 2551)

วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

1. เพื่อวิเคราะห์การปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจในการใช้คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี

ขอบเขตของกลุ่ม

การดำเนินงานเชิงรุกในการให้บริการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปาก แก่ประชาชนทุกกลุ่มอายุได้อย่างครอบคลุม เพื่อพัฒนาระบบบริการสุขภาพช่องปากและการส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ขอบเขตดังต่อไปนี้

1. บทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข/ทันตภิบาล
2. บทบาทเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี
3. แนวทางการจัดบริการส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี
4. ตัวชี้วัดการดำเนินงานทันตสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข
5. เป้าหมายการปฏิบัติงานทางทันตสุขภาพของงานทันตสาธารณสุขในจังหวัดสุพรรณบุรี

นิยามศัพท์

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี หมายถึง หน่วยบริการสาธารณสุขที่อยู่ใกล้ชุมชน ซึ่งได้แก่ ศูนย์สุขภาพชุมชน หรือ สถานีอนามัย

ทันตสุขภาพ หมายถึง สภาวะที่สมบูรณ์แข็งแรง ความสามารถของฟันและส่วนต่าง ๆ ของฟันตลอดจนอวัยวะอื่น ๆ ในช่องปากที่ปราศจากการเป็นโรค

งานส่งเสริมทันตสุขภาพ หมายถึง กระบวนการเพิ่มความสามารถในการพัฒนาสุขภาพตนเองด้านทันตสุขภาพที่ดีการมีสุขภาพช่องปากที่ปราศจากโรคฟันผุและเหงือกอักเสบ

ทันตภิบาล หมายถึง เจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุข หน้าที่ คือ ส่งเสริม ป้องกันรักษาทันตกรรมในประชาชนทั่วไป (ซึ่งมีขอบเขตกำหนดไว้ และบางเรื่องต้องอยู่ภายใต้การกำกับของทันตแพทย์) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

การปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่รับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง และครบถ้วนที่สุด

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เพื่อเป็นการพัฒนางานส่งเสริมทันตสาธารณสุขและการป้องกัน โรคในช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อการทำงานสำเร็จบรรลุเป้าประสงค์ของการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ในจังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 2 นโยบายการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก

นโยบายการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกัน โรคของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานโดยสะดวก ลดความแออัด พัฒนาเพิ่มศักยภาพในการส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพในหน่วยบริการ ในส่วนนี้ผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานส่งเสริม และ ป้องกัน โรคในช่องปากที่อยู่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล คือ ทันตภิบาลหรือโดยตำแหน่ง คือ (เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข) และบริการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กวัยก่อนเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและ โรงเรียนอนุบาล เป็นการให้บริการป้องกันและส่งเสริมทันตสุขภาพในกลุ่มเด็กปฐมวัย ทั้งในคลินิกเด็กดี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ โรงเรียนอนุบาล กิจกรรมที่ควรครอบคลุม การตรวจสุขภาพช่องปาก การฟีกและส่งเสริมการแปรงฟัน การควบคุมพฤติกรรมการบริโภคที่เหมาะสม และการให้ฟลูออไรด์ ป้องกันฟันผุ เป็นต้น รวมทั้งการดำเนินงานเชิงรุกนอกสถานบริการ เช่น การออกเยี่ยมบ้าน เพื่อให้การป้องกันและส่งเสริมทันตสุขภาพ

ในกลุ่มเด็กปฐมวัย การร่วมกับครูผู้ดูแลเด็กจัดกิจกรรมทางทันตสุขภาพอย่างต่อเนื่องเป็นต้น ส่วนในโรงเรียน เช่น การบริการเคลือบหลุมร่องฟัน การให้ฟลูออไรด์ตามความเหมาะสมการอุดฟัน ขูดหินปูน เป็นต้น

ส่วนที่ 3 แนวทางการดำเนินงาน และตัวชี้วัดการปฏิบัติงานทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

แนวทางการดำเนินงาน และตัวชี้วัดการดำเนินงานทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล การทำงานทันตสาธารณสุขให้ประสบผลสำเร็จได้ต้องมีแนวทางการทำงานที่มีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุข ที่ต้องการให้กลุ่มประชากรเป้าหมายมีสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้นคือลดจำนวน โรคในช่องปากให้น้อยลงมีการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่ชัดเจน

ตัวชี้วัดสถานะทันตสุขภาพ	ปี 2563 ปี 2554 ปี 2553		
	เป้าหมาย	เป้าหมาย	จังหวัดสุพรรณบุรี
ร้อยละของเด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันผุ	50	41	37
ร้อยละของเด็กอายุ 12 ปี ปราศจากฟันผุ	-	45	54.74
ร้อยละของเด็กอายุ 12 ปี มีฟันถาวรครบทุกซี่	100		
ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีฟันเคี้ยวอาหารที่เหมาะสม	80	51	25.16
- มีฟันถาวรใช้งานได้อย่างน้อย 20 ซี่	ไม่มีข้อมูล		
- มีฟันคู่สบฟันหลัง 4 คู่ขึ้นไป	ไม่มีข้อมูล	52	6.22

ส่วนที่ 4 กระบวนการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

กระบวนการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีขั้นตอน ซึ่งจะกล่าวถึง กระบวนการดำเนินงานและขั้นตอนการปฏิบัติงานในกิจกรรมทั้ง 2 ขั้นตอนดำเนินงานปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้ศึกษาได้นำมาทบทวนในทุกส่วนของงานทันตสาธารณสุขเพื่อจัดทำคู่มือปฏิบัติงานทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้โดยมีหลักการในการจัดทำคู่มือให้ครบทุกกิจกรรมที่อยู่ในงานศึกษา ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 หมวด ดังต่อไปนี้ คือ

- หมวดที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์
- หมวดที่ 2 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในคลินิกเด็กดี
- หมวดที่ 3 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในผู้สูงอายุ
- หมวดที่ 4 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- หมวดที่ 5 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงเรียนปฐมศึกษา /มัธยมศึกษา
- หมวดที่ 6 การสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพช่องปาก
- หมวดที่ 7 การจัดบริการทันตกรรม
 - 7.1 การเตรียมความพร้อมในการให้บริการ
 - 7.2 การจัดบริการทันตกรรมขั้นพื้นฐานใน รพ.สต.

ส่วนที่ 5 แบบบันทึกกิจกรรมงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

แบบบันทึกกิจกรรมงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ประกอบด้วย

แบบประเมินตนเองในส่วกิจกรรมการส่งเสริมและป้องกัน
แบบประเมินการเตรียมความพร้อมในการให้บริการทันตกรรม
แบบประเมินการจัดบริการทันตกรรมขั้นพื้นฐานในรพ.สต.

ส่วนที่ 6 การประเมินตนเองในส่วนกิจกรรมการปฏิบัติงาน

การประเมินผลการประเมินตนเองในส่วนของการทำงานทั้ง 7 หมวดกิจกรรมการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาล ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี รายละเอียดและกิจกรรมการดำเนินงานซึ่งจะอยู่ในส่วนที่ 4 กระบวนการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีขั้นตอนซึ่งจะกล่าวถึงกระบวนการดำเนินงานและขั้นตอนการปฏิบัติงานในกิจกรรม ทั้ง 2 ขั้นตอนดำเนินงานส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปาก มีทั้งหมด 7 กิจกรรม ดังนี้

หมวดที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์

กิจกรรมการปฏิบัติงาน มีดังต่อไปนี้

1. จัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ในเขตรับผิดชอบร่วมกับโรงพยาบาล แม่ข่าย ซึ่งควรทำข้อมูลให้เป็นปัจจุบันทุกเดือน (รายละเอียดฐานข้อมูลในภาคผนวก)
2. บูรณาการงานส่งเสริมทันตสุขภาพในคลินิกฝากครรภ์ โดยมีกิจกรรมต่อไปนี้

2.1 ตรวจสอบสุขภาพช่องปาก เพื่อประเมินพฤติกรรมการกินอาหารและการทำความสะอาดช่องปากหญิงตั้งครรภ์ทุกคน เพื่อวางแผนการรักษาที่เหมาะสมต่อไป (ควรตรวจสอบสุขภาพช่องปากตั้งแต่ครั้งแรกที่หญิงตั้งครรภ์มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล)

2.2 ให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพช่องปากตนเอง รวมทั้งฝึกทักษะในการทำความสะอาดช่องปาก เช่น การแปรงฟัน การใช้ไหมขัดฟัน ฯลฯ

2.3 ส่งต่อหญิงตั้งครรภ์ที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากไปรับการรักษาทางทันตกรรมที่โรงพยาบาลแม่ข่าย (ช่วงอายุครรภ์ที่เหมาะสมในการรักษาทางทันตกรรม คือช่วงอายุครรภ์ 4-6 เดือน)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีทันตภิบาลประจำ จะจัดบริการทันตกรรมพื้นฐาน เช่น ขัดฟันและชุดหินน้ำลาย ตามความจำเป็น มีการติดตามกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ที่มีพฤติกรรมเสี่ยง รวมทั้งจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านทันตสุขภาพ

ภาพที่ 4.1 การตรวจฟันหญิงตั้งครรภ์

ภาพที่ 4.2 กิจกรรมการให้ทันตสุขศึกษาและการสอนแปรงฟันในหญิงตั้งครรภ์

หลักการปฏิบัติงานส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากในหญิงตั้งครรภ์

การปฏิบัติงานส่งเสริมและป้องกันโรคฟันผุและเหงือกอักเสบในหญิงตั้งครรภ์ เนื่องจากในหญิงตั้งครรภ์อยู่ในภาวะที่ร่างกายเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดโรคฟันผุและเหงือกอักเสบได้ง่าย การให้ทันตสุขศึกษาในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากแก่หญิงตั้งครรภ์ ในโรงพยาบาล

ส่งเสริมสุขภาพตำบล หญิงตั้งครรภ์อาจมีความกังวลถึงความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของร่างกาย และการเฝ้าดูแลสุขภาพครรภ์และลูกในครรภ์เป็นอย่างดี ต้องคำนึงถึงสุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์ด้วย เพราะมีผลต่อสุขภาพของลูกในครรภ์ 7 หัวข้อดังต่อไปนี้คือ

1. การเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมน ระหว่างตั้งครรภ์มีผลต่อการเกิดเหงือกอักเสบได้ง่ายกว่าปกติ การมีหินปูนจำนวนมากทำให้เป็นโรคปริทันต์รุนแรง เหงือกบวม อักเสบ มีเลือดออกได้ หญิงตั้งครรภ์ควรได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากพร้อมกับการฝากครรภ์และได้รับคำแนะนำในเรื่องทันตสุขภาพที่ถูกต้อง

2. พบแบคทีเรียที่ทำให้เกิดภาวะเหงือกอักเสบ สามารถเข้าสู่กระแสเลือด มีผลกระตุ้นให้มีฮอร์โมน Prostaglandin E2 เพิ่มขึ้น ซึ่งฮอร์โมนนี้จะมีเมื่อจะเกิดการคลอด จึงพบว่าในมารดาที่มีภาวะเหงือกอักเสบรุนแรงมักจะคลอดลูกน้ำหนักตัวน้อยและคลอดก่อนกำหนดเมื่อพบหญิงตั้งครรภ์รายใดมีรอยโรคดังกล่าว ต้องมีการตรวจและแนะนำในการได้รับการรักษาสุขภาพช่องปากของหญิงตั้งครรภ์ให้เร็วที่สุดเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขต่อไป

3. อาการคลื่นไส้อาเจียนจากการแพ้ท้องบ่อยๆ ทำให้มีกรดจากกระเพาะอาหารย้อนกลับมาในช่องปาก ถ้าไม่ล้างกรดออกจากช่องปากโดยเร็วอาจทำให้ฟันสึกกร่อน และเกิดฟันผุได้ หญิงตั้งครรภ์ทุกราย ควรได้รับความรู้ความเข้าใจในดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง เพื่อการมีภาวะทันตสุขภาพที่ดี

4. การทานอาหารเปรี้ยวบ่อยๆ ก็มีผลทำให้ฟันสึกกร่อนได้เช่นกัน ควรให้ความรู้และให้คำแนะนำในเรื่องดังกล่าว

5. หญิงตั้งครรภ์มักจะทานได้ครั้งละน้อย แต่บ่อยครั้ง การทานบ่อยๆ และทานอาหารหวาน อาหารเหนียวติดฟันจะทำให้เกิดฟันผุได้ควรให้ทันตสุขศึกษาและการแนะนำแก่หญิงตั้งครรภ์

6. โรคฟันผุเกิดจากเชื้อแบคทีเรียในช่องปากเปลี่ยนน้ำตาลเป็นกรด กัดผิวฟัน การมีฟันผุที่ยังไม่ได้รับการแสดงถึงการมีเชื้อแบคทีเรียในช่องปากเป็นจำนวนมาก เชื้อแบคทีเรียเหล่านี้ ไม่ส่งผ่านสู่ลูกทางพันธุกรรม แต่ส่งผลได้ทางน้ำลาย เช่น การกอดจูบลูก การเป่าอาหารให้ลูก การกัดแบ่งอาหารให้ลูก และการใช้ช้อนร่วมกันกับลูก หญิงตั้งครรภ์ควรได้รับความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องและงดการปฏิบัติวิธีดังกล่าวเพื่อทันตสุขภาพที่ดีของลูกน้อยในอนาคต

7. สำหรับลูก ฟันน้ำนมจะมีการสร้างตัวตั้งแต่อายุครรภ์มารดาได้ 4-6 สัปดาห์ การสร้างฟันต้องการสารอาหารหลายชนิดเช่นเดียวกับการเจริญเติบโตของร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแร่ธาตุจำพวกแคลเซียม ฟอสฟอรัส ซึ่งจะมีผลให้เคลือบฟันและเนื้อฟันมีความแข็งแรง การแนะนำ

ส่งเสริมทันตสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ให้ได้รับสารอาหารที่เพียงพอกับความต้องการและการได้รับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการปฏิบัติตัวดังกล่าว

แนวทางการส่งเสริมและป้องกันในช่องปากหญิงตั้งครรภ์

1. แปรงฟันและใช้ไหมขัดฟันทุกวัน อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง พยายามให้สะอาดทั่วทั้งในซอกฟันและบริเวณขอบเหงือกและควรบ้วนปากหรือแปรงฟันทุกครั้งหลังทางอาหารว่าง
2. หากมีอาการแพ้ ท้อง อาเจียน ควรบ้วนปากด้วยน้ำเปล่าหรือน้ำยาบ้วนปากผสมฟลูออไรด์ เพื่อลดปริมาณกรดจากกระเพาะอาหารที่ย้อนขึ้นมาในช่องปากแต่ห้ามแปรงฟันเป็นเวลา 30 นาที เพราะกรดที่ออกมา จะสัมผัสผิวฟันให้อ่อนนุ่ม หากแปรงฟันทันทีจะเป็นการถูเอาผิวฟันที่อ่อนนุ่มอยู่ให้สึกออกไปได้
3. รับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ เพื่อสุขภาพของแม่และลูกในครรภ์ แคลเซียมเป็นสารอาหารสำคัญในการสร้างฟันลูก ซึ่งเริ่มสร้างตั้งแต่ทารกอายุ 4-6 สัปดาห์ในครรภ์ ลูกได้แคลเซียมจากกระแสเลือดแม่แม่จึงควรทานแคลเซียมให้เพียงพอ
4. ควรหลีกเลี่ยงอาหารหวานหรืออาหารเหนียวติดฟันเพื่อป้องกันฟันผุ
5. ควรตรวจฟันทุก 6 เดือนตามปกติ หญิงตั้งครรภ์สามารถทำฟันได้ โดยปลอดภัย อย่างไรก็ตามควรเลี่ยงการทำฟันในไตรมาสแรก และไตรมาสที่ 3 และควรแจ้งทันแพทย์และเจ้าหน้าที่ทุกครั้งว่าตั้งครรภ์ ควรเลี่ยงการถ่ายภาพรังสี แต่หากมีความจำเป็นก็สามารถทำได้ โดยต้องสวมเสื้อป้องกันรังสีก่อนทุกครั้ง โดยทั่วไปในหญิงตั้งครรภ์ ทันตแพทย์มักจะรักษาเท่าที่จำเป็น หากมีอาการปวด บวม อักเสบที่เหงือกหรือฟัน ควรจะรับการรักษาทันทีเพราะสุขภาพช่องปากของมารดามีผลต่อสุขภาพของลูกได้ http://www.samitivejhospitals.com/healtharticle_detail/ การดูแลสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์_180/th

หมวดที่ 2 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในคลินิกเด็กดี กิจกรรมการปฏิบัติงาน มีดังต่อไปนี้

1. สำรวจ และจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากกลุ่มเด็กอายุ 0-3 ปี รวมทั้งแบบแผนการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองซึ่งมีผลต่อสุขภาพเด็ก (รายละเอียดฐานข้อมูลในภาคผนวก)
2. บูรณาการงานส่งเสริมทันตสุขภาพในคลินิกเด็กดี โดยมีกิจกรรมต่อไปนี้
 - 2.1 ตรวจสอบสุขภาพช่องปากเด็กทุกคน ดูความผิดปกติที่อาจพบได้ เช่น ปากแห้ง เพดานโหว่ ฟันขาวที่เชื่อมช่องปากและลิ้น ตรวจคราบจุลินทรีย์บริเวณคอพื้นหน้าบน รวมทั้งฟันที่เริ่มผุ (ลักษณะจะเป็นฟันขาว) ในกรณีฟันขึ้นแล้ว
 - 2.2 ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องอาหาร รวมทั้งฝึกทักษะการแปรงฟัน การใช้ไหมขัดฟันเพื่อทำความสะอาดฟันเด็ก

2.3 ส่งต่อเด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยงโรคฟันผุหรือมีปัญหาทางทันตสุขภาพ ไปรับบริการทันตกรรมที่โรงพยาบาล แม่ข่าย เช่น ทาฟลูออไรด์วานิชอุดฟัน รักษาโพรงประสาทฟัน ฯลฯ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีทันตภิบาลประจำจะจัดบริการทันตกรรมพื้นฐาน เช่น ทาฟลูออไรด์วานิช มีการติดตาม (Follow up) กลุ่มเสี่ยง ให้คำปรึกษาผู้ปกครอง / ฝึกทักษะการตรวจฟันเด็กและการทำความสะอาดช่องปากเด็ก ตลอดจนเยี่ยมบ้านเด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยง เช่น พิการ cleft palate malnutrition ฯลฯ ร่วมกับทีมสหวิชาชีพ

รูปภาพที่ 4.3 การตรวจฟันในคลินิก

การตรวจฟันในคลินิกเด็กดีจะต้องปฏิบัติทุกวันที่ 10 ของทุกเดือนเนื่องจากทุกวันที่ 10 ของทุกเดือน จะมีการให้วัคซีนป้องกันโรคในคลินิกเด็กดี

ภาพที่ 4.4 กิจกรรมการให้ทันตสุขศึกษาและการสอนแปรงฟันแบบขยับปิดให้ปกครองช่วยแปรงให้เด็ก

ภาพที่ 4.5 ผู้ปกครองสอนแปรงฟันอย่างถูกวิธี

หลักการปฏิบัติงานส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากในคลินิกเด็กดี

1. ให้คำแนะนำผู้ปกครองทำความสะอาดช่องปากเด็ก โดยการใช้ผ้าเช็ดเมื่อเด็กอายุ 4 เดือน ในกรณีที่เด็กกินนมขวด ส่วนเด็กที่กินนมแม่อาจเริ่ม 6 เดือนในกรณีฟันน้ำนมยังไม่ขึ้น ถ้าเด็กบางคนฟันขึ้นเร็วกว่าควรแนะนำการสอนแปรงฟันให้ผู้ปกครองช่วยแปรงให้เด็กด้วย
2. การที่ฟันน้ำนมเป็นรอยขาวจุดบางจุด เป็นสิ่งผิดปกติ อาจพบว่าฟันมีรอยโรคอาจมีปริมาณฟลูออไรด์เกินขนาดได้ผู้ปกครองต้องเฝ้าระวังและตระหนักรู้ในรอยโรค
3. ให้คำแนะนำผู้ปกครองแปรงฟันให้เด็กจนกว่าพบว่าเด็ก สามารถแปรงฟันได้เองแล้ว
4. ควรให้เด็กเลิกกินนมขวดให้เร็วที่สุด โดยให้เด็กดื่มนมด้วยแก้ว
5. ทำแปรงฟันที่เหมาะสมสำหรับผู้ปกครองที่แปรงฟันให้เด็ก 1-2 ขวบ คือให้ผู้ปกครองยืนด้านหลังและแปรงให้ เพื่อให้แปรงฟันได้อย่างถนัด
6. ปกติเด็กจะสามารถแปรงฟันได้เองและสะอาด เมื่อเด็กอายุ 8 ปีขึ้นไป
7. ให้เด็กงดรับประทานขนมกรุบกรอบมีผลอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมให้เด็กอ้วน และมีผลต่อการเกิดโรคฟันผุ
8. ให้เด็กหลีกเลี่ยงอาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายและสุขภาพช่องปาก เช่น อาหารหวาน หรืออาหารเหนียวติดฟันเพื่อป้องกัน โรคฟันผุ
9. วิธีการแปรงฟันที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก คือ การถูแปรงไปมาในแนวนอนสั้นๆ

แนวทางการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากในคลินิกเด็กดี

1. การแนะนำผู้ปกครองแปรงฟันแบบถูกวิธีไปมาให้เด็กอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง หรือควรแปรงฟันให้เด็กหลังอาหารทุกมื้อและก่อนนอนทุกครั้ง
2. การให้คำแนะนำผู้ปกครองในเรื่องการได้รับสารอาหารให้ครบทั้ง 5 หมู่ ทุกวันในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของร่างกายตามวัย เพราะเด็กจะได้เจริญเติบโตสมวัย มีพัฒนาการทางด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ซึ่งส่งผลให้มีพัฒนาการของสุขภาพช่องปาก ฟัน และเหงือกแข็งแรงไปด้วย
3. การให้คำแนะนำผู้ปกครองให้เด็กหลีกเลี่ยงอาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ ต่อร่างกายและสุขภาพช่องปาก เช่น อาหารหวาน หรืออาหารเหนียวติดฟันเพื่อป้องกันฟันผุ
4. การให้คำแนะนำผู้ปกครองส่งเสริมให้ลูกรักการแปรงฟัน และเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพช่องปากและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย
5. ผู้ปกครองควรพาเด็กไปตรวจฟันทุก 6 เดือน หรือเมื่อพบอาการผิดปกติในช่องปาก

หมวดที่ 3 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในผู้สูงอายุ

1. จัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ และมีการทำข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอย่างน้อย ทุก 6 เดือน (รายละเอียดฐานข้อมูลในภาคผนวก)
2. บูรณาการงานส่งเสริมทันตสุขภาพในงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ราชบุคคล โดยมีกิจกรรมต่อไปนี้
 - 2.1 ให้คำแนะนำในการดูแลรักษาสุขภาพช่องปาก และฝึกทักษะการใช้ อุปกรณ์ทำความสะอาดฟันช่องปากนอกเหนือจากแปรงสีฟัน เช่น ไม้จิ้มฟัน แปรงซอกฟัน ไหมขัดฟัน (เลือกใช้ตามความเหมาะสมกับสภาพในช่องปากของผู้สูงอายุ) ผู้สูงอายุที่ใช้มือไม่ถนัด ควรแนะนำให้ดัดแปลงอุปกรณ์การทำความสะอาดช่องปากอย่างเหมาะสมหรือใช้แปรงไฟฟ้า รวมทั้งการดูแลรักษาฟันเทียมสำหรับผู้สูงอายุที่ใส่ฟันเทียม
 - 2.2 ตรวจสุขภาพช่องปากร่วมกับตรวจสุขภาพประจำปี รวมทั้งส่งต่อผู้สูงอายุที่มีปัญหา หรือเป็นกลุ่มเสี่ยงไปรับบริการทันตกรรมตามความจำเป็น
 - 2.3 ส่งต่อผู้สูงอายุที่ไม่มีฟันไปรับบริการใส่ฟันเทียมที่โรงพยาบาลแม่ข่าย บูรณาการงานชมรมผู้สูงอายุ โดยมีกิจกรรมต่อไปนี้
 - 2.4 จัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ โดยชมรมผู้สูงอายุ มีส่วนร่วม

- โดยมีกิจกรรมดังนี้
- 2.5 บูรณาการงานทันตสุขภาพกับงานส่งเสริมสุขภาพในชมรมผู้สูงอายุ
 - 2.6 ตรวจสอบสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุทุกคนปีละ 1 ครั้ง
 - 2.7 ส่งต่อผู้สูงอายุที่มีปัญหาทันตสุขภาพ หรือเป็นกลุ่มเสี่ยงไปรับบริการทางทันตกรรม
 - 2.8 เป็นที่ปรึกษาให้กับแกนนำผู้สูงอายุและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในชมรมผู้สูงอายุ
 - 2.9 พัฒนาศักยภาพแกนนำชมรมผู้สูงอายุ ในการส่งเสริมทันตสุขภาพในชมรมฯ รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพช่องปากที่ดี เช่น การแปรงฟันหลังอาหาร การจัดอาหาร/เครื่องดื่มที่มีประโยชน์และไม่เป็นโทษต่อฟัน สร้างนโยบายส่งเสริมทันตสุขภาพในชมรมผู้สูงอายุฯ
 - 2.10 ประสานงาน สื่อสารข้อมูลด้านทันตสุขภาพกับผู้สูงอายุ รวมทั้งให้การสนับสนุนการส่งเสริม ป้องกันทันตสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีทันตภิบาลประจำ จะจัดบริการทันตกรรมป้องกันให้กับผู้สูงอายุ ได้แก่ การใช้ฟลูออไรด์ในผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อโรคฟันผุ การขูดหินน้ำลาย ให้ผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อโรคปริทันต์อักเสบ มีการติดตามกลุ่มเสี่ยง ตลอดจนเยี่ยมบ้านร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เพื่อให้คำแนะนำและฝึกทักษะผู้สูงอายุ/ผู้ดูแลในการดูแลสุขภาพช่องปาก การตรวจฟันในผู้สูงอายุ การเยี่ยมบ้านกับทีมสหวิชาชีพ คือ มีพยาบาลวิชาชีพเวชปฏิบัติ พนักงานแพทย์แผนไทย ทันตภิบาลหรือเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข ร่วมกันในการเยี่ยมและติดตามผู้ป่วยที่ไม่ได้รับยาในการรักษาที่ต่อเนื่อง (ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง)

ภาพที่ 4.6 การเยี่ยมบ้านและการตรวจฟันในผู้สูงอายุ

ภาพที่ 4.7 การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุกับทีมสหวิชาชีพ

ภาพที่ 4.8 การรวมกลุ่มการแปรงฟันของผู้สูงอายุ

หลักปฏิบัติงานการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากในผู้สูงอายุ

1. ส่งเสริมให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตรับผิดชอบของจังหวัดสุพรรณบุรีมีชมรมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแกนนำในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุได้อย่างเข้มแข็ง
2. การช่วยอำนวยความสะดวกแก่ทันตแพทย์ที่ออกหน่วยตรวจสุขภาพช่องปาก เพื่อการขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการใส่ฟันเทียมตามโครงการ โดยบันทึกสถานะสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ สำหรับการวางแผนเตรียมช่องปากก่อนการใส่ฟันเทียม และวางแผนการจัดบริการใส่ฟันเทียม โดยให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาส โดยให้เครือข่าย/ชมรมผู้สูงอายุมีส่วนในการค้นหา

หมายเหตุ: ผู้สูงอายุที่ขึ้นทะเบียนเพื่อรับบริการใส่ฟันเทียม เป็นผู้ด้อยโอกาส ที่ให้เครือข่ายชมรมผู้สูงอายุมีส่วนในการค้นหา หรือเป็นผู้ที่ขึ้นทะเบียนรอรับการใส่ฟันเทียมของ

สถานบริการสาธารณสุข หรือเป็นผู้ที่มาขอรับบริการใหม่ หรือเป็นผู้ที่ทันตบุคลากรเห็นว่ามีความจำเป็น

3. การใส่ฟันเทียมและให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพช่องปากแก่ผู้สูงอายุ

3.1 การใส่ฟันเทียมแก่ผู้สูงอายุที่ได้รับการตรวจขึ้นทะเบียนไว้ เป็นไปตามเป้าหมาย

3.2 การจัดบริการใส่ฟันเทียมของโรงพยาบาลแม่ข่าย แก่ผู้สูงอายุตามที่กำหนดในโครงการ กำหนดให้หน่วยบริการใช้เทคนิค วัสดุ เครื่องมือที่มีมาตรฐาน สามารถให้บริการทำฟันเทียมที่มีคุณภาพ โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีระบบตรวจสอบคุณภาพและการบริการอย่างสม่ำเสมอ โดยทันตภิบาลเป็นผู้ประสานงานในเขตความรับผิดชอบของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในการตามผู้สูงอายุ ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ให้มาทำตามกำหนด

3.3 การให้คำแนะนำในการดูแลฟันแท้และฟันเทียม เป็นการพัฒนาทักษะและสร้างสุขนิสัยในการดูแลความสะอาดช่องปากตนเองทั้งฟันแท้และฟันเทียมแก่ผู้สูงอายุที่ใส่ฟันเทียม รวมทั้งการใช้ฟันเทียมให้สามารถเคี้ยวอาหารได้

แนวทางการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากในผู้สูงอายุ

1. การให้คำแนะนำในเรื่องอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพผู้สูงอายุ การรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ ทุกวันเพื่อให้ผู้สูงอายุแข็งแรงและมีอายุยืน

2. การให้คำแนะนำในเรื่องการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น การเดินตอนเช้า การรำไทเก๊ก การรำไม้พอง โยคะ เป็นต้น

3. การใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ การอ่านหนังสือธรรมะ การนั่งสมาธิ การปลูกพืชผักสวนครัว ที่สามารถทำได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

4. การรับประทานยาตามที่แพทย์สั่งในกรณีที่มีโรคประจำตัว และการรักษาที่ต่อเนื่อง

5. การได้รับการเยี่ยมบ้านอย่างสม่ำเสมอจากทีมสหวิชาชีพที่อยู่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

6. ควรพบทันตแพทย์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อตรวจสุขภาพช่องปากและรอยโรคในช่องปากและปัญหาหลังการใส่ฟันปลอมของผู้สูงอายุ

หมวดที่ 4 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กิจกรรมการปฏิบัติ มีดังต่อไปนี้

1. จัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก / โรงเรียนอนุบาล (รายละเอียดฐานข้อมูลในภาคผนวก)

2. บูรณาการงานทันตสุขภาพกับงานส่งเสริมสุขภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

2.1 ตรวจสอบสุขภาพช่องปากเด็กทุกคนปีละ 2 ครั้ง เพื่อเฝ้าระวังทันตสุขภาพในกลุ่มเด็กปฐมวัย

2.2 ส่งต่อเด็กที่มีปัญหาทันตสุขภาพ หรือเป็นกลุ่มเสี่ยงไปรับการรักษาทางทันตกรรม

2.3 ให้คำปรึกษาครูประจำชั้นอนุบาล/พี่เลี้ยงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียนอนุบาล

3. สนับสนุนครู โรงเรียนอนุบาล/พี่เลี้ยงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียนอนุบาล รสม. ทั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี เช่น กิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน จัดหาอาหาร/เครื่องดื่มที่มีประโยชน์และไม่เป็นโทษต่อฟัน สร้างนโยบายส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฯลฯ

4. ประสานงาน สื่อสารข้อมูลด้านทันตสุขภาพกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรชุมชนสนับสนุนการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น จัดทำที่แปรงฟันและอุปกรณ์ในการแปรงฟันให้เด็กจัดอาหารว่างที่เป็นผลไม้ที่บ้านให้เด็ก สร้างข้อกำหนดร่วมกันไม่ให้นำขนมและขนมกรุบกรอบมาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีทันตภิบาลประจำ จะจัดบริการทันตกรรมพื้นฐาน เช่น ทาฟลูออไรด์วานิช อุดฟัน ขัดฟัน และขูดหินน้ำลาย มีการติดตามกลุ่มเสี่ยงโรคฟันผุ ให้คำปรึกษาครูประจำชั้นอนุบาล/พี่เลี้ยงศูนย์เด็ก รวมทั้งฝึกทักษะการตรวจฟันเด็กและการสอนแปรงฟันเด็ก

ภาพที่ 4.9 กิจกรรมการตรวจสอบสุขภาพช่องปากในศูนย์เด็กเล็ก

ภาพที่ 4.10 การทาฟลูออไรด์วานิชป้องกันโรคฟันผุในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภาพที่ 4.11 การสอนแปรงฟันแบบถูไปมาในศูนย์เด็กเล็ก

กิจกรรมการสอนแปรงฟันแบบขยับปิดในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ถือเป็นหัวใจสำคัญในกิจกรรมการส่งเสริมป้องกันทางด้านทันตสุขภาพ เพราะจะได้ส่งเสริมให้เด็กรักการแปรงฟันและสามารถแปรงฟันที่ถูกต้องวิธีได้ในอนาคต

ภาพที่ 4.12 การเก็บอุปกรณ์แปรงฟันที่ถูกสุขลักษณะ

หลักการปฏิบัติงานส่งเสริมและการป้องกันโรคในช่องปากในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. จัดอบรมครูพี่เลี้ยงเด็กให้มีความรู้ในเรื่องการดูแลทันตสุขภาพเด็ก เช่น การตรวจฟันเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปีละ 2 ครั้ง ตามภาคการศึกษา โดยให้ครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ตรวจฝึกทักษะการดูแลโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบได้และบันทึกได้ถูกต้อง โดยทันตภิบาลเป็นผู้สอนและแนะนำพร้อมให้คำปรึกษาที่ถูกต้องได้อย่างสมบูรณ์แบบเมื่อมีการเปลี่ยนครูพี่เลี้ยงควรแนะนำในการตรวจฟันให้กับครูพี่เลี้ยงคนใหม่ต่อไป
2. จัดกิจกรรมแปรงฟัน ภาชนะเก็บแปรง และอ่างสำหรับการแปรงฟันที่ถูกสุขลักษณะ โดยทันตภิบาลสอนการแปรงฟันแบบถูกไปมาให้กับเด็ก โดยการประชุมผู้ปกครองในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ผู้ปกครองตระหนักในเรื่องการแปรงฟันให้เด็กจนกว่าเด็กจะแปรงฟันเองได้สะอาดและอายุการใช้งานของแปรง ถ้าพบขนแปรงบานควรเปลี่ยนแปรงใหม่ทันที เพราะการใช้แปรงที่หมดอายุทำให้เป็นอันตรายต่อเหงือกและอาจทำให้การแปรงฟันไม่สะอาด
3. การดูแลในเรื่องอาหารที่มีคุณค่าต่อร่างกายคือการรับประทานผลไม้ 3/5 ครั้งต่อสัปดาห์ นมขวดไม่ควรมีและใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแนะนำผู้ปกครองในการเลิกดื่มนมขวดที่บ้านด้วย ควรแนะนำให้เด็กทานนมรสจืด ไม่ทานนมเปรี้ยวและนมรสหวาน ถ้าหากหลีกเลี่ยงไม่ได้ควรแปรงฟันให้เด็กทันทีในกรณีที่ทานนมเปรี้ยว และนมรสหวาน

4. กรณีตรวจพบฟันผุในเด็กที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูพี่เลี้ยงมีการประสานกับผู้ปกครองในเรื่องการดูแลและพาเด็กไปรับบริการทันตกรรม เช่น การอุดฟัน การเคลือบฟลูออไรด์ การเคลือบหลุมร่องฟัน หรือต้องถอนฟันในกรณีที่ไม่สามารถเก็บฟันไว้ได้กับ ทันตแพทย์ หรือทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

แนวทางการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. การพัฒนาศักยภาพครูพี่เลี้ยงให้มีความรู้โรคในช่องปากและสามารถตรวจฟันได้

1.1 จัดอบรมครูพี่เลี้ยงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยการขอความสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี โรงพยาบาลแม่ข่ายโรงพยาบาลเจ้าพระยามรราชวรมงคล สนับสนุนอบรมครูพี่เลี้ยงศูนย์เด็กเล็ก

1.2 การออกหน่วยทันตฟลูออไรด์วานิชป้องกันฟันผุในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการสนับสนุนจากโรงพยาบาลแม่ข่ายโรงพยาบาลเจ้าพระยามรราช

2. การสอนแปรงฟัน พร้อมการย้อมเม็ดสีฟันให้เด็กดู เพื่อให้เด็กรู้ว่าตรงไหนที่ยังแปรงฟันไม่สะอาดให้เน้นจุดตรงนั้นเป็นพิเศษเพื่อเป็นการป้องกันฟันผุ

3. กระตุ้นในการมีส่วนร่วมของเครือข่าย การประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยชี้แจงให้องค์กรทราบว่าในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังขาดสิ่งใดในการส่งเสริมป้องกันทางด้านทันตสุขภาพและในส่วนอื่น ๆ ที่ควรมีการพัฒนาต่อไป

4. ผลักดันให้มีการจัดประกวดในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อจะได้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มี ความพร้อมในทุกด้านดังกล่าว

หมวดที่ 5 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงเรียนประถมศึกษา

กิจกรรมการดำเนินงาน มีดังต่อไปนี้

1. จัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากกลุ่มนักเรียนประถมศึกษา (รายละเอียดฐานข้อมูลในภาคผนวก)

2. บูรณาการงานสุขภาพช่องปากกับงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักการของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

2.1 ตรวจสอบสุขภาพช่องปากนักเรียนทุกคนปีละ 2 ครั้ง เพื่อเฝ้าระวังทางทันตสุขภาพ

2.2 ส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาทันตสุขภาพ หรือเป็นกลุ่มเสี่ยง ไปรับการรักษาทางทันตกรรม

2.3 ให้คำปรึกษาครูอนามัย ให้สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริม
ทันตสุขภาพในโรงเรียน

2.4 สนับสนุนให้โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก
ของเด็กนักเรียนตามช่วงวัย และเป็นไปตามหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.5 กระตุ้นให้โรงเรียนจัดการสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพช่องปาก
ได้แก่ การมีนโยบายสาธารณะที่จำกัดอาหารที่เสี่ยงต่อสุขภาพช่องปาก การจัดให้มีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็ก

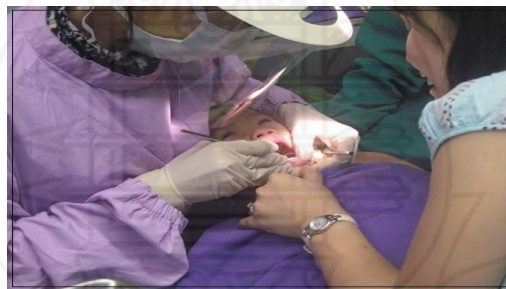
ภาพที่ 4.13 การนั่งรอการตรวจฟันของเด็ก

ภาพที่ 4.14 การตรวจฟันในเด็กประถมศึกษา

ภาพที่ 4.15 กิจกรรมการสอนแปรงฟันแบบขยับปิดและการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน
ของนักเรียน โดยมีการแปรงฟันพร้อมกันทั้งโรงเรียน

ภาพที่ 4.16 การนัดนักเรียนที่มีปัญหาโรคในช่องปากมารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

หลักการปฏิบัติงานส่งเสริมและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงเรียน ประถมศึกษา

1. การตรวจสอบสุขภาพช่องปากในเด็กประถมศึกษา โดยมีการตรวจสอบสุขภาพ
ปี 2 ครั้ง ถ้าพบปัญหาในสุขภาพช่องปากเช่น ฟันผุ เหงือกอักเสบ จะมีการนัดโดยให้ผู้ปกครองพา
ไปรักษาทางทันตกรรมที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลหรือโรงพยาบาลแม่ข่าย

2. ติดตามการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กที่บ้านร่วมกับกิจกรรมการ
เยี่ยมบ้าน สนับสนุนอนามัยในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อม
ให้เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี เช่น ตรวจฟันนักเรียน กิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ควบคุมการ

จำหน่ายอาหาร/เครื่องดื่มที่มีโทษต่อฟัน การตรวจปริมาณฟลูออไรด์ในน้ำสร้างนโยบายส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน การอบรมผู้นำนักเรียน ฯลฯ

3. ประสานงาน สื่อสารข้อมูลด้านทันตสุขภาพของนักเรียนกับครู/ผู้บริหาร โรงเรียนให้สนับสนุนการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน

4. รพ.สต. ที่มีทันตภิบาลประจำ จะจัดบริการทันตกรรมพื้นฐาน เช่น การตรวจสุขภาพช่องปากเด็กอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เคลือบหลุมร่องฟันชั้น ป. 1 ทุกราย อุดฟัน ขัดฟัน ชูดหินน้ำลาย การใช้ฟลูออไรด์เฉพาะที่ในรายที่จำเป็น เป็นต้น มีการติดตามกลุ่มเสี่ยง โดยเฉพาะโรคฟันผุ การจัดทำมีโครงการดูแลกลุ่มประชากรเสี่ยงตามเงื่อนไขและความเหมาะสม ให้คำปรึกษาครูประจำชั้น/ครูอนามัย รวมทั้งฝึกทักษะการตรวจฟันเด็กและการสอนแปรงฟัน

แนวทางการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากในโรงเรียนประถมศึกษา

1. จัดกิจกรรมการสอนแปรงฟันและการย้อมสีฟันในโรงเรียน เพราะการจัดกิจกรรมการส่งเสริมในเรื่องการแปรงฟันที่ถูกวิธีเป็นแนวทางการแก้ปัญหาโรคฟันผุได้ง่ายและประหยัดงบประมาณที่สุด เพราะการแปรงฟันให้สะอาดมีผลให้อวัยวะภายในช่องปากไม่ถูกทำลายโดยเชื้อจุลินทรีย์หรือเชื้อแบคทีเรียแบคทีเรียชื่อ *Streptococcus mutans*

1.1 กิจกรรมการอบรมผู้นำนักเรียนของงานอนามัยโรงเรียน โดยจะมีการอบรมเป็นประจำต่อเนื่องปีละ 1 ครั้ง บางพื้นที่ 2 ปีครั้ง ทันตภิบาลสามารถสอนการแปรงฟันและแนะนำความรู้เรื่องโรคในช่องปากพร้อมทั้งกิจกรรมการย้อมสีฟันแก่นักเรียนได้

กิจกรรมการอบรมผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพ ขึ้นตอนดังนี้

- หัวหน้าโครงการ เสนอกิจกรรมอบรม ผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพต่อผู้อำนวยการ โรงเรียนเพื่อพิจารณาอนุมัติ

- ครูประจำชั้นนักเรียนชั้น ป.4 – ป.6 เลือกตัวแทนอบรมผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพ ห้องละ 5 คน

- คณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพและทันตสุขภาพนักเรียน จัดอบรมผู้นำนักเรียนส่งเสริม โดยร่วมกัน กำหนด วัน เวลา ที่เหมาะสม

- จัดเตรียมสถานที่ให้เรียบร้อย

- จัดอบรม 3 วัน โดยจัดอบรมต่อเนื่อง 2 ปี ต่อ 1 ครั้ง

- ประเมินผลการจัดการอบรม

- สรุปและรายงานผล การจัดการอบรม เสนอต่อผู้อำนวยการ

1.2 การตรวจฟันในเด็กปฐมศึกษาจะต้องทำการตรวจปีละ 2 ครั้ง ทันตภิบาลสามารถเข้าไปสอนการแปรงฟันและความรู้เกี่ยวกับโรคในช่องปากพร้อมทั้งการตรวจฟันนักเรียนและมีการส่งต่อในรายที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากให้ไปรับการรักษาต่อไป

2. ผู้ปกครองร่วมตระหนักโรคในช่องปากโดยเห็นถึงผลเสียของโรค ฟันผุและเหงือกอักเสบ โดยการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครองโรงเรียนในช่วงมีการเปิดเทอมใหม่ที่โรงเรียนมีการประชุมผู้ปกครองนักเรียน โดยทันตภิบาลสามารถใช้กิจกรรมนี้โดยเข้าไปมีส่วนในการประชุมผู้ปกครองนักเรียน เมื่อทางโรงเรียนชี้แจงรายละเอียดในส่วนของทางโรงเรียนหมดแล้วทันตภิบาลควรแนะนำให้ ความรู้โรคในช่องปากและแนะนำผู้ปกครองช่วยดูแลพฤติกรรมสุขภาพในการแปรงฟันก่อนนอนและการไม่ทานลูกอมขนมหวานที่เป็นอันตรายต่อฟันและสุขภาพ

3. โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพด้านทันตสาธารณสุข โดยทั้งนี้ ต้องทำโครงการเสนอกับโรงพยาบาลแม่ข่าย ฝ่ายทันตสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นโครงการที่โรงเรียนใดเข้าโครงการเด็กนักเรียนทุกคนจะต้องปราศจากฟันผุ คือ ทันตภิบาลร่วมกับโรงพยาบาลแม่ข่าย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฝ่ายทันตสาธารณสุขโดยมีกิจกรรมการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้คือ

3.1 การจัดทำโครงการเด่นเกี่ยวกับการส่งเสริมและป้องกันฟันผุ

3.2 ตรวจสอบสุขภาพช่องปากเด็กทุกชั้น นำนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากให้มารับบริการ อุดฟัน ถอนฟัน ขูดหินน้ำลาย เคลือบหลุมร่องฟันในชั้น ป 1. ทุกราย

3.3 ฝึกการแปรงฟันที่ถูกต้องวิธีให้กับนักเรียนทุกคนทุกชั้น นักเรียนสามารถแปรงฟันได้สะอาดและพร้อมเพรียงกัน ในตอนกลางวันก่อนเข้าเรียนทุกวัน

3.4 การฝึกการตรวจฟันให้กับนักเรียน โดยการจับคู่การตรวจความสะอาดฟันและดูรอยผุของฟันได้

3.5 ในโรงเรียนหรือบริเวณใกล้เคียงไม่ขายอาหารที่มีผลต่อฟันผุ การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงเรียน

มัธยมศึกษา

1. จัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา (รายละเอียดฐานข้อมูลในภาคผนวก)

2. บูรณาการงานทันตสุขภาพกับงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

2.1 ตรวจสอบสุขภาพช่องปากนักเรียนทุกคนปีละ 1 ครั้ง

2.2 ส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาทันตสุขภาพ หรือ เป็นกลุ่มเสี่ยง ไปรับ
การรักษาทางทันตกรรม

2.3 ให้คำปรึกษาครูอนามัย ให้สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริม
ทันตสุขภาพในโรงเรียน

3. สนับสนุนครูอนามัยในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพ
ในโรงเรียน รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี เช่น การกระตุ้นให้มีการใช้สมุด
บันทึกสุขภาพด้วยตนเองการตรวจฟันนักเรียน ควบคุมการจำหน่ายอาหาร/เครื่องดื่มที่มีโทษต่อฟัน
การตรวจปริมาณฟลูออไรด์ในน้ำ สร้างนโยบายส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน ฯลฯ

4. สนับสนุนให้มีกิจกรรมการรวมกลุ่มของนักเรียนและเยาวชน
ในรูปแบบของชมรมต่าง ๆ ตามแนวทางของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการ
พัฒนาการดูแลสุขภาพด้วยตนเองและมีการปลูกฝังและสร้างกระแสสุขภาพในกลุ่มเยาวชน

5. ประสานงาน สื่อสารข้อมูลด้านทันตสุขภาพนักเรียนกับครู/
ผู้บริหาร โรงเรียน ให้สนับสนุนการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน

รพ.สต. ที่มีทันตภิบาลประจำ จะจัดบริการทันตกรรมพื้นฐาน เช่น
อุดฟัน เคลือบหลุมร่องฟัน (ฟันกรามซี่ที่ 2 ในกลุ่มชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1) ขัดฟันและขูดหินน้ำลาย
 เป็นต้น ให้คำปรึกษาครูอนามัยในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ภาพที่ 4.17 การตรวจฟันเด็กชั้น ม. 1

ภาพที่ 4.18 การแปรงฟันนักเรียนชั้น ม. 1

หลักการปฏิบัติงานส่งเสริมและการป้องกันโรคในช่องปากในเด็กมัธยมศึกษา

1. สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะมีการตรวจฟันโดยทันตภิบาลที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบจะมีการตรวจช่วงปีการศึกษาในเทอมที่ 1 คือ เดือนมิถุนายนของทุกปี และกิจกรรมที่ทำคือการสอนการแปรงฟันแบบขยับปิดให้กับเด็ก

2. สอนนักเรียนในชั้นอื่น ๆ จะไม่มีการตรวจฟันเพราะนักเรียนสามารถดูแลตนเองได้และได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคในช่องปากมาโดยตลอด

3. ส่งเสริมในเรื่องการแปรงฟันของนักเรียนชั้น ม. 1 เพราะตอนนี้ นักเรียนโตแล้วจะมีการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันเป็นกลุ่มน้อย บางคนแปรงฟันคนเดียวมากกว่า

แนวทางการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากในโรงเรียนมัธยมศึกษา

แนวทางการส่งเสริมและป้องกัน นักเรียนชั้น ม. 1 คือเมื่อเด็กได้รับการตรวจฟันในรายที่มีปัญหา จะให้ใบนัดเพื่อไปรับบริการช่องปากต่อไป ส่วน ด้านอื่น ๆ สอนการแปรงฟันและการเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกายและสุขภาพช่องปาก

หมวดที่ 6 การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพช่องปาก

1. จัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้าน อสม. แคนนำต่างๆในชุมชนในเขตรับผิดชอบ (รายละเอียดฐานข้อมูลในภาคผนวก)

2. บูรณาการงานทันตสุขภาพกับงานส่งเสริมสุขภาพในชุมชน ผ่าน อสม. กลุ่มสตรี ชมรมผู้สูงอายุ แคนนำในชุมชน เพื่อร่วมค้นหาเด็กที่มีความเสี่ยงต่อฟันผุ และให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพช่องปาก และไปรับบริการทันตกรรมตามสิทธิประโยชน์ที่แต่ละกลุ่มควรได้รับ

3. สนับสนุนให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคในช่องปากของชุมชน เช่น การดูแลขนมที่จำหน่ายในร้านค้าหมู่บ้าน การตรวจปริมาณฟลูออไรด์ในน้ำดื่มในพื้นที่ที่มีปริมาณฟลูออไรด์ในน้ำสูง

ภาพที่ 4.19 การเยี่ยมบ้านกับทีมสหวิชาชีพ พร้อมด้วยอาสาสมัครสาธารณสุข

หลักการปฏิบัติงานส่งเสริมและการป้องกันโรคในช่องปากให้ประชาชนมีส่วนร่วม

1. ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจะต้องมีการประชุมอาสาสมัครสาธารณสุขเดือนละ 1 ครั้ง ทันตภิบาลสามารถแนะนำให้ความรู้แก่กลุ่มแกนนำเกี่ยวกับโรคในช่องปาก โดยให้อาสาสมัครนำเยี่ยมบ้านการเยี่ยมหลังคลอด การเยี่ยมผู้สูงอายุ เด็กและผู้พิการที่มีปัญหาสุขภาพช่องปาก
2. การให้อาสาสมัครค้นหาหญิงตั้งครรภ์เพื่อส่งเสริมการตรวจสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ ในรายที่พบปัญหาแนะนำการรับบริการต่อไป
3. ให้ความร่วมมือแก่องค์กรท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์ออกเสียงตามสายถึงปัญหาโรคในช่องปากตามความเหมาะสม

แนวทางการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากกับประชาชนแบบมีส่วนร่วม

1. แนะนำอาสาสมัครในเรื่องการแปรงฟันหลังอาหารทุกมื้อ เพื่อให้อาสาสมัครช่วยแนะนำในเรื่องการแปรงฟันหลังอาหารทุกมื้อแก่ประชาชนทั่วไปพร้อมทั้งแนะนำสอนวิธีการแปรงฟันที่ถูกต้องวิธีให้กับอาสาสมัครทุกคน
2. แนะนำอาสาสมัครให้ประชาสัมพันธ์ในเรื่องการรับบริการสุขภาพช่องปากแก่ประชาชนทั่วไปในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ถึงขอบเขตในเรื่องการรักษาโรคในช่องปากของทันตภิบาล ที่ประจำอยู่ในโรงพยาบาลดังกล่าว ถ้าเกินขีดความสามารถผู้รับบริการต้องไปรับบริการที่โรงพยาบาลแม่ข่ายต่อไป

หมวดที่ 7 การจัดการบริการทันตกรรม

แนวทางการปฏิบัติงานการจัดการบริการทันตกรรม

7.1 การเตรียมความพร้อมในการให้บริการ

7.1.1 จัดให้มีทันตบุคลากรปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริม

สุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรีทุกแห่ง

7.1.2 ทันตบุคลากรผู้ปฏิบัติงานรักษา 1 คน

7.1.3 ผู้ช่วยเหลือทางทันตกรรม 1 คน

7.1.4 มีการจัดสถานที่เป็นสัดส่วน สะอาดปลอดภัยและมีพื้นที่บริการ

อย่างเพียงพอเหมาะสม

7.1.5 ปลอดภัยต่อผู้ให้บริการและ ผู้รับบริการ

7.1.6 สะดวกต่อการเข้าถึงบริการและการส่งต่อไปยังหน่วยบริการ

แห่งอื่น

7.1.7 มีการจัด โครงสร้างภายในห้องเหมาะสมซึ่งต้อง ประกอบด้วย

7.1.8 บริเวณให้บริการรักษาทางทันตกรรม

7.1.9 บริเวณให้บริการสร้างเสริมสุขภาพรายบุคคล

7.1.10 บริเวณสนับสนุนการบริการ

7.1.11 บริเวณที่พักรอของผู้มารับบริการ

7.1.12 มีระบบการทำให้ปราศจากเชื้อและป้องกันการติดเชื้อ

7.1.13 มีอุปกรณ์และเครื่องมือที่สะอาด ปราศจากเชื้อ พร้อมใช้งาน

7.1.14 มีการดำเนินการให้อุปกรณ์และเครื่องมือสะอาด ปราศจาก

เชื้ออย่างถูกต้อง

7.1.15 มีคู่มือ/แนวทางปฏิบัติในการควบคุมการติดเชื้อในสถานบริการ

7.1.16 มีการดำเนินการกำจัดขยะติดเชื้อที่ถูกต้อง เหมาะสมที่ไม่มี

ผลกระทบต่อชุมชน

7.1.17 รพ.สต. ต้องมีอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ทันตกรรมและเครื่องมือตาม

รายการที่กำหนด

โดยมีอุปกรณ์และครุภัณฑ์ทันตกรรม ดังนี้

- 1) มียูนิตทำฟัน
- 2) มีเครื่องขูดหินน้ำลายไฟฟ้า(Ultrasonic Scaler)
- 3) มีเครื่องปั่นอะมัลกัม

- 4) มีเครื่องบ่มวัสดุด้วยแสง
- 5) มี Hand instrument เพียงพอสำหรับการบริการประชาชน

ในเขตรับผิดชอบ

- 6) มีผู้เขียนสำหรับเก็บวัสดุ ทางทันตกรรมและเวชภัณฑ์
- 7) มีเครื่องทำให้ปลอดเชื้อด้วยไอน้ำร้อนแรงดันสูงหรือมีใช้

ร่วมกันใน รพ.สต. หรือในเครือข่ายสถานบริการ (CUP)

- 8) มีตู้เก็บวัสดุทันตกรรม

7.2 การจัดบริการทันตกรรม

- 7.2.1 มีการจัดบริการทันตกรรมด้านการรักษาขั้นพื้นฐาน
- 7.2.2 มีการให้บริการถอนฟัน
- 7.2.3 มีการให้บริการอุดฟัน
- 7.2.4 มีการให้บริการขูดหินน้ำลาย
- 7.2.5 สามารถจัดบริการทันตกรรมในกรณีอุบัติเหตุ หรือเจ็บป่วย

ฉุกเฉินได้ หรือมีระบบเครือข่ายส่งต่อ เพื่อส่งต่อผู้มารับบริการ ไปรับบริการยังหน่วยบริการอื่น

- 7.2.6 สามารถดูแลผู้ป่วยภาวะฉุกเฉินเร่งด่วนได้อย่างถูกต้องตาม

หลักเกณฑ์คู่มือแนวทาง

- 7.2.7 มีการส่งต่อได้อย่างเหมาะสมและมีการเตรียมความพร้อมผู้ป่วย

ก่อนการส่งต่อ

- 7.2.8 มีระบบการสื่อสารเพื่อการส่งต่อและติดต่อกับหน่วยที่รับส่ง

ต่อทางโทรศัพท์/วิทยุ/หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นๆ

- 7.2.9 มีเอกสารบันทึกรายละเอียดของการส่งต่อ
- 7.2.10 มีการจัดบริการทันตกรรมด้านการส่งเสริมป้องกัน
- 7.2.11 การตรวจและดูแลเพื่อส่งเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์
- 7.2.12 การตรวจและดูแลเพื่อส่งเสริมสุขภาพของเด็ก ๐-๖ ปี
- 7.2.13 การให้ทันตสุขภาพศึกษา และให้คำปรึกษาแก่ผู้รับบริการในระดับ

บุคคลและครอบครัว

- 7.2.14 การตรวจ และให้ทันตสุขภาพศึกษาเด็กนักเรียน ในศูนย์เด็กเล็ก/

โรงเรียน

- 7.2.15 การเคลือบฟลูออไรด์
- 7.2.16 การเคลือบหลุมร่องฟัน

ภาพที่ 4.20 ยูนิตทันตกรรมและชุดตรวจฟันที่อยู่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ภาพที่ 4.21 การรับบริการทันตกรรมในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

แนวทางการส่งเสริมและป้องกันงานทันตกรรมในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

1. การให้บริการตรวจสุขภาพช่องปากในคลินิกเด็กดี คือเด็กที่มารับบริการฉีดวัคซีนทุกวันที่ 10 ของเดือน จะมีการแนะนำสอนแปรงฟันโดยให้ผู้ปกครองช่วยแปรงฟันให้ลูกในเด็ก อายุ 9 เดือนคือเด็กที่มารับวัคซีนหัด และเด็กอายุ 1ขวบ 6เดือน คือ เด็กที่มารับวัคซีนกระตุ้นเข็ม ที่4 ฉีดวัคซีนร่วมป้องกันโรค คอตีบไอกรน บาดทะยัก พร้อมทั้งแจกแปรงสีฟันอันแรกของหนูในเด็ก 9 เดือนและ เด็กอายุ 1ขวบ 6เดือน
2. การให้ทันตสุขศึกษาแก่ประชาชนทั่วไปที่มารับบริการตรวจสุขภาพ และการรับบริการทันตกรรมโดยการให้ความรู้ โรคในช่องปากและการป้องกันฟันผุและเหงือกอักเสบและวิธีป้องกัน แนะนำการสอนการแปรงฟันที่ถูกวิธีแก่ประชาชนทั่วไป
3. การจัดนิทรรศการส่งเสริมในช่วงวันรณรงค์สมเด็จย่าในวันที่ 21 ตุลาคมของทุกปี จะมีการตรวจสุขภาพช่องปาก การให้บริการทันตกรรมฟรี อดฟัน ถอนฟัน ชูคหิน น้ำลาย และบริการแจกแปรงสีฟันพร้อมยาสีฟันผู้มารับบริการทันตกรรมทุกราย

บทสรุป

การทำงานในกิจกรรมหลัก 7 หมวดการส่งเสริมและป้องกันในด้านทันตสุขภาพเป็นแนวการทำงานอย่างมีขอบเขตการทำงานหลัก และงานที่อาจดำเนินการตามความต้องการของพื้นที่เนื้อหาในคู่มือยังพยายามให้ แนวคิด รวมทั้งหลักการและ แนวทาง การทำงานมากกว่าการระบุวิธีทำงาน โดยผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ทันตภิบาลที่ทำงานอยู่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดสุพรรณบุรีร่วมกันสร้างสรรค์ และกำหนดวิธีการทำงานที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ของตนเอง

ทั้งนี้ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งจะได้รับความร่วมมือในการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาล ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างดียิ่ง

เพื่อให้กิจกรรมการส่งเสริมทันตสาธารณสุข บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายการประเมินตนเองในส่วนของกิจกรรมการดำเนินงานทันตสาธารณสุขจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสามารถดำเนินงานตามขั้นตอนที่แบ่งออกเป็น 7 หมวดดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางการประเมินตนเองในส่วนของกิจกรรมการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากตามขั้นตอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปดังเนื้อหา 7 หมวด ดังนี้คือ

- หมวดที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์
- หมวดที่ 2 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในคลินิกเด็กดี
- หมวดที่ 3 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มผู้สูงอายุ
- หมวดที่ 4 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ โรงเรียนอนุบาล
- หมวดที่ 5 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงเรียนประถมศึกษา/มัธยมศึกษา
- หมวดที่ 6 การสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพช่องปาก
- หมวดที่ 7 การจัดการบริการทันตกรรม
 - 7.1 การเตรียมความพร้อมในการให้บริการ
 - 7.2 การจัดการบริการทันตกรรมขั้นพื้นฐานใน รพ.สต.

คำชี้แจง การประเมินตนเองของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนา และเติมเต็มส่วนขาดของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

หมวดที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์

กิจกรรม	ทำได้	ทำไม่ได้	หมายเหตุ
1.การจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ให้ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน (พิจารณาจากข้อมูล 18 แฟ้ม)			
2. การตรวจสุขภาพช่องปากและให้ทันตสุขศึกษาแก่หญิงตั้งครรภ์			
3.การฝึกแปรงฟันแก่หญิงตั้งครรภ์			
4.การบริการรักษาหญิงตั้งครรภ์ที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากหรือมีการ ส่งต่อหญิงตั้งครรภ์ที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากไปรับการรักษาที่ โรงพยาบาลแม่ข่าย			
5.การติดตามเยี่ยมบ้านหลังคลอด			

หมวดที่ 2 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในคลินิกเด็กดี

กิจกรรม	ทำได้	ทำไม่ได้	หมายเหตุ
1.การจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากเด็กอายุ 0-2 ปี ให้ถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน (พิจารณาจากข้อมูล 18 แฟ้ม)			
2. การตรวจสุขภาพช่องปากและให้ทันตสุขศึกษาในเด็กอายุ 0-2 ปี			
3. การให้ทันตสุขศึกษา และสอน / ฝึกวิธีการทำความสะอาดช่องปาก เด็กแก่ผู้ปกครองของเด็กอายุ 9 เดือน			
4. การให้ทันตสุขศึกษา และสอน / ฝึกวิธีการทำความสะอาดช่องปาก เด็กแก่ผู้ปกครองของเด็กอายุ 18 เดือน			
5. การบริการรักษาเด็กที่มีปัญหาสุขภาพช่องปาก หรือ มีการส่งต่อเด็ก ที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลแม่ข่าย			
6. การติดตามเยี่ยมบ้าน			

หมวดที่ 3 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มผู้สูงอายุ

กิจกรรม	ทำได้	ทำไม่ได้	หมายเหตุ
1. สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ (พิจารณาจากข้อมูล 18 แฟ้ม)			
2. ให้บริการส่งเสริม ป้องกัน รักษาและฟื้นฟูสุขภาพช่องปาก หรือมีการส่งต่อผู้สูงอายุไปเพื่อส่งเสริม ป้องกัน รักษาและฟื้นฟูสุขภาพช่องปากที่โรงพยาบาลแม่ข่าย			
3 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในชมรมผู้สูงอายุ			

หมวดที่ 4 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปาก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก / โรงเรียนอนุบาล

กิจกรรม	ทำ	ทำไม่ได้	หมายเหตุ
1.จัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากเด็กครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน (พิจารณาจากข้อมูล 18 แฟ้ม)			
2. การตรวจสุขภาพช่องปาก			
3.การบริการรักษาเด็กในสพด./รร.อนุบาลที่มีปัญหาสุขภาพช่องปาก หรือ การส่งต่อเด็กในสพด./รร.อนุบาลที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลแม่ข่าย			
4. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน			
5.การให้ทันตศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก /โรงเรียนอนุบาล			
6.การกระตุ้นให้ สพด./รร.อนุบาล จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการที่เด็กจะมีสุขภาพช่องปากที่ดี			
7.ประสานกับ อปท. เพื่อให้มีการสนับสนุนการส่งเสริมทันตสุขภาพใน สพด./รร.อนุบาล			

หมวดที่ 5 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปาก ในโรงเรียนประถมศึกษา /
มัธยมศึกษา

กิจกรรม	ทำได้	ทำไม่ได้	หมายเหตุ
1. ให้บริการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียนและจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากนักเรียนทุกคนปีละ 2 ครั้ง (พิจารณาจากข้อมูล ท 001 ท 002 ทสม 001 สรุปผลตรวจช่องปากนักเรียนรายชั้น รายโรงเรียน) ให้บริการตรวจสุขภาพนักเรียนชั้น ม. 1 ปีละ 1 ครั้ง (ทสม 001 สรุปผลตรวจช่องปากนักเรียนชั้น ม.1)			
2. ให้บริการเคลือบหลุมร่องฟันเด็กป.1และป.6 หรือ ส่งต่อเด็ก ป.1 และ ป.6 ไปรับบริการเคลือบหลุมร่องฟันที่โรงพยาบาลแม่ข่าย			
3. การบริการรักษาเด็กประถมศึกษาที่มีปัญหาสุขภาพช่องปาก หรือ การส่งต่อเด็กประถมศึกษาที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากไปรับการรักษาที่ รพ.แม่ข่าย ให้บริการนักเรียนชั้น ม. 1 ในรายที่พบปัญหา			
4. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ทุกชั้นเรียน			
5. การให้ทันตสุขศึกษาแก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในกรณีที่อยู่ในความรับผิดชอบในพื้นที่			
6. การกระตุ้นให้โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการที่เด็กจะมีสุขภาพช่องปากที่ดี			
7. ประสานกับ อปท. เพื่อให้มีการสนับสนุนการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา			

หมวดที่ 6 การสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพช่องปาก

กิจกรรม	ทำได้	ทำไม่ได้	หมายเหตุ
1. ชุมชนเข้มแข็งสามารถดำเนินการขับเคลื่อนและสนับสนุนการส่งเสริมทันตสุขภาพในชุมชน ดูจากระดับของการสนับสนุนและมีส่วนร่วมจากชุมชน			

หมวดที่ 7 การจัดการบริการทันตกรรม

7.1 การเตรียมความพร้อมในการให้บริการ

กิจกรรม	ไม่มี	มี	หมายเหตุ
1. จัดให้มีทันตบุคลากรปฏิบัติงานในรพ.สต. 1.1. ทันตบุคลากรผู้ปฏิบัติงานรักษา 1 คน 1.2. ผู้ช่วยเหลือทางทันตกรรม 1 คน			
2. มีการจัดสถานที่เป็นสัดส่วน สะอาดปลอดภัยและมีพื้นที่บริการอย่างเพียงพอเหมาะสม 2.1. ปลอดภัยต่อผู้ให้บริการและ ผู้รับบริการ 2.2. สะดวกต่อการเข้าถึงบริการและการส่งต่อไปยังหน่วยบริการแห่งอื่น 2.3. มีการจัดโครงสร้างภายในห้องเหมาะสมซึ่งต้อง ประกอบด้วย 2.3.1. บริเวณให้บริการรักษาทางทันตกรรม 2.3.2. บริเวณให้บริการสร้างเสริมสุขภาพรายบุคคล 2.3.3. บริเวณสนับสนุนการบริการ 2.3.4. บริเวณที่พักรอของผู้มารับบริการ			
งานทันตกรรมการทำให้ปราศจากเชื้อ	ยังไม่ได้ทำ	ทำได้	หมายเหตุ
3. มีระบบการทำให้ปราศจากเชื้อและป้องกันการติดเชื้อ 3.1. มีอุปกรณ์และเครื่องมือที่สะอาด ปราศจากเชื้อ พร้อมใช้งาน 3.2. มีการดำเนินการให้อุปกรณ์และเครื่องมือสะอาดปราศจากเชื้ออย่างถูกต้อง 3.3. มีคู่มือ/แนวทางปฏิบัติในการควบคุมการติดเชื้อในสถานบริการ 3.4. มีการดำเนินการกำจัดขยะติดเชื้อที่ถูกต้อง เหมาะสมที่ไม่มีผลกระทบต่อชุมชน			

อุปกรณ์และเครื่องมือในงานทันตกรรม	ไม่มี	มีแต่ชำรุด	มีและใช้การได้ดี	หมายเหตุ
<p>4. รพ.สต.ต้องมีอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ทันตกรรมและเครื่องมือตามรายการที่กำหนด โดยมีอุปกรณ์และครุภัณฑ์ทันตกรรมดังนี้</p> <p>4.1. มียูนิตทำฟัน</p> <p>4.2. มีเครื่องขูดหินน้ำลายไฟฟ้า(Ultasonic Scaler)</p> <p>4.3. มีเครื่องปั่นอะมัลกัม</p> <p>4.4. มีเครื่องบ่มวัสดุด้วยแสง</p> <p>4.5. มี Hand instrument เพียงพอสำหรับการบริการประชาชนในเขตรับผิดชอบ</p> <p>4.6. มีตู้เย็นสำหรับเก็บวัสดุทางทันตกรรมและเวชภัณฑ์</p> <p>4.7. มีเครื่องทำให้ปลอดเชื้อด้วยไอน้ำร้อนแรงดันสูง หรือมีใช้ร่วมกันใน รพ.สต. หรือในเครือข่ายสถานบริการ (CUP)</p> <p>4.8. Resuscitation set and Oxygen tank ๑ ชุด</p> <p>4.9. มีตู้เก็บวัสดุทันตกรรม</p>				

7.2 การจัดบริการทันตกรรม

กิจกรรม	ไม่มี	มี/ดำเนินการแล้ว	หมายเหตุ
1. มีการจัดบริการทันตกรรมด้านการรักษาขั้นพื้นฐาน <ul style="list-style-type: none"> 1.1. มีการให้บริการถอนฟัน 1.2. มีการให้บริการอุดฟัน 1.3. มีการให้บริการขูดหินน้ำลาย 			
2. สามารถจัดบริการทันตกรรมในกรณีอุบัติเหตุ หรือเจ็บป่วยฉุกเฉินได้ หรือมีระบบเครือข่ายส่งต่อ เพื่อส่งต่อผู้มารับบริการไปรับบริการยังหน่วยบริการอื่น <ul style="list-style-type: none"> 2.1. สามารถดูแลผู้ป่วยภาวะฉุกเฉินเร่งด่วนได้อย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ คู่มือ แนวทาง 2.2. มีการส่งต่อได้อย่างเหมาะสมและมีการเตรียมความพร้อมผู้ป่วยก่อนการส่งต่อ 2.3. มีระบบการสื่อสารเพื่อการส่งต่อและติดต่อกับหน่วยที่รับส่งต่อทางโทรศัพท์/วิทยุ/หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นๆ 2.4. มีเอกสารบันทึกรายละเอียดของการส่งต่อ 			
3. มีการจัดบริการส่งเสริมป้องกัน <ul style="list-style-type: none"> 3.1. การตรวจและดูแลเพื่อส่งเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ 3.2. การตรวจและดูแลเพื่อส่งเสริมสุขภาพของเด็ก 0-6 ปี 3.3. การให้ทันตสุขศึกษา และให้คำปรึกษาแก่ผู้รับบริการในระดับบุคคลและครอบครัว 3.4. การตรวจ และให้ทันตสุขศึกษาแก่นักเรียน ในศูนย์เด็กเล็ก/โรงเรียน 3.5. การเคลือบฟลูออไรด์ 3.6. การเคลือบหลุมร่องฟัน 			

สรุป

ในส่วนที่ 6 คือแบบประเมินตนเองเพื่อให้ผู้ปฏิบัติคือทันตภิบาลใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านทันตสาธารณสุข เพื่อเป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานตามกิจกรรมการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากได้ชัดเจนขึ้นตามกิจกรรมและถ้าหากกิจกรรมใดยังไม่ได้ปฏิบัติก็สามารถใช้แบบประเมินตนเองในส่วนกิจกรรมแต่ละหมวด ให้ได้ตามกิจกรรมการส่งเสริมและป้องกันโรค เพื่อเป็นการพัฒนางานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินในทุกกิจกรรมการปฏิบัติงาน สามารถประเมินตนเองตามแบบรายงานทันตสาธารณสุขประจำปีตามไตรมาส คือ ทุกไตรมาสจะต้องมีการรายงานอยู่แล้ว ถ้าหากในส่วนกิจกรรมใดที่ยังไม่ได้ทำ หรือทำแล้วยังไม่ดี ต้องมีการปรับปรุงและแก้ไขตามกิจกรรมการปฏิบัติงานนั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายต่อไป

เกณฑ์การให้คะแนนตนเองในส่วนกิจกรรมการส่งเสริมและป้องกัน ทั้ง 6 หมวด

มีผลงาน = ทำได้

ไม่มีผลงาน = ทำไม่ได้

เกณฑ์การให้คะแนนตนเองในส่วนกิจกรรมในหมวดที่ 7 การจัดบริการทันตกรรมการเตรียมความพร้อมในสถานบริการ

มีการจัดเตรียมกิจกรรมผลงาน = มี

ไม่มีกิจกรรมผลงาน = 0

เกณฑ์การให้คะแนนตนเองในงานทันตกรรมทำให้ปราศจากเชื้อ

มีการจัดเตรียมกิจกรรมผลงาน = มี

ไม่มีกิจกรรมผลงาน = 0

เกณฑ์การให้คะแนนตนเองในงานการจัดบริการทันตกรรม

มีการจัดการบริการทันตกรรมด้านการรักษาขั้นพื้นฐาน = มี

ไม่ได้จัดบริการทันตกรรมด้านการรักษาขั้นพื้นฐาน = 0

หมายเหตุ กรณีมีข้อคิดเห็นต่างๆ ที่ไม่เข้าในกิจกรรม หรือความจำเป็นที่ไม่สามารถดำเนินงานได้ใน 7 หมวดกิจกรรมนั้น ๆ (ผู้ประเมินลงบันทึกในส่วนของหมายเหตุเพื่อเป็นการพัฒนา
งานต่อไป)

บทที่ 5

การนำคู่มือไปใช้และการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือ ปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก

การนำคู่มือส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก ไปใช้ในการทำงานของ
ทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี

การประเมินความพึงพอใจ ต่อการใช้คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและ
การป้องกัน โรคในช่องปากของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความพึงพอใจ การใช้คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมและป้องกัน
โรคทางทันตสุขภาพของทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัด
สุพรรณบุรี มีจำนวน 28 คน ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 10 แห่ง
ทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ตอบแบบสอบถาม
ทุกแห่ง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาข้อมูลสถานภาพทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ
ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่งงาน ดังรายละเอียดแสดงในตารางต่อไปนี้

ส่วนที่ 2 งานในหน้าที่รับผิดชอบงานรักษาทางทันตกรรม งานส่งเสริมและป้องกัน
งานอื่น ๆ

- 2.1 งานทันตกรรมบำบัดหรือรักษา
- 2.2 งานทันตกรรมส่งเสริมในช่องปาก/งานทันตกรรมป้องกัน
- 2.3 งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในการใช้คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรค
ในช่องปากของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี

ประกอบด้วยความพึงพอใจ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน
3) ด้านรูปแบบการนำเสนอของคู่มือ

ส่วนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ผลจากการประเมินความพึงพอใจการใช้คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคของทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่งงาน และการปฏิบัติงาน

สถานภาพทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ ชาย	10	35.71
หญิง	18	64.28
รวม	28	100
2. อายุ ต่ำกว่า 31 ปี	22	78.57
31 – 40 ปี	4	14.28
41 ปีขึ้นไป	2	7.14
รวม	28	100
3. ระดับการศึกษา ประกาศนียบัตรทันตภิบาล	19	67.85
ปริญญาตรี	9	32.14
ปริญญาโท หรือสูงกว่า	0	0
รวม	28	100
4. ระดับตำแหน่งงานในปัจจุบัน		
เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข	27	96.42
นักวิชาการสาธารณสุข	1	3.57
รวม	28	100

จากตารางที่ 5.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64 กลุ่มตัวอย่างที่อายุต่ำกว่า 31 มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78 กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรทันตสาธารณสุขศาสตร์ (ทันตสาธารณสุข) จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 67

กลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่ง เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ 96 กลุ่มตัวอย่างมีอายุการทำงานใน

ส่วนที่ 2 สัดส่วนของงานในหน้าที่รับผิดชอบงานรักษาทางทันตกรรม งานส่งเสริมและป้องกันงานอื่น ๆ

2.1 งานทันตกรรมบำบัดหรือรักษา งานทันตกรรมบำบัดรักษาในการทำงาน อุดฟัน ถอนฟัน ขูดหินน้ำลาย พบว่าทันตภิบาลจำนวน 28 คน ได้ทำในส่วนนี้คิดเป็นร้อยละ 58 ของผลรวมในงานทั้งหมด

2.2 งานทันตกรรมส่งเสริมในช่องปาก/งานทันตกรรมป้องกัน งานทันตกรรมส่งเสริมในช่องปากการเคลือบหลุมร่องฟัน การใช้ฟลูออไรด์วานิช และกิจกรรมสอนแปรงฟัน ส่วนนี้คิดเป็นร้อยละ 31 ของผลรวมในงานทั้งหมด

2.3 งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ งานผู้สูงอายุ งานสุขศึกษาประชาสัมพันธ์ และงานอนามัยโรงเรียน เป็นต้น ในส่วนนี้คิดเป็นร้อยละ 11 ของผลรวมในการทำงานในส่วนนี้ทั้งหมด

ส่วนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยความพึงพอใจด้านเนื้อหา ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน ด้านรูปแบบการนำเสนอข้อมูล

โดยลักษณะในการเลือกตอบ 5 ระดับ ดังนี้คือ

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับความพึงพอใจ	ระดับคะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

เกณฑ์ในการพิจารณาระดับความพึงพอใจ การแปลผลคะแนนของความพึงพอใจในการใช้คู่มือโปรแกรมระบบฐานข้อมูลพื้นฐานด้านสาธารณสุข ผู้ศึกษาได้แบ่งระดับความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับ และการคำนวณจากค่าพิสัย (Range) เพื่อหาความกว้างของอันตรภาคชั้น โดยใช้สูตร ของ(อ.สุธรรม, 2527) นี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{1} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

โดยการแปลผลข้อมูล จะแบ่งความพึงพอใจออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนตั้งแต่	4.21 – 5.00	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
คะแนนตั้งแต่	3.41 - 4.20	หมายถึง	พึงพอใจมาก
คะแนนตั้งแต่	2.61 – 3.40	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
คะแนนตั้งแต่	1.81 – 2.60	หมายถึง	พึงพอใจน้อย

ส่วนที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือปฏิบัติงานมีรายละเอียดตามตารางดังนี้

ตารางที่ 5.2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือปฏิบัติงาน มีรายละเอียดตามตารางดังนี้

ความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านเนื้อหา	4.04	0.29	มาก
1.เนื้อหาที่นำเสนอในคู่มือมีความสมบูรณ์ครบถ้วน	4.00	4.07	มาก
2.รายละเอียดของเนื้อหา มีความชัดเจน เข้าใจง่าย	4.00	0.47	มาก
3.เนื้อหาแต่ละหัวข้อมีความสอดคล้องกับความต้องการของทันตภิบาลในการปฏิบัติงานทันตสุขภาพใน รพ.	4.14	0.36	มาก
4.การเรียงลำดับหมวดหมู่ของหัวข้อเรื่องในเนื้อหา มีความเหมาะสม	3.93	0.38	มาก

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
5.เนื้อหาที่มีประโยชน์ในการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรค ใน รพ.สต.	4.14	0.45	มาก
2. ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน	4.00	0.27	มาก
6. แต่ละขั้นตอนในการปฏิบัติงานมีความเหมาะสม	4.00	0.38	มาก
7. กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนเข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน	4.00	0.27	มาก
8. สามารถปฏิบัติได้ตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง	4.00	0.27	มาก
3. ด้านรูปแบบการนำเสนอข้อมูลของกลุ่ม	3.99	0.22	มาก
9. ขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสม	3.93	0.26	มาก
10. ขนาดของรูปภาพมีความเหมาะสม	3.93	0.47	มาก
11. รูปภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.07	0.47	มาก
12. การใช้ภาษาเขียนมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.00	0.27	มาก
13 ภาพรวมความพึงพอใจการใช้คู่มือฯ	4.04	0.33	มาก
ความพึงพอใจในภาพรวมทุกด้าน	4.01	0.17	มาก

จากตารางที่ 5.2 พบว่า ความพึงพอใจในการใช้คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาล ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 เมื่อพิจารณาความพึงพอใจในการใช้คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพ พิจารณาความพึงพอใจในการใช้คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาล ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดสุพรรณบุรี สาธารณสุขทั้ง 3 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน และด้านรูปแบบของกลุ่มมี เฉลี่ย 4.00 , 4.00 และ 3.99 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

4.1 ด้านเนื้อหา

ปัญหาอุปสรรค เนื่องจากการศึกษาข้อมูลคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี ได้จัดทำขึ้นโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 บท แต่ส่วนที่ต้องจัดส่งการประเมินในครั้งนี้คือได้ส่งในส่วนบทที่ 4 เพียงบทเดียวเพราะนี่คือหัวใจหลักสำคัญในการส่งเสริมและป้องกันกิจกรรมหลักทางทันตสุขภาพทุกกลุ่มงาน ส่งผลให้การประเมินในเนื้อหาความชัดเจน อาจได้ผลการประเมินที่คลาดเคลื่อนได้ ผู้ศึกษาน้อมรับนำมาพิจารณาแก้ไขต่อไป

ข้อเสนอแนะ การจัดทำเนื้อหาของคู่มือปฏิบัติงานเป็นการพัฒนางานทันตสาธารณสุขให้มีคุณภาพเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมป้องกันงานทันตสาธารณสุขต่อไปสามารถปฏิบัติงาน

4.2 ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงานทันตกรรมบำบัดและรักษาโรคในช่องปาก

ปัญหาอุปสรรค ผู้ป่วยทางทันตกรรมคาดหวังในการบำบัดรักษาทางทันตกรรมสูงเข้าใจว่าทันตภิบาลมีขอบเขตการรักษาได้ใกล้เคียงกับทันตแพทย์ ทำให้เข้าใจผิดเมื่อได้รับการปฏิเสธการรักษาทางทันตกรรมที่เกินขอบเขตของทันตภิบาล เหล่านี้เป็นปัญหาที่ผู้ปฏิบัติคือทันตภิบาล ต้องอธิบายในรายละเอียดถึงผลดีและผลเสียที่อาจเป็นอันตรายในการบำบัดรักษาทางทันตกรรมให้ผู้ป่วยเข้าใจ และมีการส่งตัวในการรักษาที่ดีขึ้นต่อไปเพื่อลดปัญหาการร้องเรียนในการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ของทันตภิบาลไป

ข้อเสนอแนะ ทันตภิบาลควรมุ่งการทำงานส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากให้มากที่สุดเพราะการส่งเสริมและป้องกันเป็นงานที่สามารถให้งานทันตสาธารณสุขบรรลุวัตถุประสงค์ของตัวชี้วัดได้

4.3 ด้านกิจกรรมในการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากในทุกกลุ่มอายุในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

4.3.1 กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์

ปัญหาอุปสรรค ปัญหาคือการฝากครรภ์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลส่วนใหญ่ไม่มีกิจกรรมการฝากครรภ์ ผู้ที่ตั้งท้องส่วนใหญ่จะไปฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลทั่วไป การที่จะให้การส่งเสริมทันตสุขภาพในหญิงตั้งครรภ์ได้ต้องออกเยี่ยมบ้านกับกลุ่มสหวิชาชีพ

เพื่อค้นหาคนไข้ และตรวจสุขภาพช่องปากและแนะนำการรักษาในรายที่มีปัญหาโรคในช่องปาก เพื่อลดจำนวนผู้ที่มีปัญหาโรคในช่องปากของหญิงตั้งครรภ์ให้น้อยลง

ข้อเสนอแนะ การค้นหาหญิงตั้งครรภ์ให้เร็วที่สุดโดยการประสานงานกับ อาสาสมัครสาธารณสุขให้ติดตามหญิงตั้งครรภ์ในเขตรับผิดชอบของอาสาสมัครแต่ละหลังคาเรือน ที่รับผิดชอบ ถ้าพบหญิงตั้งครรภ์ให้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบเพื่อจะได้มีการส่งเสริมและป้องกันโรค ในช่องปากของหญิงตั้งครรภ์ได้เร็วที่สุด

4.3.2 กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในคลินิกเด็กดี

ปัญหาอุปสรรค เด็กบางคนเป็นแรงงานที่ต้องย้ายที่อยู่บ่อยทำให้การ ปฏิบัติงานส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากไม่ต่อเนื่องและแรงงานต่างด้าวที่ไม่ใส่ใจในเรื่อง สุขภาพช่องปากของเด็กทำให้เกิดฟันผุได้เร็ว

ข้อเสนอแนะ ในกลุ่มนี้ผู้ปกครองให้ความสนใจมากที่สุด ขบวนการ ส่งเสริมและป้องกัน ทันตสุขภาพในกลุ่มนี้ทำได้ง่ายและได้ผลดี คือกิจกรรมสอนแปรงฟันแบบ ขยับปิดในคลินิกเด็กดี จึงได้ผล ถ้าหากผู้ปกครองให้ความร่วมมือและตระหนักในเรื่องสุขภาพ ช่องปากของลูกตนเองโดยกระตุ้นสอนในเรื่องการแปรงฟันหลังอาหารทุกมื้อในเด็กที่ฟันน้ำนมเริ่มขึ้น และการแนะนำเช็ดทำความสะอาดช่องปากตั้งแต่ แรกเกิด จนฟันน้ำนมเริ่มขึ้นมา

4.3.3 กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกัน โรคในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ปัญหาอุปสรรค คือ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ บางที่ยังไม่ได้มีการสร้าง ที่แปรงฟันให้เด็กที่ถูกสุขลักษณะ ส่งผลให้เด็กไม่ยอมแปรงฟันทำให้เป็นปัญหาได้ ต้องประสาน หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กสังกัดช่วยสนับสนุนงบในการสร้างที่แปรงฟันที่ถูกสุขลักษณะต่อไป

ข้อเสนอแนะ ผู้ปกครองในกลุ่มนี้จัดได้ว่ามีการตอบสนองความต้องการได้ ดีเช่นกัน ทันตภิบาลควรมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองนักเรียนและใช้โอกาสนี้ ในการ ส่งเสริมการให้ความรู้โรคในช่องปากและสามารถแนะนำสอนการแปรงฟันแบบถูกไปมาแก่เด็กได้ เพื่อให้ผู้ปกครองตระหนักถึงผลเสียของโรคในช่องปากต่อไป

4.3.4 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในเด็กปฐมวัยศึกษาและ ชั้นมัธยมศึกษา

ปัญหาอุปสรรค เด็กบางคนไม่ใส่ใจในเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากและ บางคนไม่เคยแปรงฟันก่อนนอนเลย ทั้งที่เด็กก็ทราบว่าถ้าไม่แปรงฟันก่อนนอนมีผลทำให้ ฟันผุ มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ บางโรงเรียนมีการส่งเสริมกิจกรรมการป้องกันโรคในช่องปาก คืออยู่แล้วแต่บางโรงเรียนอาจละเลยหรือไม่มีการทำเลย กิจกรรมที่ควรส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง คือ การแปรงฟันที่ถูกต้องวิธีหลังอาหารทุกมื้อและกิจกรรมการข้อมือสีกัน เพื่อเป็นการกระตุ้นและเตือนให้เด็กแปรงฟันได้สะอาดขึ้น

4.3.5 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากและป้องกันโรคในผู้สูงอายุ

ปัญหาอุปสรรค ผู้สูงอายุบางคนไม่เข้าใจในเรื่องการถอดฟันปลอมก่อนเข้านอนและทำความสะอาดฟันปลอม มีผลทำให้อายุของการใช้งานฟันปลอมสั้นลงเพราะมีการแตกหักของฟันปลอมได้

ข้อเสนอแนะ ทุกโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่จะมีชมรมผู้สูงอายุทุกที่แต่บางที่อาจไม่ได้ดำเนินการต่อเนื่อง เหล่านี้มิไม่ได้เป็นปัญหาในเรื่องการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากผู้สูงอายุได้เพราะว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรีมีนโยบายหลักคือการเยี่ยมบ้าน โดยทีมสหวิชาชีพอยู่แล้ว การให้คำแนะนำและการตรวจสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในชุมชนก็ไม่ใช่เรื่องยากที่ทันตภิบาลสามารถทำได้ โดยให้คำแนะนำในเรื่องฟันปลอมและการถอดฟันปลอมก่อนเข้านอนทุกครั้ง และแนะนำอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายและสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุได้ และให้การรักษาในกรณีพบปัญหาในช่องปาก ถ้าหากเกินขอบเขตความสามารถ ต้องส่งตัวผู้ป่วยทางทันตกรรมในผู้สูงอายุให้ได้รับการรักษาที่ดีขึ้นต่อไป

4.4 ด้านบันทึกปฏิบัติผลการปฏิบัติงานในแต่ละกลุ่ม

ข้อเสนอแนะผลการปฏิบัติงานในแต่ละกลุ่มดำเนินงานทันตกรรมตามเป้าหมายของตัวชี้วัดของจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้การทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย

4.5 ด้านรูปแบบการนำเสนอข้อมูล

4.5.1 ขนาดตัวอักษร

ข้อเสนอแนะคือ ตัวขร มีความเหมาะสมในเลือกรูปแบบดี

4.5.2 ขนาดรูปภาพ

ข้อเสนอแนะ คือ รูปภาพมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการดำเนินงานส่งเสริมและป้องกัน

4.5.3 การใช้ภาษาเขียน

ข้อเสนอแนะใช้ภาษาเขียนอ่านเข้าใจง่ายมีการถ่ายทอดในขั้นตอนการดำเนินงานได้ชัดเจน

4.6 ด้านอื่น ๆ

ในส่วนกิจกรรมการดำเนินงาน ควรมีรูปที่มีขั้นตอนในการส่งเสริมกิจกรรมการป้องกันโรคในช่องปากให้ชัดเจนเป็นขั้นตอนในการทำกิจกรรมการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นการดำเนินงานการส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาลที่ทำงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี ต่อไป

บทที่ 6

สรุป และข้อเสนอแนะ

ในการจัดทำ คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในช่องปาก ของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีหลักการใน การจัดทำ คู่มือให้ครบทุกกิจกรรมที่อยู่ในงานศึกษา ทำให้การดำเนินงานส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปาก มีการพัฒนาทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุป การจัดทำคู่มือผู้จัดทำได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อรวบรวมข้อมูลที่สำคัญและ ดำเนินการจัดทำโครงร่างคู่มือโดยมีเนื้อหาได้แก่ ตัวชี้วัดสถานะทันตสุขภาพ เป้าหมายทันตสุขภาพ แห่งชาติปี ตัวชี้วัดทันตสุขภาพของจังหวัดสุพรรณบุรี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกิจกรรมการดำเนินงาน ส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปาก ทุกกลุ่มอายุ และตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาของคู่มือ โดยผู้เชี่ยวชาญ และมีการประเมินความพึงพอใจ โดยทันตภิบาลผู้รับผิดชอบงานทันตสาธารณสุข ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน 10 อำเภอ ๆ ที่มีทันตภิบาล ปฏิบัติงานอยู่รวม 28 แห่ง โดยการสำรวจความพึงพอใจพบว่า ความพึงพอใจใน การใช้คู่มือ ปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรค ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัด สุพรรณบุรี โดยภาพรวมของ ด้านรูปแบบของคู่มือ ด้านเนื้อหา และด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับพึงพอใจมาก ส่วนด้านรูปแบบการนำเสนอข้อมูลของคู่มือ ได้แก่ ได้รับเนื้อหาที่มี ประโยชน์ ความพึงพอใจในภาพรวมของการใช้คู่มือ และได้รับเนื้อหาตรงตามความต้องการ พบว่าอยู่ในระดับพึงพอใจมาก และนำผลของการสำรวจมาทำการปรับปรุงเนื้อหาคู่มือ ปฏิบัติงาน ส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกัน โรคใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี

ข้อเสนอแนะ

การจัดทำคู่มือนี้เพื่อตอบสนองการใช้งานของทันตภิบาล ที่ปฏิบัติงานใน โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรีได้ปรับปรุงในส่วนกิจกรรมเนื้อหาในส่วนของบทที่ 4 ให้มี ความชัดเจนในส่วนของกิจกรรมการส่งเสริมและป้องกันทันตสุขภาพให้มีความชัดเจนขึ้น เพื่อให้ สอดคล้องการปฏิบัติงานส่งเสริมและป้องกันทางด้านทันตสุขภาพ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะที่ได้จาก การจัดทำคู่มือ 3 ด้าน คือ

ด้านนโยบาย ผู้บริหารควรมีนโยบายให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดแรงจูงใจในการทำงานในด้ว นการส่งเสริมและการป้องกันโรคในช่องปากการดูแลสุขภาพประชาชน ซึ่งจากการปฏิบัติงาน พบว่า

การจัดทำคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและการป้องกันโรคในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล แล้วควรรายงานให้ผู้บริหารรับทราบและมีนโยบายจัดพิมพ์ให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี

ด้านวิชาการ การจัดทำคู่มือได้ดำเนินการจัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการทำงานทันตสาธารณสุข เพื่อตอบสนองนโยบายการทำงานในเชิงรุก เพื่อพัฒนาคู่มือการประเมินศักยภาพของทันตภิบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี ว่าสามารถตอบสนองความการทำงานในเชิงรุกได้ดีขึ้น

ด้านปฏิบัติการ มีการประเมินความพึงพอใจของการใช้คู่มือปฏิบัติงานของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรีทุกแห่ง ในการเก็บข้อมูลและการประเมินผลความพึงพอใจ

วิจารณ์ ขบวนการทำงานในเชิงรุกทางด้านทันตสุขภาพจะต้องมีการดำเนินงานโดยผู้ปฏิบัติทันตภิบาล จะต้องมีความรับผิดชอบในการทำงานในหน้าที่ของตนเองให้ดีพร้อมทุกด้านใส่ใจในกิจกรรมการดำเนินงานทุกกิจกรรมตามกลุ่มงาน 7 หมวด จะต้องมีการร่วมมือในการดำเนินงาน ในกลุ่มวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ต้องมีการประสานงานและร่วมมือกันในการทำงานต่าง ๆ ที่ในส่วนของกิจกรรมการดำเนินงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีกิจกรรมโดยทันตภิบาลต้องมีส่วนร่วมในงานอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบของตนเอง เพื่อเป็นพันธมิตรที่ดีในกลุ่มวิชาชีพที่ปฏิบัติงานร่วมกันใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2552) แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขสำหรับทันตบุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลครั้งที่ 1. โรงพิมพ์ กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2536) คู่มืออบรมครูประจำชั้นในงานเฝ้าระวังและส่งเสริมทันตสุขภาพนักเรียนประถมศึกษา. นนทบุรี.
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข(2542) แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุขสำหรับทันตบุคลากรในเครือข่ายบริการสุขภาพระดับปฐมครั้งที่1. โรงพิมพ์ กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2553) แนวทางการจัดบริการสุขภาพช่องปากในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลครั้งที่1. โรงพิมพ์ กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2545) รายงานผลสำรวจสถานะทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 6 (พ.ศ.2550). บริษัทสามเจริญพานิช จำกัด. กรุงเทพฯ.
- กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2536) คู่มืออบรมครูประจำชั้นในงานเฝ้าระวังและส่งเสริมทันตสุขภาพนักเรียนประถมศึกษา. นนทบุรี.
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข(2544) การสำรวจสถานะทันตสุขภาพครั้งที่ 5. โรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, กรุงเทพฯ.
- ฝ่ายทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี (2554) เป้าหมาย ดัชนี้ชีวิต จังหวัดสุพรรณบุรี รายงานผลการเฝ้าระวังทางด้านทันตสุขภาพ.
- วารุณี โสวรรณรัตน์(2547) ประสิทธิภาพของโปรแกรมทันตสุขภาพศึกษาในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การป้องกันโรคฟันผุและเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธัญญรัตน์ ศรีนาค(2552) การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีผลต่อการเกิดโรคฟันผุของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในเขตรับผิดชอบของสถานีอนามัยตำบลหัวนา อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี. นิสิตโครงการสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิต (ต่อเนื่อง) ภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตสุพรรณบุรี

ทันตสาธารณสุข, กอง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2531) คู่มือการเฝ้าระวังทันตสุขภาพ
 ในเด็กวัยประถมศึกษา การดำเนินงานกิจกรรมเฝ้าระวังทันตสุขภาพของนักเรียน
 ที่ครูทำได้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

ทันตสาธารณสุข, กอง กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2537) การดำเนินงานทันตสาธารณสุข
 ปีงบประมาณ 2538. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

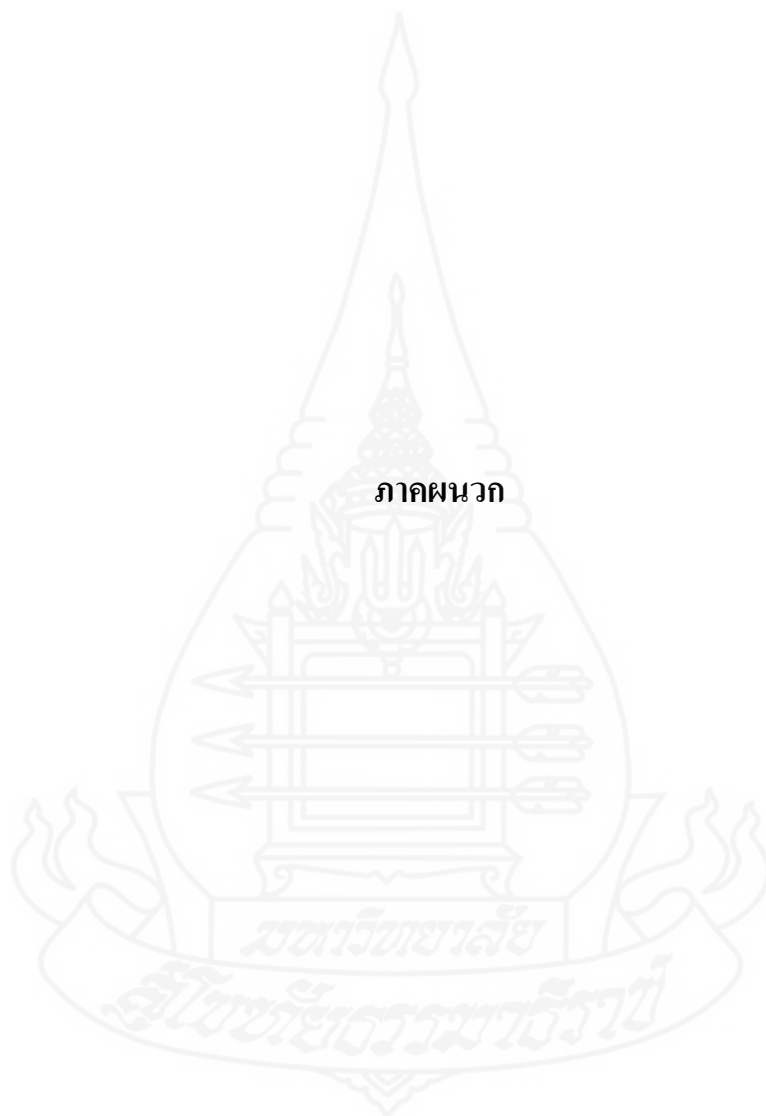
เพ็ญทิพย์ จิตต์จำนงค์. การเฝ้าระวังทันตสุขภาพ(2535) เอกสารการสอนชุดวิชาทันตกรรมป้องกัน
 หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา

Supanvanich, S. and Podhipak, A Principles of Epidemiology. 2nd Edition Bangkok : Mahidol

University www.thaiail.com/research/refernce_Writing.doc ข้อมูล 20 มีนาคม 2554

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคู่มือ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคู่มือ

1. คุณนางวิยดา ล้อมทอง

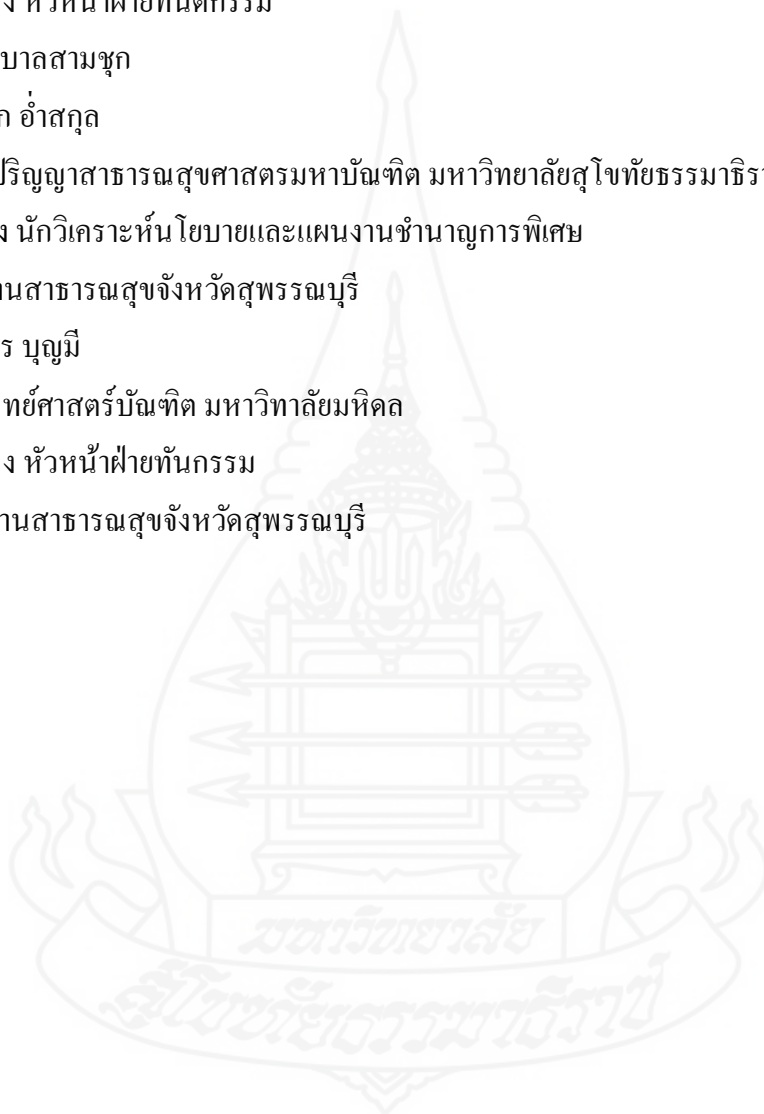
คุณวุฒิปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล
ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายทันตกรรม
โรงพยาบาลสามชุก

2. คุณอเนก อ่ำสกุล

คุณวุฒิปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนงานชำนาญการพิเศษ
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี

3. คุณศศิธร บุญมี

ทันตแพทย์ศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล
ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายทันตกรรม
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม

แบบประเมินคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาลใน
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี

ชุดที่

--	--	--

คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาล
ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรีที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์เป็นแนวทาง
ในการทำงานส่งเสริมและป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาล ในจังหวัดสุพรรณบุรีและ
สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้ ผู้จัดทำคู่มือจึงได้จัดทำแบบประเมินฉบับนี้ขึ้น เพื่อ
เป็นการสอบถามความคิดเห็นของทันตภิบาล ที่ทำงานอยู่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อจะได้นำผลการประเมิน และข้อเสนอแนะต่างๆ ไปปรับปรุงคู่มือการ
ปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมมาก
ยิ่งขึ้น ในการนี้จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบประเมินผลฯ ฉบับนี้
คำชี้แจง

1.แบบสอบถามฉบับนี้มี 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 งานในหน้าที่ความรับผิดชอบของทันตภิบาล

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในการใช้คู่มือ

ส่วนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

2.ท่านสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี การตอบแบบประเมินจะไม่มีถูก
หรือผิด ข้อมูลที่ได้จะนำไปเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษา

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

นางอินทพัธวิภา จันรัตน์วิวัฒน์

นักศึกษาลัทธิศาสตร์ สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต(บริหารสาธารณสุข)

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

แบบประเมินคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. อายุ.....ปี.....เดือน
2. เพศ() ชาย
() หญิง
3. ระดับการศึกษา
 - ประกาศนียบัตรทันตภิบาล
 - ปริญญาตรี
 - ปริญญาโท หรือสูงกว่า
 - อื่น ๆ
4. ระดับตำแหน่งในปัจจุบัน
 - เจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุข
 - นักวิชาการ
 - อื่น ๆ
5. อายุการปฏิบัติงานทันตสาธารณสุข
 - ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานที่ สอ./รพช/รพท.....ปี.....เดือน
 - ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานที่ รพ.สตปี.....เดือน

**ส่วนที่ 2 งานในหน้าที่ความรับผิดชอบของทันตภิบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลใน
จังหวัดสุพรรณบุรี**

การปฏิรูประบบสุขภาพของประเทศไทย ได้ก่อให้เกิดศูนย์สุขภาพชุมชน หรือหน่วย
บริการขั้นพื้นฐานปฐมภูมิ หรือ Primary Care Unit (PCU) ขึ้นมา ต่อมาเปลี่ยนเป็น รพ. สต. ในฐานะ
ที่ท่านเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยบริการขั้นพื้นฐานนั้น ปัจจุบันขอบเขตของหน้าที่ที่ท่านรับผิดชอบและ
ที่ปฏิบัติงานได้จริง ได้แก่อะไรบ้าง และคิดเป็นร้อยละเท่าใดของการทำงานทั้งหมด

1. งานทันตกรรมบำบัดหรือรักษา คิดเป็นร้อยละ.....คิดเป็นผลรวม

งานถอนฟัน.....
งานอุดฟัน.....
งานขูดหิน
น้ำลาย.....

2. งานทันตกรรมส่งเสริมในช่องปาก/งานทันตกรรมป้องกัน คิดเป็นร้อยละ.....คิดเป็นผลรวม

เคลือบหลุมร่องฟัน.....
เคลือบฟลูออไรด์วานิช.....
กิจกรรมการสอนแปรงฟัน.....

3. งานด้านอื่น ๆ ที่รับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ.....คิดเป็นผลรวม

งานสุศึกษาและประชาสัมพันธ์.....
งานผู้สูงอายุ.....
งานอนามัยโรงเรียน.....
อื่นๆ.....

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก
ของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี

ความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือปฏิบัติงาน ส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี	ระดับความพึงพอใจ				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1. ด้านเนื้อหา					
1) เนื้อหาที่นำเสนอในคู่มือมีความสมบูรณ์ครบถ้วน					
2) รายละเอียดของเนื้อหา มีความชัดเจน เข้าใจง่าย					
3) เนื้อหาแต่ละหัวข้อมีความสอดคล้องกับความต้องการ ของทันตภิบาลในการปฏิบัติงานทันตสุขภาพใน รพ.สต.					
4) การเรียงลำดับหมวดหมู่ของหัวข้อเรื่องในเนื้อหา มีความเหมาะสม					
5) เนื้อหา มีประโยชน์ในการปฏิบัติงานส่งเสริม ทันตสุขภาพและการป้องกันโรค ใน รพ.สต.					
2. ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน					
6) แต่ละขั้นตอนในการปฏิบัติงานมีความเหมาะสม					
7) กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนเข้าใจง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน					
8) สามารถปฏิบัติได้ตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง					
3. ด้านรูปแบบการนำเสนอข้อมูลของคู่มือ					
9) ขนาดตัวอักษรที่ใช้มีความเหมาะสม					
10) ขนาดของรูปภาพมีความเหมาะสม					
11) รูปภาพที่นำเสนอมีความสัมพันธ์กับเนื้อหา					
12) การใช้ภาษาเขียนที่เหมาะสมสามารถเข้าใจได้ง่าย					
13) ภาพรวมความพึงพอใจต่อการใช้คู่มือการปฏิบัติงาน ส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี					

ส่วนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากของทันตภิบาลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี

คำชี้แจง โปรดระบุปัญหาในการใช้คู่มือปฏิบัติงานทันตกรรมในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดสุพรรณบุรี และข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงในการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1. ด้านเนื้อหา

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา

โปรดระบุประเด็น

ปัญหา.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

2. ด้านขั้นตอนการปฏิบัติงานทันตกรรมบำบัดและรักษาโรคในช่องปาก

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา

โปรดระบุประเด็น

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

3. ด้านกิจกรรมในการปฏิบัติงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากในทุกกลุ่มงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

3.1 กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา

โปรดระบุประเด็น

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

3.2 กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในคลินิกเด็กดี

โปรแกรมประเด็น

ปัญหา.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

3.3 กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

โปรแกรมประเด็น

ปัญหา.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

3.4 กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในโรงเรียนประถมศึกษา

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา

โปรแกรมประเด็น

ปัญหา.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

3.5 กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในโรงเรียนมัธยมศึกษา

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา

โปรแกรมประเด็น

ปัญหา.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

3.6 กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในผู้สูงอายุ

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา

โปรดระบุประเด็น

ปัญหา.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

3.7 กิจกรรมการสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพช่องปาก

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา

โปรดระบุประเด็น

ปัญหา.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

4. ด้านการบันทึกผลการปฏิบัติงานในแต่ละกลุ่มงาน

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา

โปรดระบุประเด็น

ปัญหา.....
.....

ข้อเสนอแนะ.....
.....
.....

5. ด้านรูปแบบการนำเสนอข้อมูลในคู่มือ

5.1 ขนาดตัวอักษร

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา

โปรดระบุประเด็น

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

5.2 ขนาดของรูปภาพ

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา

โปรดระบุประเด็น

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

5.3 การใช้ภาษาเขียน

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา

โปรดระบุประเด็น

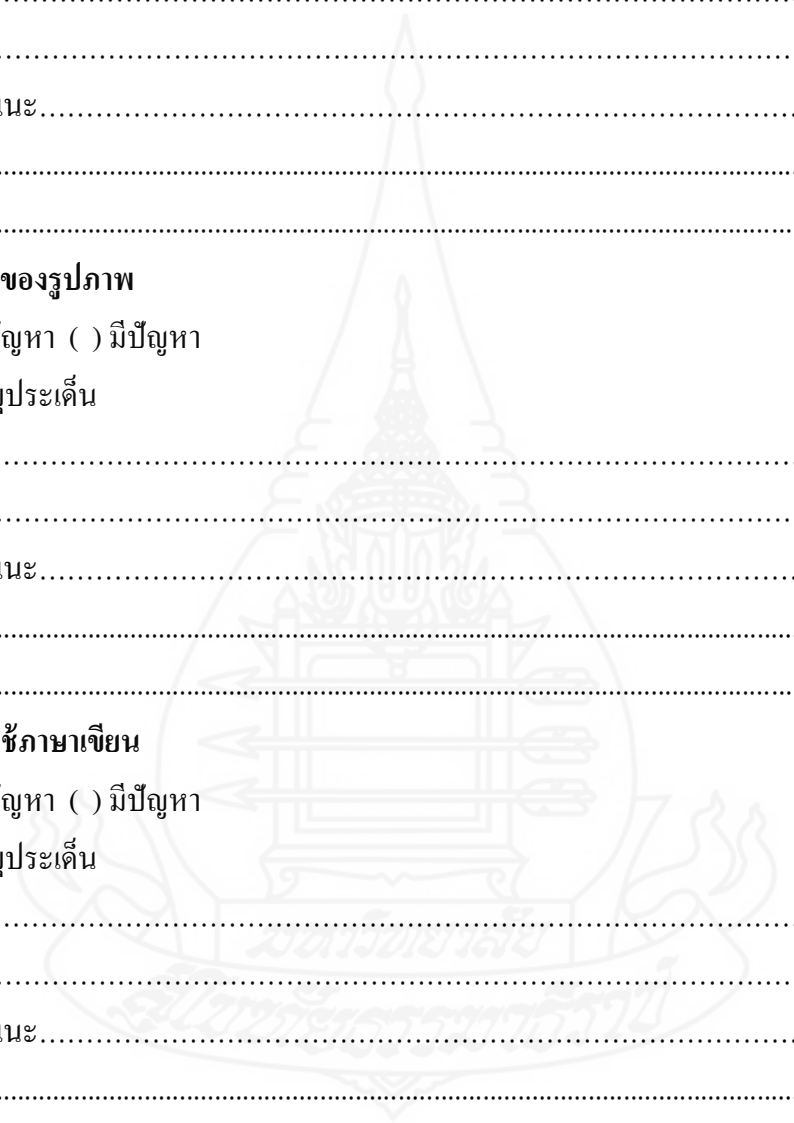
ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

6. ด้านอื่นๆ โปรดระบุ

() ไม่มีปัญหา () มีปัญหา

โปรดระบุประเด็น

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

แบบรายงานประจำปีงานทันตสาธารณสุข

รายงานทันตสาธารณสุข จังหวัดสุพรรณบุรี ปีงบประมาณ 2553

กิจกรรม	เป้าหมาย	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม 3 เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม 6 เดือน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	รวม 9 เดือน	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม 12 เดือน
1. ผู้มีอายุตามที่กำหนดได้รับการส่งเสริม ป้องกัน รักษาฟันฟูด้านทันตกรรม แยกตามสิทธิ (1.1-1.4 ไม่ต้องตั้งเป้าหมาย)																	
1.1 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/เบ็ดเตล็ดสังกัด																	
- ผู้ป่วยนอก	ครั้ง																
- ผู้ป่วยใน	ครั้ง																
- รับไว้รักษา / ส่งต่อ	ครั้ง																
1.2 ประกันสังคม																	
- ผู้ป่วยนอก	ครั้ง																
- ผู้ป่วยใน	ครั้ง																
- รับไว้รักษา / ส่งต่อ	ครั้ง																
1.3 สิทธิ UC																	
- ผู้ป่วยนอก	ครั้ง																
- ผู้ป่วยใน	ครั้ง																
- รับไว้รักษา / ส่งต่อ	ครั้ง																
1.4 สิทธิอื่น																	
- ผู้ป่วยนอก	ครั้ง																
- ผู้ป่วยใน	ครั้ง																
- รับไว้รักษา / ส่งต่อ	ครั้ง																

คำแนะนำการลงรายงานทัศนสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2553

1. ผู้มีอายุตามที่กำหนดได้รับการส่งเสริมป้องกันรักษา ฟันฟูด้านทันตกรรม แยกตามสิทธิ

- การแบ่งประเภทสิทธิของผู้มารับบริการ พิจารณาจากสิทธิการประกันสุขภาพของบุคคล ไม่ใช่ลักษณะของการชำระเงิน
- ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ / เบิกต้นสังกัด หมายถึง ผู้ใช้บริการที่มีสิทธิสวัสดิการการรักษาพยาบาลที่มีลักษณะของการเบิกจ่ายจากต้นสังกัด เช่น ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ลูกจ้างประจำ พนักงานของรัฐ บิดา มารดา คู่สมรส และบุตร รวมทั้งที่มีสิทธิตามความครอบคลุมของสวัสดิการแต่ละแบบ
- ประกันสังคม หมายถึง ผู้ใช้บริการที่มีสิทธิตาม พรบ.ประกันสังคม และ ผู้ใช้สิทธิตามพรบ.กองทุนเงินทดแทนฯ
- สิทธิ UC หมายถึง ผู้ใช้บริการทันตกรรมที่มีสิทธิ ตามโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทั้งประเภทมี ท. และ ไม่มี ท.
- สิทธิอื่นๆ หมายถึง ผู้ใช้บริการทันตกรรมที่มีสิทธิอื่น เช่น คนเร่ร่อน, แรงงานต่างด้าว เป็นต้น
- การแบ่งกลุ่มผู้มารับบริการ
- ผู้ป่วยนอก หมายถึง จำนวนผู้ให้บริการทันตกรรมในงานส่งเสริมทันตสุขภาพ , ทันตกรรมป้องกัน และงานรักษาทางทันตกรรม ทั้งภายใน/นอกหน่วยงาน และทั้งใน/นอกเวลาราชการ โดยไม่นับรวมผู้มาใช้บริการทันตกรรมผู้ป่วยใน
- ผู้ป่วยใน หมายถึง จำนวนผู้ให้บริการทันตกรรมที่รับไว้รักษาในโรงพยาบาล โดยทันตแพทย์สั่งไว้รับไว้เพื่อให้ผู้ป่วยรักษาในโรงพยาบาล และลงทะเบียนเป็นผู้ป่วยใน ซึ่งจะต้องผ่านการลงทะเบียนเป็นผู้ป่วยนอกมาแล้ว หรือผู้ป่วยในที่ทันตแพทย์ได้รับการปรึกษา (consult) หรือ ส่งต่อ (Refer) จากแพทย์ในการรักษาโรคเกี่ยวกับฟัน เหงือก และมีการจำหน่ายผู้ป่วยภายในช่วงเวลาที่รายงาน
- รับไว้รักษา หมายถึง จำนวนผู้ป่วยทันตกรรมที่รับไว้รักษาจากการส่งต่อมาจากเครือข่ายบริการสุขภาพอื่น
- ส่งต่อ หมายถึง จำนวนผู้ป่วยทันตกรรมที่ถูกส่งต่อไปรักษาที่เครือข่ายบริการสุขภาพอื่น

หมายเหตุ ข้อมูลรับไว้รักษาและส่งต่อ ให้นำใบรายชื่อที่มีการ รับหรือส่งต่อ จากศักยภาพการให้บริการสุขภาพ ไม่นับรายชื่อเป็นการ รับหรือส่งต่อเพื่อการดูแลต่อเนื่อง

หน่วยนับ

- ครั้ง หมายถึง จำนวนครั้งของผู้รับบริการด้านทันตสุขภาพทั้งในครั้งแรกและครั้งต่อมา ให้นำทุกครั้งรวมกัน (คนไข้ใหม่ + คนไข้เก่า)

กิจกรรม	เป้าหมาย	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม 3 เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม 6 เดือน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	รวม 9 เดือน	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม 12 เดือน
2. ผู้มีอายุตามที่กำหนดได้รับการส่งเสริม ป้องกัน รักษา ฟันฟูด้านทันตกรรม ข้อ 2.1 – 2.4 (ไม่ต้องตั้งเป้าหมาย)																	
2.1 อายุ 0 - 5 ปี	คน																
2.2 อายุ 6 - 14 ปี	คน																
2.3 อายุ 15 - 59 ปี	คน																
2.4 อายุ 60 ปี ขึ้นไป	คน																
3. ผู้มีอายุตามที่กำหนดได้รับการตรวจวินิจฉัย/ ลงบันทึกสุขภาพช่องปาก (ไม่ต้องตั้งเป้าหมาย)																	
3.1 อายุ 0 - 2 ปี (3.1 ≥ ข้อ6+ข้อ8)	ครั้ง																
3.2 อายุ 3 - 5 ปี	ครั้ง																
3.3 อายุ 6 - 14 ปี	ครั้ง																
4. ผู้มีอายุตามที่กำหนดได้รับการฝึกปฏิบัติ แปรงฟัน / ย้อมสีฟัน																	
4.1 อายุ 0 - 2 ปี	ครั้ง																
เน้นเด็ก 9 เดือน และ 1 ½ ปี																	
4.2 อายุ 3 - 5 ปี	*ครั้ง																
* ตั้งเป้า - จำนวนเด็กในศพด., รร.อนุบาล																	

2. ผู้มีอายุตามที่กำหนดได้รับการส่งเสริมป้องกันรักษา ฟันฟูด้านทันตกรรม

การรักษาและฟื้นฟูสภาพด้านสุขภาพช่องปาก หมายถึง บริการรักษาและฟื้นฟูความคิดปกติของฟัน, เหงือกและเนื้อเยื่อในช่องปาก เช่น การจ่ายยา, ถอนฟัน, ผ่าฟันคุด, การตัดปุ่มกระดูก, อุดฟัน, ชูดหินปูน, รักษารากฟัน และการใส่ฟันปลอม เป็นต้น (แต่ไม่รวมการตรวจและให้คำแนะนำโดยไม่ให้บริการใดๆ) โดยให้ส่งรายงานตามกลุ่มอายุที่กำหนด

การแบ่งกลุ่มผู้มารับบริการ

อายุ 0-5 ปี หมายถึง เด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 5 ปี 11 เดือน 30 วัน

อายุ 6-14 ปี หมายถึง เด็กอายุ 6 ปีบริบูรณ์ ถึงอายุ 14 ปี 11 เดือน 30 วัน

อายุ 15 - 59 ปี หมายถึง อายุ 15 ปีบริบูรณ์ถึงอายุ 59 ปี 11 เดือน 30 วัน

อายุ 60 ปีขึ้นไป หมายถึง อายุ 60 ปีบริบูรณ์ เป็นต้นไป

หน่วยนับ

คน หมายถึง จำนวนของผู้รับบริการทันตกรรม ที่รับบริการในครั้งแรกของปีปฏิทินปัจจุบัน (ปีปฏิทิน ปัจจุบันนับเริ่มจากวันที่ 1 มกราคม) = คนไข้ใหม่

ครั้ง หมายถึง จำนวนครั้งของผู้รับบริการทันตกรรมในครั้งแรกและครั้งต่อๆ มา ในนับทุกครั้งรวมกัน = คนไข้ใหม่ + คนไข้เก่า (คนไข้เก่า หมายถึง ผู้ที่มารับบริการทันตกรรมครั้งต่อมา)

3. ตรวจสอบสุขภาพช่องปาก หมายถึง การตรวจวินิจฉัยสภาพในช่องปากทั้งปาก แนะนำด้านทันตสุขภาพ การให้ โภชนาการที่ถูกต้องตามวัย และลงบันทึกประวัติ

4. การฝึกปฏิบัติแปรงฟัน หมายถึง การฝึกปฏิบัติแปรงฟันทำความสะอาดช่องปากด้วยตนเอง ในกลุ่มอายุต่าง ๆ ในเด็กกลุ่มอายุ 0-2, 3-5 และ 6-14 ปี การฝึกปฏิบัติแปรงฟันให้รวมถึงการแปรงฟันในโรงเรียน/สถานศึกษา ด้วย การย้อมสีฟัน หมายถึง การเคี้ยวเม็ดสีย้อมฟัน หลังการแปรงฟันเพื่อย้อมแผ่นคราบฟัน (plaque) ในกลุ่มอายุต่างๆ

กิจกรรม	เป้าหมาย	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม 3 เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม 6 เดือน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	รวม 9 เดือน	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม 12 เดือน
4.3 อายุ 6 - 14 ปี*ครั้ง * ตั้งเป้า - จำนวนเด็กนร.ชั้นป.1-6 * ครั้ง - จำนวนผู้มารับบริการในครั้งแรกและครั้งต่อมา																	
5. ผู้ได้รับวัคซีนหัดทั้งหมดคน																	
6. ให้นักศึกษา/แจกแปรงสีฟัน/ฝึกแปรงฟัน แก่มารดาเด็ก/ตรวจฟันเด็กที่มารับวัคซีนหัด.....คน																	
7. ผู้รับการฉีดวัคซีน ดีทีพีเข็มที่ 4 ทั้งหมด.....คน																	
8. - ให้นักศึกษา/แจกแปรงสีฟัน/ฝึกแปรงฟัน แก่มารดาเด็ก/ตรวจฟันเด็กที่มารับวัคซีน ดีทีพีเข็มที่ 4คน - เด็กที่มารับวัคซีน ได้รับการแปรงฟันก่อนนอน จากผู้ปกครองคน																	
9. ผู้มีอายุตามที่กำหนดได้ทำ Sealant (เฉพาะรพ./ สอ.ที่มีทันตภิบาล) 9.1 อายุ 3 - 5 ปีครั้งซี่ 9.2 อายุ 6 - 14 ปี*ครั้ง*ซี่ * เป้าหมายรพ.ละ 350ครั้ง/350ซี่ สอ.ที่มีทันตภิบาล เทศบาลเมือง 50ครั้ง/50ซี่																	
10. จำนวนเด็ก 0-2 ปี ที่ได้รับการทาฟลูออไรด์ เพื่อป้องกันฟันผุ (เฉพาะรพ./ สอ.ที่มีทันตภิบาล) ...คน																	

5. ผู้ได้รับวัคซีนหัดหรือวัคซีนรวม MMR ทั้งหมดคน

“คน” คือ จำนวนเด็กที่ได้รับการฉีดวัคซีนหัด หรือวัคซีนรวม MMR อายุต่ำกว่า 1 ปี และ 1 ปีขึ้นไปโดยสถานบริการนั้นๆ

6. ให้ทันตสุศึกษาและแจกแปรงสีฟันแก่มารดาเด็กที่มารับวัคซีนหัด.....คน

“คน” คือ จำนวนเด็กที่มาฉีดวัคซีนหัดหรือวัคซีนรวม MMR อายุต่ำกว่า 1 ปี และ 1 ปีขึ้นไป ที่มารดาได้รับทันตสุศึกษาและได้รับแจกแปรงสีฟัน

7. ผู้ได้รับการฉีดวัคซีน ดีทีพี เข็มที่ 4 ทั้งหมด

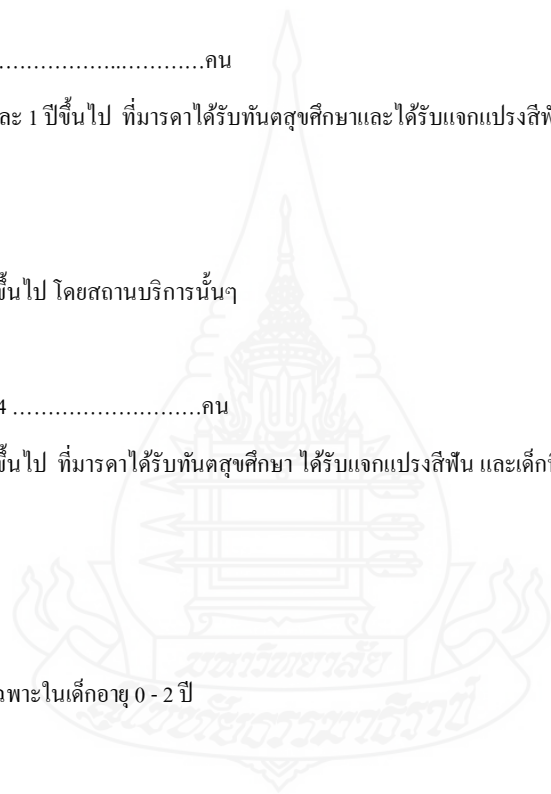
“คน” คือ จำนวนเด็กที่มาฉีดวัคซีน ดีทีพี เข็มที่ 4 อายุต่ำกว่า 2 ปี และอายุ 2 ปีขึ้นไป โดยสถานบริการนั้นๆ

8. ให้ทันตสุศึกษาและแจกแปรงสีฟันแก่มารดาเด็กที่มารับวัคซีน ดีทีพี เข็มที่ 4

“คน” คือ จำนวนเด็กที่มาฉีดวัคซีน ดีทีพี เข็มที่ 4 อายุต่ำกว่า 2 ปี และอายุ 2 ปีขึ้นไป ที่มารดาได้รับทันตสุศึกษา ได้รับแจกแปรงสีฟัน และเด็กที่มารับวัคซีนได้รับการแปรงฟันจากผู้ปกครอง

9. sealant หมายถึง การเคลือบปิดหลุมร่องฟัน

10. การทาฟลูออไรด์ หมายถึง การทาฟลูออไรด์วานิช หรือการทาฟลูออไรด์เฉพาะในเด็กอายุ 0 - 2 ปี

กิจกรรม	เป้าหมาย	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม 3 เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม 6 เดือน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	รวม 9 เดือน	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม 12 เดือน
11. ผู้มีอายุตามที่กำหนดได้รับการเคลือบฟลูออไรด์ (เฉพาะรพ./สอ.ที่มีทันตภิบาล, ไม่ต้องตั้งเป้าหมาย)																	
11.1 อายุ 0 - 2 ปีครั้ง																
11.2 อายุ 3 - 5 ปีครั้ง																
11.3 อายุ 6 - 14 ปีครั้ง																
12. ผู้มีอายุตามที่กำหนดได้ทำ PRR (เฉพาะรพ./ สอ.ที่มีทันตภิบาล, ไม่ต้องตั้งเป้าหมาย)																	
12.1 อายุ 3 - 5 ปีครั้ง																
ครั้ง																
12.2 อายุ 6 - 14 ปีครั้ง																
ครั้ง																
13. ผู้มีอายุตามที่กำหนดได้รับการทำความสะอาด ช่องปาก (เฉพาะรพ./สอ.ที่มีทันตภิบาล, ไม่ต้องตั้งเป้าหมาย)																	
13.1 อายุ 0 - 2 ปีครั้ง																
13.2 อายุ 3 - 5 ปีครั้ง																
13.3 อายุ 6 - 14 ปีครั้ง																
14. ผู้ได้รับการรักษาทางทันตกรรม (เฉพาะรพ./สอ. ที่มี ทันตภิบาล, ไม่ต้องตั้งเป้าหมาย)																	
14.1 ถอนฟันครั้ง																
ครั้ง																
14.2 อุดฟันครั้ง																
ครั้ง																
14.3 ขูดหินปูนทั้งปากครั้ง																

11. ฟลูออไรด์ หมายถึง การเคลือบฟันทั้งปากด้วยสารฟลูออไรด์ เฉพาะในเด็กกลุ่มอายุ 0-2 ปี, 3-5 ปี, 6-14 ปี

12. PRR หมายถึง การทำ Preventive Resin Restoration

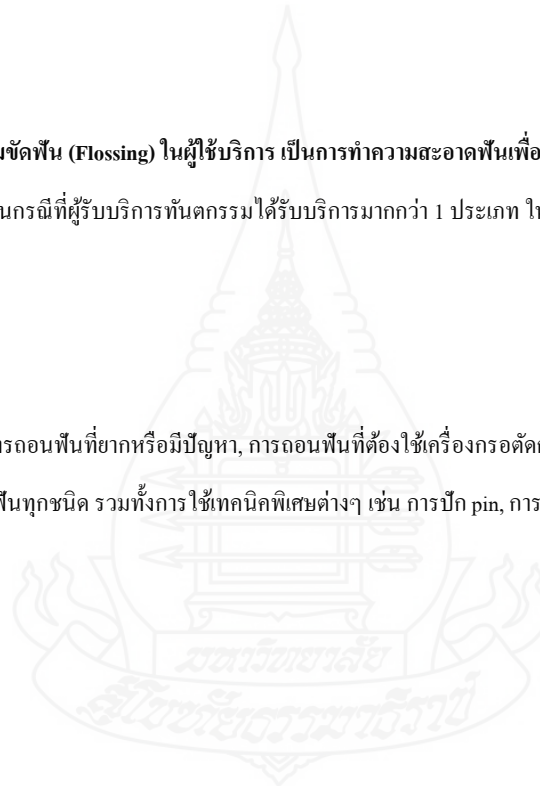
13. ทำความสะอาดช่องปาก หมายถึง การขัดฟันทั้งปาก และ/หรือ การใช้เส้นไหมขัดฟัน (Flossing) ในผู้ใช้บริการ เป็นการทำความสะอาดฟันเพื่อขจัดแผ่นคราบฟัน (plaque)

ครั้ง หมายถึงจำนวนครั้งของผู้รับบริการด้านทันตสุขภาพในแต่ละประเภทงาน ในกรณีที่ผู้รับบริการทันตกรรมได้รับบริการมากกว่า 1 ประเภท ให้นับเป็น 1 ครั้งในแต่ละประเภทงานที่ทำ

14. ข้อมูลงานรักษาทางทันตกรรม

การแบ่งประเภทงาน ข้อ 14.1 – 14.10

- ถอนฟัน หมายถึง หมายถึง การถอนฟันแท้หรือฟันน้ำนมโดยปกติทั่วไป, การถอนฟันที่ยากหรือมีปัญหา, การถอนฟันที่ต้องใช้เครื่องมือถอดกระดูก หรือตัดแบ่งรากฟัน
- อุดฟัน หมายถึง งานบูรณะฟันในลักษณะ class I, II, III, IV, V ด้วยวัสดุอุดฟันทุกชนิด รวมทั้งการใช้เทคนิคพิเศษต่างๆ เช่น การปัก pin, การทำ amalgam bonding เป็นต้น
- ขูดหินปูน หมายถึง งานขูดหินน้ำลาย และหรือการขัดทำความสะอาดฟัน

กิจกรรม	เป้าหมาย	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม 3 เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม 6 เดือน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	รวม 9 เดือน	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม 12 เดือน	
14.4 ศัลยกรรมช่องปากครั้ง																	
14.5 ทันตกรรมหัตถการครั้ง																	
ชิ้น																	
14.6 รักษาคลองรากฟัน*ครั้ง																	
*ชิ้น																	
* ครั้ง - จำนวนผู้รับบริการครั้งแรกและครั้งต่อๆ มา																		
* ชิ้น - นับเฉพาะครั้งแรกที่เปิด																		
14.7 ปริทันต์ครั้ง																	
14.8 ทันตกรรมสำหรับเด็กครั้ง																	
14.9 ทันตกรรมประดิษฐ์*ครั้ง																	
*ชิ้น																	
* ครั้ง > คน ข้อ 15.1.1 ถึง 15.1.6 รวมกัน																		
* ชิ้น = 15.1.1 ถึง 15.1.6 รวมกัน																		
14.10 ทันตกรรมจัดฟันคน																	
ครั้ง																	
15. งานรักษาทางทันตกรรมประดิษฐ์ (เฉพาะรพ.)																		
15.1 ประเภทงานทันตกรรมประดิษฐ์ แยกตามสิทธิ																		
15.1.1 ARPD																		
- ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจคน																	
ชิ้น																	
- ประกันสังคมคน																	
ชิ้น																	

- ศัลยกรรมช่องปากฯ หมายถึง งานถอนฟันคุด/ฟันฝัง, งาน Minor Oral Surgery, งาน Major Oral- Surgery รวมถึงงานเบ็ดเตล็ดทางศัลยกรรมช่องปากฯ
- ทันตกรรมหัตถการ หมายถึง งานบูรณะฟันโดยวิธี Indirect Veneer, Inlay, Onlay
- รักษาคลองรากฟัน หมายถึง งาน Pulpotomy ฟันแท้, งานเจาะ/ขยาย/ล้าง/ใส่ Dressing, งานรักษาคลองรากฟันทุกประเภท รวมถึงงานเบ็ดเตล็ดทางรักษาคลองรากฟัน
- ปริทันต์ หมายถึง งานปริทันต์ทุกประเภท ตั้งแต่ การตรวจทางปริทันต์, การทำ Root planning, subgingival curettage, การทำ Flap operation, การทำ Mucogingival Surgery, การทำ Osseous Surgery รวมถึงงานเบ็ดเตล็ดทางปริทันต์ ยกเว้นการขูดหินปูน และหรือการขัดทำความสะอาดฟัน
- ทันตกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง งาน Pulpotomy/ Pulpectomy ในฟันน้ำนม, การทำ Crown ในฟันน้ำนมด้วยวัสดุทุกชนิด, การใส่เครื่องมือกั้นที่, การจัดการพฤติกรรมเด็ก รวมถึงงานเบ็ดเตล็ดทางทันตกรรมสำหรับเด็ก
- ทันตกรรมประดิษฐ์ หมายถึง งาน Repair/Reline/Rebase/เติมฟัน/Recement (Crown / Bridge / Inlay / Onlay), งานทำฟันปลอมทุกประเภท (ARPD / MRPD / Removable Bridge / CD / C&B) ด้วยวัสดุทุกชนิด, Maxillo-facial-prosthesis, งานใส่ Implant Prosthesis รวมถึงงานเบ็ดเตล็ดทางทันตกรรมประดิษฐ์
- ทันตกรรมจัดฟัน หมายถึง งานตรวจและวางแผนในงานจัดฟัน, งาน Observed/Activated Removable/Fixed or Extra Oral Appliance, งานใส่เครื่องมือจัดฟันทุกประเภท ทั้งภายใน/ภายนอกช่องปาก รวมถึงงานเบ็ดเตล็ดทางทันตกรรมจัดฟัน

หน่วยนับ

ครั้งและซีหรือชิ้น เหมือนข้อมูลงานส่งเสริมทันตสุขภาพและทันตกรรมป้องกัน

คน หมายถึง จำนวนของผู้รับบริการทันตกรรมจัดฟัน ที่รับบริการในครั้งแรกของปีปฏิทินปัจจุบัน (ปีปฏิทินนับเริ่มจาก วันที่ 1 มกราคม)

15. งานรักษาทางทันตกรรมประดิษฐ์

15.1 ประเภทงานทันตกรรมประดิษฐ์ แยกตามสิทธิ

การแบ่งประเภทงาน ข้อ 15.1.1 ถึงข้อ 15.1.6

15.1.1 ARPD (TP) หมายถึง งานฟันเทียมบางส่วนฐานพลาสติก

กิจกรรม	เป้าหมาย	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม 3 เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม 6 เดือน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	รวม 9 เดือน	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม 12 เดือน
- UC ผู้สูงอายุคน																
ชิ้น																
- UC อื่นคน																
ชิ้น																
- สิทธิอื่นคน																
ชิ้น																
15.1.2 MRPD Removable Bridge																	
- ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจคน																
ชิ้น																
- ประกันสังคมคน																
ชิ้น																
- UC ผู้สูงอายุคน																
ชิ้น																
- UC อื่นคน																
ชิ้น																
- สิทธิอื่นคน																
ชิ้น																
15.1.3 Single Complete Denture																	
- ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจคน																
- ประกันสังคมคน																
- UC ผู้สูงอายุคน																
- UC อื่นคน																
- สิทธิอื่นคน																

15.1.2 MRPD (PD) / Removable Bridge หมายถึง งานฟันเทียมบางส่วนฐานโลหะ

15.1.3 Single Complete Denture หมายถึง งานฟันเทียมทั้งปาก เฉพาะขากรรไกรบนหรือล่าง

หน่วยนับ

- คน หมายถึง จำนวนของผู้ได้รับการใส่ฟันเทียม โดยนับวันที่ใส่ฟันเทียมที่เป็นครั้งแรกของปีปฏิทินปัจจุบัน (ปีปฏิทินนับเริ่มจาก วันที่ 1 มกราคม)
- ชิ้น หมายถึง จำนวนชิ้นของฟันเทียมทั้งหมดที่ใส่ให้กับผู้รับบริการ
- การแบ่งกลุ่มผู้มารับบริการ (ข้อ 15.1.1 ถึงข้อ 15.1.6)
- ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ / เบิกค่านสังกัด หมายถึง ผู้ใช้บริการที่มีสิทธิสวัสดิการคำรักษาพยาบาลที่มีลักษณะของการเบิกจ่ายจากค่านสังกัด เช่น ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ลูกจ้างประจำ พนักงานของรัฐ บิลา มารดา คู่สมรส และบุตร รวมทั้งที่มีสิทธิตามความครอบคลุมของสวัสดิการแต่ละแบบ
- ประกันสังคม หมายถึง ผู้ใช้บริการที่มีสิทธิตาม พรบ.ประกันสังคม และ ผู้ใช้สิทธิตาม พรบ.กองทุนเงินทดแทนฯ
- สิทธิ UC ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ใช้บริการทันตกรรมที่มีสิทธิ ตาม โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- สิทธิ UC อื่น หมายถึง ผู้ใช้บริการทันตกรรมที่มีสิทธิ ตามโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้านอกเหนือจากกลุ่มผู้สูงอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- สิทธิอื่นๆ หมายถึง ผู้ใช้บริการทันตกรรมที่มีสิทธิอื่น เช่น คนเร่ร่อน, แรงงานต่างด้าว เป็นต้น

กิจกรรม	เป้าหมาย	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม 3 เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม 6 เดือน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	รวม 9 เดือน	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม 12 เดือน
15.1.4 Complete Denture																	
- ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจคน																
- ประกันสังคมคน																
- UC ผู้สูงอายุคน																
- UC อื่นคน																
- สิทธิอื่นคน																
15.1.5 Fixed Prosthesis (Crown/Bridge)																	
- ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจครั้ง																
- ประกันสังคมชั้น																
- UC ผู้สูงอายุครั้ง																
- UC อื่นชั้น																
- สิทธิอื่นครั้ง																
15.1.6 งานอื่นๆ (Repair/ Reline/ Rebase)																	
- ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจครั้ง																
- ประกันสังคมชั้น																
- UC ผู้สูงอายุครั้ง																
ชั้น																

15.1.4 Complete Denture หมายถึง งานฟันเทียมทั้งปาก ทั้งขากรรไกรบนและล่าง

15.1.5 Fixed Prosthesis (Crown/Bridge) หมายถึง จำนวนฟันเทียมติดแน่น

15.1.6 งานอื่นๆ (Repair/ Reline/ Rebase) หมายถึง งานซ่อมหรือเสริมฐานฟันเทียม

หน่วยนับ

- ครั้ง หมายถึง จำนวนครั้งของผู้รับบริการในครั้งแรกและครั้งต่อมา ให้นับทุกครั้งรวมกัน
- ชิ้น หมายถึง จำนวนชิ้นของฟันเทียมทั้งหมดที่ใส่ให้กับผู้รับบริการ
- การแบ่งกลุ่มผู้มารับบริการ (ข้อ 15.1.1 ถึงข้อ 15.1.6)
- ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ / เบิกคืนสังกัด หมายถึง ผู้ใช้บริการที่มีสิทธิสวัสดิการข้าราชการที่ลักษณะของการเบิกจ่ายจากต้นสังกัด เช่น ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ลูกจ้างประจำ พนักงานของรัฐ บิดา มารดา คู่สมรส และบุตร รวมทั้งที่มีสิทธิตามความครอบคลุมของสวัสดิการแต่ละแบบ
- ประกันสังคม หมายถึง ผู้ใช้บริการที่มีสิทธิตาม พรบ.ประกันสังคม และ ผู้ใช้สิทธิตาม พรบ.กองทุนเงินทดแทนฯ
- สิทธิ UC ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ใช้บริการทันตกรรมที่มีสิทธิ ตามโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- สิทธิ UC อื่น หมายถึง ผู้ใช้บริการทันตกรรมที่มีสิทธิ ตามโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า นอกเหนือจากกลุ่มผู้สูงอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- สิทธิอื่นๆ หมายถึง ผู้ใช้บริการทันตกรรมที่มีสิทธิอื่น เช่น คนเร่ร่อน, แรงงานต่างด้าว เป็นต้น

กิจกรรม	เป้าหมาย	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม 3 เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม 6 เดือน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	รวม 9 เดือน	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม 12 เดือน	
- UC อื่นครั้ง																	
- สิทธิอื่นชิ้น																	
15.2 จำนวนผู้สูงอายุได้รับบริการใส่ฟันเทียม (รวมทุกสิทธิ)คน																	
15.2.1 ฟันเทียมทั้งปากคน																	
15.2.2 ฟันเทียมทั้งปากเฉพาะฟันบน หรือฟันล่างคน																	
15.2.3 ฟันเทียมมากกว่า 16 ซี่คน																	
15.2.4 ฟันเทียมน้อยกว่า 16 ซี่คน																	
16. หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการส่งเสริมป้องกันรักษาฟันฟูด้านทันตกรรม																		
16.1 หญิงตั้งครรภ์ได้รับทันตศึกษาและตรวจสุขภาพช่องปากครั้งแรก (ไม่ต้องตั้งเป้าหมาย)คน																	
ครั้ง																	
16.1.1 พบฟันผุยังไม่ได้รับการรักษาซี่																	
คน																	
16.1.2 พบเหงือกอักเสบคน																	
16.1.3 พบหินปูนคน																	
16.2 หญิงตั้งครรภ์ได้รับการฝึกปฏิบัติแปรงฟัน / ใช้ไหมสีฟันครั้ง																	

15.2 จำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับการใส่ฟันเทียม (รวมทุกสิทธิ)คน

“คน” คือ ผู้มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ได้รับการทำฟันเทียมทุกประเภท ในสถานบริการของรัฐและเอกชน (เอกชนนับเฉพาะ ที่เข้าร่วม โครงการฟันเทียมพระราชทาน) เป็นครั้งแรกตามปีปฏิทิน รวมทุกสิทธิของผู้มารับบริการพิจารณา

จากสิทธิการประกันสุขภาพของบุคคล ไม่ใช่ลักษณะของการชำระเงิน

15.2.1 ฟันเทียมทั้งปาก.....คน

“คน” คือ ผู้มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ได้รับการทำฟันเทียมทั้งขากรรไกรบนและล่างเป็นครั้งแรก ตามปีปฏิทิน (รวมทุกสิทธิ)

15.2.2 ฟันเทียมทั้งปาก เฉพาะฟันบนหรือฟันล่าง.....คน

“คน” คือ ผู้มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ได้รับการทำฟันเทียมทั้งปากเฉพาะฟันบนหรือฟันล่าง เป็นครั้งแรกตามปีปฏิทิน (รวมทุกสิทธิ)

15.2.3 ฟันเทียมมากกว่า 16 ซี่.....คน

“คน” คือ ผู้มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ได้รับการทำฟันเทียมเป็นครั้งแรกตามปีปฏิทิน (รวมทุกสิทธิ) เฉพาะกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังนี้

ก. ฟันเทียมทั้งปากเฉพาะฟันบนหรือฟันล่าง และฟันเทียมบางส่วนฐานพลาสติก (TP)

ข. ฟันเทียมบางส่วนฐานพลาสติก (TP) ทั้งฟันบนและฟันล่าง นับรวมกันแล้วมากกว่า 16 ซี่

15.2.4 ฟันเทียมน้อยกว่า 16 ซี่

“คน” คือ ผู้มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ได้รับการทำฟันเทียมเป็นครั้งแรกตามปีปฏิทิน (รวมทุกสิทธิ) เฉพาะกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังนี้

ก. ฟันเทียมบางส่วนฐานพลาสติก (TP) ทั้งฟันบนและฟันล่าง นับรวมกันแล้วน้อยกว่า 16 ซี่

ข. ฟันเทียมบางส่วนฐานพลาสติก (TP) เฉพาะฟันบนหรือฟันล่าง

16. หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการส่งเสริมป้องกันรักษาฟันในด้านทันตกรรม

16.1 หญิงตั้งครรภ์ได้รับทันตศึกษาและการตรวจสุขภาพช่องปาก.....คน/ครั้ง

“คน” คือ จำนวนหญิงตั้งครรภ์ใหม่ซึ่งได้รับทันตศึกษาและการตรวจสุขภาพช่องปาก เป็นครั้งแรกของการตั้งครรภ์แต่ละครั้ง จากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ

“ครั้ง” คือ จำนวนครั้งของหญิงตั้งครรภ์ที่มารับบริการทุกครั้งรวมกัน

16.1.1 พบฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษา.....คน/ซี่

“คน” คือ จำนวนหญิงตั้งครรภ์ในข้อ 11 ที่ตรวจพบลักษณะดังต่อไปนี้ ตั้งแต่ 1 ลักษณะขึ้นไป

ก. ฟันผุตั้งแต่ระยะแรก : เคลือบฟันถูกทำลาย เห็นเป็นจุดดำ หรือร่องสีดำบนตัวฟัน หรืออาจเป็นสีเทาหรือขาวขุ่น

ข. ฟันผุระยะลุกลาม : เป็นรูเห็นชัดเจน มักมีอาการเสียว หรือปวดเวลารับประทานอาหาร หรือฟันผุนหลุดแต่รากฟัน

ค. ฟันผุต่อจากที่อุดไว้เดิม : ฟันที่อุดแล้ววัสดุอุดแตก หรือมีการหลุดล่อนบริเวณขอบของวัสดุอุด

“ซี่” คือ จำนวนซี่ฟันของหญิงตั้งครรภ์ในข้อ 11 ที่ตรวจพบว่า มีลักษณะ ก, ข, ค, ดังกล่าวข้างต้น ตั้งแต่ 1 ซี่ขึ้นไป

16.1.2 พบเหงือกอักเสบ.....คน “คน” คือ จำนวนหญิงตั้งครรภ์ในข้อ 11 ที่ตรวจพบว่า บริเวณเหงือก ขอดเหงือกมีอาการบวมแดง เห็นมีเลือดออก ใดๆอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่าง

16.1.3 พบหินปูน.....คน “คน” คือ จำนวนหญิงตั้งครรภ์ ในข้อ 11 ที่ตรวจพบว่า บริเวณคอฟันเนื้อขอบเหงือก หรือใต้เหงือกเห็นหินปูนเป็นจุด หรือแนวสีเหลืองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง

16.2 หญิงตั้งครรภ์ได้รับการฝึกปฏิบัติแปรงฟัน/ย้อมสีฟัน หมายถึง การฝึกปฏิบัติแปรงฟันทำความสะอาดช่องปากด้วยตนเอง การย้อมสีฟัน หมายถึง การเคี้ยวเม็ดสีย้อมฟัน หลังการแปรงฟันเพื่อขจัดคราบฟัน (plaque) ในหญิงตั้งครรภ์

กิจกรรม	เป้าหมาย	ต.ล.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม 3 เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม 6 เดือน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	รวม 9 เดือน	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม 12 เดือน
16.3 หญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำความสะอาดช่องปาก*ครั้ง																	
16.4 หญิงตั้งครรภ์ได้รับการขูดหินปูน*คน																	
16.5 หญิงตั้งครรภ์ได้รับการเคลือบฟลูออไรด์.....*ครั้ง																	
* รายงานเฉพาะรพ.และสอ.ที่มีทันตภิบาล																	
17. ประชาชนที่มารับบริการขูดหินปูนได้รับการฝึกปฏิบัติแปร่งฟัน/ ย้อมสีฟันคน																	
.....*ครั้ง																	
18. ชมรมผู้สูงอายุที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากตนเองของสมาชิกชมรมชมรม																	
* เป้าหมาย 1 ตำบล/1 ชมรม มีกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพช่องปากอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี																	
19. นักเรียน ป.1 – ป.6 ได้รับการขูดหินปูนโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข*คน																	
.....*ครั้ง																	
* ตั้งเป้าหมายเฉพาะสอ.ที่ไม่มีทันตภิบาล 50 คน/ 50 ครั้ง																	
20. ครูตรวจสอบสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน ผลตรวจ ครั้งที่ 1 รายงาน เดือนกันยายน ผลตรวจ ครั้งที่ 2 รายงาน เดือนมีนาคม 20.1 ศูนย์เด็กเล็กแห่ง																	
.....คน																	

16.3 หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการทำความสะอาดช่องปาก หมายถึง การขัดฟันทั้งปากและ/หรือ การใช้เส้นไหมขัดฟัน (Flossing) ในหญิงตั้งครรภ์ เป็นการทำความสะอาดฟันเพื่อขจัดแผ่นคราบฟัน (plaque)

16.4 หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการขูดหินปูน.....คน

16.5 หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการเคลือบฟลูออไรด์.....ครั้ง

“คน” คือ หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการบริการทางทันตกรรม เป็นครั้งแรกของปีปฏิทิน

17. ประชาชนที่มารับบริการขูดหินปูน ได้รับการฝึกปฏิบัติแปรงฟัน/ย้อมสีฟัน.....คน/ครั้ง

“คน” คือ ผู้มารับบริการขูดหินปูน ในสถานบริการของรัฐ ในครั้งแรกของปีปฏิทิน ได้รับการฝึกปฏิบัติแปรงฟันทำความสะอาดช่องปากด้วยตนเอง การย้อมสีฟัน หมายถึง การเคี้ยวเม็ดสีย้อมฟัน หลังการแปรงฟัน เพื่อข้อมแผ่นคราบฟัน (plaque)

“ครั้ง” คือ ผู้มารับบริการขูดหินปูน ในสถานบริการของรัฐในครั้งแรกและครั้งต่อมา มาได้รับการฝึกปฏิบัติแปรงฟันทำความสะอาดช่องปากด้วยตนเอง การย้อมสีฟัน หมายถึง การเคี้ยวเม็ดสีย้อมฟันหลังการแปรงฟัน เพื่อข้อมแผ่นคราบฟัน (plaque)

18. ชมรมผู้สูงอายุที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากตนเองของสมาชิกชมรม

" ชมรม" คือ จำนวนชมรมผู้สูงอายุที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากตนเองของสมาชิกชมรม

หมายเหตุ การรายงานให้พ้นยอด จำนวนชมรมผู้สูงอายุได้ แต่ต้องไม่เกินจำนวนเป้าหมาย

19. นักเรียน ป.1 - 6 ได้รับการขูดหินปูนโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข.....คน/ครั้ง

“คน” คือ จำนวนนักเรียน ป.1 - 6 ได้รับการขูดหินปูน โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (ไม่ใช่ทันตบุคลากร) เป็นครั้งแรกตามปีปฏิทิน “ครั้ง” คือ นักเรียน ป.1 - 6 ได้รับการขูดหินปูนโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (ไม่ใช่ทันตบุคลากร) ทุกครั้งรวมกัน

20. ครูตรวจสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน

ครั้งที่ 1 เมื่อต้องการรายงานการตรวจสุขภาพช่องปาก ซึ่งกำหนดให้ทำการตรวจในเดือนมิถุนายน

ครั้งที่ 2 เมื่อต้องการรายงานการตรวจสุขภาพช่องปาก ซึ่งกำหนดให้ทำการตรวจในเดือนธันวาคม

20.1 ศูนย์เด็กเล็ก.....แห่ง/คน

“แห่ง” คือ จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

“คน ” คือ จำนวนเด็กเล็กที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก โดยผู้ดูแลเด็ก

กิจกรรม	เป้าหมาย	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม 3 เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม 6 เดือน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	รวม 9 เดือน	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม 12 เดือน	
20.2 ชั้นอนุบาลร.ร.คน																	
21. ครูตรวจสอบสุขภาพช่องปากนักเรียนประถมศึกษา ตามระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพ ผลตรวจ ครั้งที่ 1 รายงาน เดือนกันยายน ผลตรวจ ครั้งที่ 2 รายงาน เดือนมีนาคมร.ร.คน																	
21.1 สภาพเหงือกปกติคน																	
21.2 ต้องการบริการทันตกรรมเร่งด่วนคนคน																	
21.3 พบฟันผุคน																	
22. นักเรียนชั้น ม.1 ได้รับการตรวจ สุขภาพช่องปากร.ร.คน																	
23. นักเรียนแปร่งฟันหลังอาหารกลางวัน																		
23.1 ศูนย์เด็กเล็กแห่งคน																	
23.2 ชั้นอนุบาลร.ร.คน																	
23.3 นักเรียน ป.1 - ป.6ร.ร.คน																	
24. ให้อาหารทันตศึกษารายกลุ่ม																		
24.1 ในศูนย์เด็กเล็กแห่งคนครั้ง																	

20.2 ชั้นอนุบาล.....ร.ร./คน

“ร.ร.” คือ จำนวนโรงเรียนที่มีชั้นอนุบาลทุกสังกัด

“คน” คือ จำนวนนักเรียนชั้นอนุบาลที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากโดยครู

21. ครูตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียนประถมศึกษาตามระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพ.....ร.ร./คน

ครั้งที่ 1 เมื่อต้องการรายงานการตรวจสุขภาพช่องปาก ตามระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพซึ่งกำหนดให้ทำการตรวจในเดือนมิถุนายน

ครั้งที่ 2 เมื่อต้องการรายงานการตรวจสุขภาพช่องปาก ตามระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพซึ่งกำหนดให้ทำการตรวจในเดือนธันวาคม

“โรงเรียน” คือ จำนวนโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัดที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพ

“คน” คือ จำนวนนักเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด ที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพ

21.1 สภาพเหงือกปกติ.....คน “คน” คือ จำนวนนักเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด ที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพ และพบว่ามีย้อมช่องปากปกติ

21.2 ต้องการบริการทันตกรรมเร่งด่วน.....คน

“คน” คือ จำนวนนักเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด ที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก ตามระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพ และพบว่ามีสภาพที่ต้องการรักษาทางทันตกรรมเร่งด่วน (เพื่อให้สามารถแปร่งฟันและใช้งานบริเวณนั้นได้) เช่น มีหินปูนปกคลุมเต็มด้านใดด้านหนึ่งของฟันพร้อมทั้งมีเหงือกอักเสบด้วย หรือฟันแท่นซ้อนกับฟันน้ำนมทำให้ฟันเก เป็นต้น

21.3 พบฟันผุ.....คน

“คน” คือ จำนวนนักเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด ที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเฝ้าระวังทันตสุขภาพ และพบว่าพบฟันผุตั้งแต่ 1 ซี่ขึ้นไป

22. นักเรียนมัธยมศึกษา ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก.....ร.ร./คน

“ร.ร.” คือ จำนวนโรงเรียนที่มีชั้น ม.1 ทุกสังกัด

“คน” คือ จำนวนนักเรียนชั้น ม.1 ที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หรือทันตบุคลากร

23. นักเรียนแปร่งฟันหลังอาหารกลางวัน

23.1 - ศูนย์เด็กเล็ก.....แห่ง/คน

“แห่ง” คือ จำนวนศูนย์เด็กเล็กที่ให้เด็กแปร่งฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน

“คน” คือ จำนวนเด็กเล็กที่แปร่งฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน

23.2 - ชั้นอนุบาล.....ร.ร./คน

“ร.ร.” คือ จำนวนโรงเรียนทุกสังกัดที่ให้เด็กอนุบาลและเด็กเล็กแปร่งฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน

“คน” คือ จำนวนเด็กอนุบาลทุกสังกัดที่แปร่งฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน

23.3 - นักเรียนประถมศึกษา.....ร.ร./คน

“ร.ร.” คือ จำนวนโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัดที่ให้นักเรียนประถมศึกษาแปร่งฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน

“คน” คือ จำนวนนักเรียนประถมศึกษาทุกสังกัดที่แปร่งฟันหลังอาหารกลางวัน

หมายเหตุ

1. ผลรวมของการแปร่งฟันหลังอาหารกลางวันให้ดูจากจำนวนโรงเรียน และจำนวนนักเรียนที่แปร่งฟันหลังอาหารกลางวันที่มากที่สุด อย่าพินยอดจำนวนโรงเรียนและจำนวนนักเรียน

2. ให้รายงานผลรวมการแปร่งฟันหลังอาหารกลางวันตามปีการศึกษา

24. ให้ทันตสุขภาพรายกลุ่ม

24.1 - ในศูนย์เด็กเล็ก.....แห่ง/คน/ครั้ง

“แห่ง” คือ จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก “คน”

คือ จำนวนเด็กเล็กที่ได้รับการสอนทันตสุขภาพ

“ครั้ง” คือ จำนวนครั้งที่ให้ทันตสุขภาพ

กิจกรรม	เข้า หมา ย	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	รวม	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	รวม	ก.ค.	ธ.ค.	ก.ย.	รวม	
					3 เดือน			6 เดือน	9 เดือน				12 เดือน					
24.2 ในโรงเรียนชั้นอนุบาลร.ร.																	
คน																	
เครื่อง																	
24.3 ในโรงเรียนประถมศึกษาร.ร.																	
คน																	
เครื่อง																	
24.4 ในโรงเรียนที่มีชั้น ม.1ร.ร.																	
คน																	
เครื่อง																	
24.5 ประชาชนทั่วไปคน																	
เครื่อง																	
เครื่อง																	
25. จัดนิทรรศการทัศนศึกษาเครื่อง																	
26. โรงพยาบาลนิตสงาน สถานีอนามัย(รพ.รายงาน)แห่ง																	
เครื่อง																	

24.2 - ในโรงเรียนอนุบาล.....ร.ร./คน/ครั้ง

คือ จำนวนโรงเรียนที่มีชั้นอนุบาลทุก

“ร.ร.” ตั้งกีด “คน” คือ จำนวนนักเรียนอนุบาลที่ได้รับการสอนทันตสุขภาพ “ครั้ง” คือ จำนวนครั้งที่ให้ทันตสุขภาพ

24.3 - ในโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด.....ร.ร./คน/ครั้ง

“ร.ร.” คือ จำนวนโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด “คน” คือ จำนวนนักเรียนประถมศึกษาที่ได้รับการสอนทันตสุขภาพ “แห่ง” คือ จำนวนครั้งที่ให้ทันตสุขภาพ

24.4 - ในโรงเรียนมัธยมศึกษา (ชั้น ม.1)

“ร.ร.” คือ จำนวนโรงเรียนที่มีชั้น ม.1 ที่ได้รับการสอนทันตสุขภาพ “คน” คือ จำนวนนักเรียนชั้น ม.1 ที่ได้รับการสอนทันตสุขภาพ “ครั้ง” คือ จำนวนครั้งที่ให้ทันตสุขภาพ

หมายเหตุ

1. การให้ทันตสุขภาพให้ดำเนินการตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ให้แล้วเสร็จภายในเดือนกันยายน และให้ผลงานในช่วงเดือนกรกฎาคม – กันยายน เท่านั้น
2. การรายงานให้พ้นยอดจำนวนโรงเรียน และจำนวนคนได้ แต่ต้องไม่เกินจำนวนเป้าหมาย
3. จำนวนครั้งในการให้ทันตสุขภาพต้องไม่น้อยกว่าจำนวนโรงเรียน และพ้นยอดได้ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม - กันยายน

24.5 - ให้ทันตศึกษาในสถานบริการแก่ประชาชนทั่วไป.....คน/ครั้ง

“คน” คือ จำนวนคนที่ได้รับทันตศึกษาในสถานบริการ “ครั้ง” คือ จำนวนครั้งที่ให้ทันตศึกษาในสถานบริการ (การให้ทันตศึกษา 1 ครั้งต่อ จำนวนคน 10 คน)

25. จัดนิทรรศการทันตสุขภาพ.....ครั้ง

“ครั้ง” คือ จำนวนครั้งที่จัดนิทรรศการทันตสุขภาพ

26. โรงพยาบาลนิเทศงานสถานีอนามัย.....แห่ง/ครั้ง

“แห่ง” คือ จำนวนสถานีอนามัยที่ได้รับการนิเทศงานทันตสาธารณสุข

“ครั้ง” คือ จำนวนครั้งที่ รพ.นิเทศงานทันตสาธารณสุขที่สถานีอนามัย

หมายเหตุ : รายงานเฉพาะโรงพยาบาล

ภาคผนวก ง

ฐานข้อมูลงาน 18 แฟ้ม

การส่งรายงานทันตสาธารณสุขปี 2554

ชื่อรายงาน	กำหนดส่งสสจ.	สสจ.ส่งกระทรวง
<ul style="list-style-type: none"> ● ข้อมูลทันตบุคลากร 	25 มกราคม	15 กุมภาพันธ์
<ul style="list-style-type: none"> ● ท01.รายงานผลการปฏิบัติงาน ทันต สาธารณสุขระดับอำเภอ 	10 เม.ย. งวด 1 (ต.ค. – มี.ค.) (เฉพาะรายการ 11,12,13) 5 ส.ค.งวด 2 (ต.ค. – กค.)	เมษายน 15 สิงหาคม
<p>การรายงานผลตามแบบฟอร์ม ท.01 เพื่อติดตามตามตัวชี้วัดกองทุนทันตกรรม ผู้รายงานสามารถรวบรวมข้อมูลจากระบบข้อมูล 12 แห่ง (โรงพยาบาล) และ 18 แห่งของ (รพสต.)สถานบริการ ข้อมูลจากโปรแกรมเฉพาะที่ได้มีการพัฒนาขึ้นตามงาน/โครงการ และรวบรวมจากแบบรายงานปรกติของสถานบริการ สำหรับข้อมูลการจัดการบริการเด็กประถมศึกษาสามารถ download โปรแกรมพร้อมคู่มือและการเชื่อมต่อข้อมูลกับโปรแกรมได้ที่ www.yimsodsai.com</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ● ท.02สรุปผลการสำรวจระดับอำเภอ 	31กรกฎาคม	15 สิงหาคม
<p>การรายงานผลตามแบบฟอร์ม ท.02 ผู้รายงานมาเป็นบันทึกโปรแกรมสำรวจที่เป็น file excel พร้อมสรุปรายงานท.02 ระดับอำเภอ จากนั้นทางจังหวัดจะสรุปเป็นระดับจังหวัดส่งกระทรวง</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ● รายงานผลการปฏิบัติงานงวด 6 เดือนของสำนักสนับสนุนบริการ สุขภาพ 	10 เม.ย. งวด 1(ตค. - มีค.) 10 ต.ค. งวด 2(ตค. – กย..)	(รายงานที่เว็บไซต์ http:// Phdb.moph.go.th)
<ul style="list-style-type: none"> ● รายงานจัดซื้อประมูลร่วม คทสต. 	10 เม.ย. งวด 1(ตค. - มีค.) 10 ต.ค.งวด 2(ตค. – กย..)	
<ul style="list-style-type: none"> ● ผลงานยืมสไตเด็กไทยฟันดี (Sealant) ● ผลงานโครงการฟันเทียม พระราชทาน 	15-25 ทุกเดือน 20-28 ทุกเดือน	ส่งครั้งสุดท้าย 25 ก.ย. ส่งครั้งสุดท้าย 28ก.ย.
<ul style="list-style-type: none"> ● รายงานท.401รายงานปฏิบัติงาน ประจำเดือน (กลุ่มงานยุทธศาสตร์) (อำเภอส่งจังหวัดรวมทุกงาน) 	25-30 ทุกเดือน	ตามที่กระทรวงร้อง ขอมา
<ul style="list-style-type: none"> ● E-inspection 	ไม่เกินวันที่ 5	ไม่เกินวันที่15

Review ระบบข้อมูลสารสนเทศทันตสาธารณสุข

ชื่อ	ระดับ	ระบบ รูปแบบ วิธีการ	ลักษณะข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง	ประโยชน์	ข้อด้อย ในปัจจุบัน	ระดับ ความ เชื่อมโยง
ฐานข้อมูล 18 เพิ่ม ระดับ อำเภอ ตำบล	ตำบล	ส่งออกจาก โปรแกรม รพ และ pcu ไว้ที่ จังหวัด ด้วย โปรแกรม Provis	ผลงานการ รักษาด้านทัน ตกรรม จำนวน ประชากร กลุ่มเป้าหมาย เช่น ANC	มีงานบริการ ทันตกรรม พื้นฐาน ใน PCU มีข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย	ระบบ data Center แต่ ละจังหวัดไม่ เหมือนกัน อยู่ใน ระหว่าง พัฒนาใช้ งาน ข้อมูล ทันตกรรมมี น้อย	1
ระบบข้อมูล ตรวจฟัน และSealant	อำเภอ	โปรแกรม sealant ส่งออกเป็น text file ไว้ ที่ฝ่ายทันต สสจ	ข้อมูลการ ตรวจฟันเด็ก ประถม และ Sealant วิเคราะห์ หา dmf ได้	อำเภอ ใช้ วิเคราะห์ สถานะ สุขภาพเด็ก นักเรียน ประถมได้ ใช้ทำวิจัยได้	จังหวัดเป็น ไปรษณีย์ เท่านั้น ทำอะไร ไม่ได้	0
ระบบข้อมูล รายงานกรม สนับสนุน บริการ งด 6 เดือน	ตำบล	Online บน web เป็นระดับ CUP	ข้อมูลดัชนีงาน ทันต สาธารณสุข 4 ด้าน	มีดัชนีที่ อำเภอ และ จังหวัด ใช้ วิเคราะห์ และ ประเมินงาน ได้ เปรียบเทียบ ระหว่างหน่วย บริการได้	ตรวจสอบ ไม่ได้ ไม่สามารถ ดูผลงาน ระดับตำบล ได้	0

Review ระบบข้อมูลสารสนเทศทันตสาธารณสุข

ชื่อ	ระดับ	ระบบ รูปแบบ วิธีการ	ลักษณะข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง	ประโยชน์	ข้อด้อย ในปัจจุบัน	ระดับ ความ เชื่อมโยง
ระบบ รายงาน ส่งเสริมทันต สุขภาพ กอง ทันต สาธารณสุข กรมอนามัย	จังหวัด	ส่งรายงาน เป็น กระดาษไป ที่กองทันต สาธารณสุข	ข้อมูลการส่งเสริม ทันตสุขภาพ	งานส่งเสริม ทันตสุขภาพ	การจัดเก็บไม่เป็น ระบบ Electronic	0
ระบบ รายงานเฝ้า ระวังใน รร. ประถมศึกษา	ตำบล	กระดาษ, Excel file ส่ง CUP -> จังหวัด	ข้อมูลการตรวจ ฟัน ปัญหาทันตสุขภาพ ช่องปากในโรงเรียน	จัดทำระบบเฝ้าระวัง สู่สถานะฟันสุ,ระดับ จ	การจัดเก็บไม่เป็น ระบบ Electronic	

รายงานที่ต้องส่งกระทรวงฯ

ลำดับ	ชื่อรายงาน	ความถี่/ ปี	ผู้ลงบันทึก	ผู้จัดส่ง	ผู้ใช้ประโยชน์ใน จังหวัด
	รายงานผลการ ปฏิบัติงานงวด 6 เดือน ของกรมสนับสนุน บริการ	2	CUP	CUP	สสจ ,CUP
	รายงานงวด6 เดือน กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย	2	CUP	สสจ	Cup , สสจ
	รายงานผลการสำรวจ สภาวะทันตสุขภาพใน เด็ก3 ปี	1	สสจ	สสจ	สสจ

ข้อมูลทันตสุขภาพที่ต้องส่งกระทรวงฯ

ลำดับ	ชื่อรายงาน	ความถี่/ ปี	ผู้ส่ง บันทึก	ผู้จัดส่ง	วิธีได้มาซึ่งข้อมูล	ผู้ใช้ ประโยชน์ ในจังหวัด
1.	sealant	12	CUP	สสจ	CUP บันทึก ราย record ในโปรแกรม Sealant ส่งออก record ให้ สสจ เพื่อ ส่งกระทรวง ต่อไป	สสจ ,CUP
<p>ประโยชน์การใช้งาน ทราบสถานะทันตสุขภาพในเด็ก ป1- ป3 ได้แก่ caries free ,DMF</p>						

รายงานที่ต้องส่งจังหวัด

ลำดับ	ชื่อรายงาน	ความถี่/ ปี	ผู้ส่ง บันทึก	ผู้จัดส่ง	ผู้ใช้ประโยชน์ใน จังหวัด
1.	รายงาน ทส003	2	CUP	CUP	สสจ ,CUP
2.	รายงานงวด6 เดือน กองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย	2	CUP ?	สสจ	Cup ? สสจ
3.	รายงานผลการสำรวจ สถานะทันตสุขภาพใน เด็ก	1	สสจ	สสจ	สสจ

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางอินทพัริษา จันรัตนาวีวัฒน์
วัน เดือน ปีเกิด	20 มิถุนายน 2513
สถานที่เกิด	จังหวัดสุพรรณบุรี
ประวัติการศึกษา	สาขารณศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปี 2541
สถานที่ทำงาน	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดอนขุนราม
ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข ปฏิบัติการ

